

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**ULOGA GRANIČNE POLICIJE BOSNE I HERCEGOVINE
U SPREČAVANJU ILEGALNIH MIGRACIJA
- STUDIJA SLUČAJA –
MEĐUNARODNI AERODROM SARAJEVO
-magistarski rad-**

Kandidat:
Bajramović Edvin
Broj indexa: 43/II-SPS

Mentor:
Prof. Dr. Smajić Mirza

Sarajevo, maj/svibanj 2021.godine

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	4
POPIS ŠEMA, TABLICA, KARATA I SLIKA	4
UVOD	6
1. PRVI DIO: TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO RADA	9
1.1. Problem istraživanja	9
1.2. Predmet istraživanja	9
1.3. Kategorijalno-pojmovni sistem	10
1.4. Ciljevi istraživanja	14
1.4.1. Teorijske osnove istraživanja	14
1.4.2. Društveni cilj istraživanja	15
1.5. Sistem Hipoteza i indikatori	15
1.6. Metode istraživanja	16
1.7. Vremensko određenje istraživanja	17
1.8. Prostorno određenje istraživanja	17
2. DRUGI DIO: ILEGALNE MIGRACIJE KAO SIGURNOSNI I HUMANITARNI IZAZOV U BIH	18
2.1. Geostrateški položaj Bosne i Hercegovine	19
2.2. Trendovi migracija u BiH	20
2.3. Humanitarno-Sigurnosni aspekt migracija	24
3. TREĆI DIO: SISTEMI UNUTRAŠNJE SIGURNOSTI U BIH	31
3.1. Sistem upravljanja granicom	32
3.2. Operativne radnje	33
3.3. Obaveze i nadležnosti Granične policije BiH	36
3.3.1. Nastanak i razvoj Granične policije BiH	36
3.3.2. Organizacija Granične policije BiH	38
3.3.3. Međunarodna i regionalna suradnja.....	44
3.4. Obaveze i nadležnosti Službe za strance BiH	47
3.5. Obaveze i nadležnosti SIPA-e	50
3.6. Obaveze i nadležnosti OSA-e	52
3.7. Obaveze i nadležnosti FMUP-a, Policije RS i Policije Brčko distikta	53
4. ČETVRTI DIO: SISTEMI SIGURNOSTI MEĐUNARODNOG AERODROMA SARAJEVO	56
4.1. Granična policija Bosne i Hercegovine	58
4.2. Služba sigurnosti Međunarodnog aerodroma Sarajevo	61
4.3. Službe sigurnosti avio prijevoznika	61
4.4. Drugi činioci zaštite	62
4.5. Sistem zaštite Međunarodnog aerodroma Sarajevo	63

4.5.1. Zaštita objekata od nekontrolisanog pristupa	63
4.5.2. Sigurnosne zone	65
4.5.3. Ograničenje kretanja i zadržavanja lica u sigurnosnim zonama	65
5. PETI DIO: ULOGA GRANIČNE POLICIJE NA MEĐUNARODNOM AERODROMU SARAJEVO	67
5.1. Promet lica preko Međunarodnog aerodroma Sarajevo	68
5.2. Krijumčarenje i trgovina ljudima na Međunarodnom aerodromu Sarajevo	72
5.3. Krivotvoreni dokumenti na Međunarodnom aerodromu Sarajevo	74
5.4. Odbijeni ulasci u Bosnu i Hercegovinu na Međunarodnom aerodromu Sarajevo	82
5.5. Tražioci azila u Bosni i Hercegovini na Međunarodnom aerodromu Sarajevo	91
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	96
LITERATURA	100
BIOGRAFIJA	105

SKRAĆENICE

BIH – Bosna i Hercegovina
EU – Evropska unija
GP BiH – Granična policija Bosne i Hercegovine
MAS – Međunarodni aerodrom Sarajevo
KDZ – Kontradiverzioni pregled
FRONTEX - Europska agencija za graničnu i obalnu stražu
INTERPOL - Međunarodna policijska organizacija
EUROPOL - Evropski policijski ured
ISM – Informacioni sistem o migracijama
IOM – Međunarodna organizacija za migracije
DGS – Državna granična služba
API- Sistem obrade podataka o putnicima unaprijed

POPIS ŠEMA, TABLICA, KARTI I SLIKA

I Popis šema:

1. Šematski prikaz organizacije GP BiH
2. Šematski prikaz organizacije rada Službe za strance
3. Šematski prikaz organizacione strukture Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA)
4. Šematski prikaz graničnih prelaza Bosne i Hercegovine

II Popis tabela:

1. Tabela br. 1: Promet lica preko MAS-a u periodu 2015-2019.godina
2. Tabela br.2: počinjenih KD krijumčarenja i trgovina ljudi za period 2015-2019
3. Tabela br.3: Strukture po broju,tipu i državi krivotvorenog dokumenta za 2015
4. Tabela br.4: Državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2015
5. Tabela br.5: Struktura po broju,tipu i državi krivotvorenih dokumenata za 2016
6. Tabela br.6: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2016
7. Tabela br.7: po broju,tipu i državi krivotvorenih dokumenata za 2017
8. Tabela br.8: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2017
9. Tabela br.9: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2018
10. Tabela br.10: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2019
11. Tabela br.11: Državljanstva i ukupan broj državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2015-2019 na MAS
12. Tabela br.12: Razlozi odbijenih ulazaka stranaca u BiH za 2015
13. Tabela br.13: Odbijeni ulasci stranaca u BiH po državljanstvu počinitelja za 2015
14. Tabela br.14: Razlozi odbijenih ulazaka stranaca u BiH za 2016
15. Tabela br.15: Odbijeni ulasci stranaca u BiH po državljanstvu počinitelja za 2016
16. Tabela br.16: Razlozi odbijenih ulazaka stranaca u BiH za 2017
17. Tabela br.17: Razlozi odbijenih ulazaka stranaca u BiH za 2018
18. Tabela br. 18: Odbijeni ulasci stranaca u BiH po državljanstvu počinitelja za 2018
19. Tabela br.19: Razlozi odbijenih ulazaka stranaca u BiH za 2019
20. Tabela br.20: Tražioci azila na međunarodnom aerodromu Sarajevo za period 2015-2019

III Popis slika:

1. Slika br. 1: Migrantni na Balkanu
2. Slika br. 2: Smještajni kapaciteti za migrante u BiH
3. Slika br. 3: Pregled dokumenata putnika i vozila na graničnom prelazu

4. Slika br. 4: Međunarodni aerodrom Sarajevo
5. Slika br. 5: Pasoška kontrola
6. Slika br. 6: KDZ kontrola
7. Slika br. 7: Inauguracija jedinice Strmica

IV Popis grafikona:

1. Grafikon br. 1: Promet lica na Međunarodnom aerodromu Sarajevo u u periodu 2015-2019.godina
2. Grafikon br.2: Otkriveni krivotvoreni dokumenti u periodu 2015-2019
3. Grafikon br.3: Ukupan broj odbijenih ulazaka u BiH u periodu 2015-2019
4. Grafikon br.4: Broj i državljanstvo podnosioca azila na MAS za 2015
5. Grafikon br.5: Broj i državljanstvo podnosioca azila na MAS za 2016
6. Grafikon br.6: Broj i državljanstvo podnosioca azila na MAS za 2018

UVOD

Pojam ilegalnih migracija je sociološki, humanitarni, ekonomski, ali i ponajviše sigurnosni problem, posebice, zemalja Europske unije. Prof.dr. Mirza Smajić¹ navodi da:

“...Iako je Europska unija još 2003. godine usvojila Europsku sigurnosnu strategiju, odnosno 2010. godine i Strategiju unutarnje sigurnosti 2010-2014 još uvijek nije uspjela izgraditi svoj autonomni sigurnosni sustav. U prilog ovome govore i pojedini slučajevi migracijske i izbjegličke krize koji su pokazali nejedinstvo i tromost Unije u iznalaženju rješenja krize.”

Čak šta više, ilegalne migracije su prioritet u kontekstu politike sigurnosti i stabilnosti Europe. Ilegalne migracije su opasnost za društva, izvor su svih mogućih nestabilnosti, jer je riječ o populaciji „izvan kontrole“². One su najčešće povezane sa organizovanim kriminalom, savremenim oblicima robstva, krijumčarenju i trgovini ljudima itd.“Ilegalne migracije mogu biti organizirane, neorganizirane i poluorganizirane.Najopasnije su organizirane ilegalne migracije, jer iza njih stoje organizirane kriminalne skupine uz podršku korumpiranih državnih službenika. Karakterizira ih organizirani pristup regrutaciji, transportu i prihvatu ilegalnih migranata u zemlji destinacije pa se može zaključiti da se radi o krijumčarenju ljudima. Iako ne postoje točni podaci, prema nekim procjenama Europolu između 400.000 i 500.000 nezakonitih migranata godišnje uspije ući na teritorij Europske unije, dok su pretpostavke da između 4,5 i 8 milijuna nezakonitih migranata radi u građevinarstvu, poljoprivredi, hotelima i drugim sektorima Europske unije“(Vurnek, D., Bengez, A. i Perkov, M. (2018: 157-180)³. Ilegalne migracije spadaju u fenomen globalizacije “koja može biti shvaćena kao širenje, produbljivanje i ubrzavanje svjetske međuzavisnosti u svim aspektima modernog društvenog života, od kulture do kriminala, od finansija do duhovnosti“ (Vuletić Vladimir,Globalizacija,2003:04, Beograd), zbog toga što prelaze mogućnost nadzora unutar država. Međunarodni migracijski tokovi prije svega su odgovor na stanje ekstremne globalne nejednakosti između polazišnih i odredišnih lokacija⁴.

¹ Smajić, Mirza (2017), Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih “umjetnih” manjina

² Milardović, Anđelko,Zapadni Balkon,PAN LIBER,Zagreb 2009,str. 150

³ Sigurnosni aspekti migracija. Acta Economica Et Turistica, 4 (2).
(<https://doi.org/10.1515/aet-2018-0011>)

⁴Vidi P. Collier (2013), Exodus: How Migration Is Changing Our World. Oxford: Oxford University Press

Evropske države, suočene s aktualnim masovnim dolaskom prisilnih migranata iz kriznih žarišta širom svijeta, nespremno su dočekale stotine hiljada ljudi koji traže sigurniji i bolji život za sebe i svoje porodice. Tijela Evropske unije također nastoje pronaći što efikasnija rješenja za novonastalu situaciju humanitarne krize (tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi : strateška polazišta institute za migracije i narodnosti; 2015)⁵. Europskoj uniji, kao jedinstvenom gospodarskom prostoru, problem ilegalnih migracija je veliki sigurnosni izazov, kao i zemljama izvan Evropske unije.

Zbog svog specifičnog geografskog položaja, tu ubrajamo Bosnu i Hercegovinu. Koja skoro sa tri strane graniči sa Republikom Hrvatskom, zemljom koja je članica Evropske unije i zemlja koja bi uskoro trebala ući u Šengen zonu⁶. Prema Dragoviću „Svrha šengenskih sporazuma na europskoj razini nije bilo samo ukidanje unutarnje granične kontrole, nego i stvaranje boljih uvjeta za kontrolu vanjskih granica, učinkovitu borbu protiv prekograničnog kriminala i suzbijanje nezakonitih migracija“⁷. Bosna i Hercegovina se nalazi na jednom od glavnih smjerova međunarodnih ilegalnih migracija prema Evropi, na tzv. Balkanskoj ruti. Bosna i Hercegovina, stoga, ima ulogu važne tranzitne zemlje za nezakonite migracijske tokove preko Jugoistočne Evrope sa Bliskog istoka, te Središnje Azije na putu prema zemljama Evropske unije.

Dakle, u sigurnosnom kontekstu, ilegalne migracije predstavljaju rizik od činjenja raznih prekršaja i krivičnih djela protiv javnog reda i mira, falsifikovanja dokumentata, korupcije, te u najgorem obliku krivična djela krijumčarenje migranata, trgovine ljudima, ali i terorizma.

⁵ Župarić-Iljić, Drago; Gregurović, Snježana; Kuti, Simona; Gregurović, Margareta; Podgorelec, Sonja; Klempić Bogadi, Sanja i Mlinarić, Dubravka (2015), »Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, preuzeto s: <http://imin.hr/strateskapolazista> (23.11.2020)

⁶ Šengen zona, obuhvata teritorije 26 (22 države unutar EU i 4 izvan EU) Europskih zemalja, koje su ujedno i potpisnice Šengenskog sporazuma 1985 godine u Schengenu, Luksemburg. Šengen zona je područje na kojem se kod prelaska granica ne pregledavaju putovnice, takozvano “područje Schengena. Vidi više na <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>

⁷ (Dragović, F. (2012). Kako čuvati europske granice? *Političke analize*, 3 (12), 12-16. preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/142016>)

Teroristi bi se mogli ubacivati među imigrante, te prebacivati prema zemljama EU radi izvođenja terorističkih napada, što upućuje na sigurnosne izazove i prijetnje od ilegalnih migracija, te postupanje prema ovakvim licima dolazi u sam vrh prioriteta. Kako ističu Vurnek, D., Bengez, A. i Perkov M. „najveći sigurnosni izazov ovakvih nekontroliranih migracija je povezanost migranata s terorističkim organizacijama”(Vurnek, D., Bengez, A. i Perkov, M, 2018: 22).

Svjetska globalizacija je uticala na povećano kretanje ljudi i dobara preko granica, što legalnim, što ilegalnim putem, gdje smo svjedoci ogromnoj mobilnosti ljudi. Nažalost, i organizovani kriminal je pratio globalne trendove, gdje najviše profitiraju krijumčari ljudi i trgovci ljudima. Ove kriminalne aktivnosti koriste priliku relativno otvorenih granica i velikog protoka ljudi i robe. Obim trgovine ljudi je zastrašujući. Naravno, ni Međunarodni aerodromi nisu izuzetak, pa tako ni Međunarodni aerodrom Sarajevo, u smislu pokušaja prebacivanja rizičnih skupina ili pojedinaca vazdušnim putem prema zemljama Europske Unije. Na način da se regularnim putem kupe avio karte da bi se bržim i efikasnijim putem stiglo do teritorije BiH, te dalje prebacivanje u zemlje Europske Unije zemaljskim putem preko teritorije Bosne i hercegovine ili pak pokušajima prebacivanja u zemlje Europske Unije vazdušnim putem. Mnogi od njih su dio dobro organizovanog lanca krijumčarenja ljudi, ali ima i pojedinačnih slučajeva pokušaja migracija prema zemljama Europske Unije, bilo legalnim, bilo ilegalnim putem. O tome će biti više u nastavku rada.

1. PRVI DIO: TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja ovog rada temelji se na analizi rada Granične policije BiH u situacijama (slučajevima) ilegalnih migracija sa svim pratećim oblicima krivičnih i prekršajnih djela, sa težištem na ulozi Granične policije BiH u studiji slučaja na Međunarodnom aerodromu Sarajevo (dalje u tekstu: MAS) za period 2015-2019 godine. Činjenica jeste da je zbog pandemije virusa Covid19 dosta smanjen promet putnika u međunarodnom avio saobraćaju u zadnjih godinu i pol dana, međutim, to ne umanjuje vrijednost ovog rada, posebno s gledišta rada Granične policije BiH na aerodromu i činjenice da će se prije ili kasnije, avio saobraćaj normalizovati, kako na lokalnom, tako i na globalnom nivou. A s normalizacijom rada aerodroma će doći i do starih/novih sigurnosnih izazova. Stoga je neophodno da se sa više aspekata rasvijetli učinak Granične policije BiH u posebnim situacijama, kao što su ilegalni prelazak državne granice, krivotvorenje dokumenata, krijumčarenje ljudi, te preventivno djelovanje, jer se često ta uloga zanemaruje ili slabo ističe, iz razloga što se i ove situacije tretiraju kao redovne policijske obaveze.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja u ovom radu fokusiran je na ulogu Granične policije BiH u borbi i prevenciji ilegalnih migracija sa konkretnim primjerima sa MAS koji su bili karakteristični za vremenski period 2015-2019. godine.

U preventivnom djelovanju naročito je važan sigurnosni faktor, jer određene procjene govore da postoji realna vjerovatnoća da sa migrantima prelazak granice vrše i razne radikalne grupe i pojedinci koji se mogu dovesti u vezu sa terorizmom na globalnom nivou⁸. Takođe, masovan priliv ilegalnih migranata sa sobom nosi rizik i povećanog obima KD, krijumčarenja

⁸ Služba za poslove sa strancima je u prva dva mjeseca 2019 godine, na području grada Bihaća i Sarajeva locirala i pod nadzor u Imigracioni centar Službe za strance u Istočnom Sarajevu smjestila 6 migranata, porijekolm iz Afganistana, od kojih se 5 migranata dovodi u vezu sa međunarodnim terorizmom. Radi se o licima koji predstavljaju prijetnju javnom poretku i sigurnosti BiH. (preuzeto sa <http://sps.gov.ba/saopstenja-hr/sluzba-medu-migrantima-identifikovala-teroriste/?lang=hr> 18.04.2021)

ljudima, kao i drugih oblika KD, te dodatni rizik po sigurnost svih građana BiH, kao i javni red i mir.

1.3. Kategorijalno-pojmovni sistem

Ilegalni migrant - međunarodna organizacija za migracije⁹ ilegalnog imigranta opisuje kao osobu koja zbog nezakonitog ulaska u zemlju ili zbog isteka vize, nema zakonski status u zemlji tranzita ili zemlji boravka. Termin se odnosi na migrante koji su prekršili zakone zemlje domaćina o ulasku stranih državljana, traže azil bez pravog razloga i bilo koja druga osoba koja nema pravo boravka u datoj zemlji. Prema Tataloviću (2006:128), ilegalni migranti su: 1. osobe koje prelaze državne granice na mjestima koja za to nisu predviđena, odnosno izbjegavaju legalne državne prijelaze; 2. osobe koje se nalaze unutar neke države unatoč činjenici da im je odbijen zahtjev za azilom; 3. osobe poput studenata i turista koje borave legalno u nekoj državi, i to uglavnom u razdoblju od tri mjeseca, no nakon prestanka zakonskog razdoblja ne napuštaju tu državu; 4. osobe koje pri dolasku na državne granice prelaze granice krivotvorenim ispravama ili ispravama koje pripadaju drugim osobama; 5. osobe koje unatoč rješenju nadležnog tijela o napuštanju zemlje ne napuštaju određenu državu u određenom roku; 6. osobe koje donošenjem neke političke odluke mogu izgubiti dotadašnji status.

Imigrant - sveobuhvatan izraz, koji obično predstavlja osobu koja napušta zemlju rođenja i odlazi da za stalno živi u drugoj zemlji (za razliku od na primjer turista).

Ekonomski migrant - osoba koja napušta svoju zemlju sa ciljem da poboljša kvalitet života. Izraz se često koristi kada se govori o osobama koje pokušavaju da uđu u neku zemlju bez dozvole i/ili osobama koje su podnijele molbu za azil bez pravih razloga.

*Izbjeglica*¹⁰ - Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine izbjeglicu opisuje kao «osobu koja se nalazi van mjesta boravka i zemlje čije državljanstvo ima i koje ne želi, opravdano strahuje da će biti progonjena zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti

⁹ IOM-Internacionalna organizacija za migracije, osnovana 1951, prvobitno kao PICMME-odbor za kretanje migranata iz Europe, te 1989 godine preuzima sadašnje ime, vidi više <https://www.iom.int/>

¹⁰ https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/konvencija_1951.pdf

određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja, koja nije u mogućnosti, ne želi, ili zbog straha, neće da traži zaštitu te zemlje; ili koje, ako nema državljanstvo, a nalazi se izvan zemlje u kojoj je imalo svoje stalno mjesto boravka, ali ne može ili, zbog straha, ne želi da se u nju vrati».

*Azil*¹¹ - (grč. Asyilia-nepovredivost, sklonište, zaštita, sigurnost) pravo svake države da na teritoriji pod svojom suverenosti pruži utočište, zaštitu, sigurnost stranim državljanima zbog političkog ili krivičnog progona (bespravno, neopravdano optuženih) u njihovoj zemlji i da odbije njihovo izručenje na zahtjev države progonjenog lica.

Po definiciji Ujedinjenih nacija¹² azilanti su osobe koji prelaze granice zemalja u potrazi za zaštitom, ali koje striktno ne podležu pod definiciju izbeglice, navedenu u Konvenciji o statusu izbeglica iz 1951.

*Granična policija*¹³- GPBIH je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih zakonom.

*Državna granica*¹⁴ je zamišljena ravan koja okomito prolazi graničnom linijom kao i na području graničnih prijelaza u zračnim, morskim i riječnim lukama i na željezničkim stanicama, preko kojih se odvija međunarodni saobraćaj.

*Granični prijelaz*¹⁵ je mjesto određeno za prelazak državne granice u cestovnom, željezničkom, zračnom, pomorskom i riječnom saobraćaju.

*Putna isprava*¹⁶ je važeći pasoš ili drugi identifikacioni dokument koji je izdao nadležni organ vlasti BiH ili koji je izdao strani nadležni organ vlasti i koji BiH priznaje, te važeća lična

¹¹ Beridan I.Tomić I. Kreso Muharem Leksikon Sigurnosti , Sarajevo 2001

¹² Ujedinjene nacije su međunarodna organizacija osnovana 24.10.1945 sa 51 državom članicom, sa jednim osnovnim ciljem, a to je mir i sigurnost u svijetu. Trenutno broje 193 država članica. Vidi više na <https://www.un.org/>

¹³ Zakon o Graničnoj policiji (Sl.glasnik BiH,broj: 50/2004,27/2007,59/09)

¹⁴ Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14)

¹⁵ isto

¹⁶ Zakon o putnim ispravama (Sl.glasnik br. 4/97, 1/99, 9/99, 27/00, 32/00, 19/01, 47/04, 53/07, 15/08, 33/08 I 39/08)

karta i drugi identifikacioni dokument s fotografijom koji se može koristiti za prelazak državne granice i priznat je međunarodnim ugovorom čija je BiH ugovorna strana, kao i putna isprava izdata strancu u BiH u skladu sa Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu.

*Falsifikat ili lažna putna/identifikacijska isprava*¹⁷ znači bilo koju putnu ili osobnu ispravu:

1. Koja je lažna ili krivotvorena na neki materijalan način od strane bilo koga osim osobe ili tijela zakonito ovlaštenih za izradu ili izdavanje putnih ili osobnih isprava u ime države; ili
2. Koja je neispravno izdana ili dobivena lažnim predstavljanjem, korupcijom ili pod prinudom ili na bilo koji drugi nezakonit način; ili
3. Koju koristi osoba koja nije njezin zakoniti vlasnik.

*Granična kontrola*¹⁸ podrazumijeva djelatnost koja se provodi na granici i koja se preduzima u slučaju namjeravanog prelaska ili neposredno nakon obavljenog prelaska državne granice, a koja se sastoji od graničnih provjera i nadzora granice.

*Granične provjere*¹⁹ su radnje koje se provode na graničnim prijelazima kojima se osigurava da se licima, uključujući njihova prijevozna sredstva i predmete u njihovom posjedu, može odobriti ulazak na teritoriju BiH ili izlazak s teritorije BiH.

*Nadzor granice*²⁰ podrazumijeva primjenu radnji i postupaka između graničnih prijelaza i na graničnim prijelazima izvan utvrđenog radnog vremena, a kojim se sprečava izbjegavanje graničnih provjera.

*Sigurnost*²¹ - podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti, ljudi od različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara itd. U političkom smislu sigurnost

¹⁷ Protokol o krijumčarenju migranata čl.3 (c) , vidi <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32006D0616>

¹⁸ Vršenje granične kontrole u isključivoj je nadležnosti Granične policije BiH. Gdje policijski službenici pri obavljanju poslova granične kontrole primjenjuju samo ona ovlaštenja kojima su pojedinci ili zajednica najmanje pogođeni, a kojima se može ostvariti zakonom određen cilj. Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14)

¹⁹ isto

²⁰ isto

²¹ Beridan I. Tomić I. Kreso Muharem Leksikon Sigurnosti , (Sarajevo 2001:348)

podrazumjeva stepen zaštite države od ugrožavanja iznutra i izvana (unutarinja i vanjska sigurnost).

*Krivično djelo*²² - je protivpravno djelo koje je Zakonom propisano kao kazneno djelo, čija su obilježja propisana zakonom i za koje je zakonom propisana krivičnopravna sankcija.

*Krijumčarenje migranata*²³ - Ujedinjene nacije krijumčarenje migranata definišu kao: «aktivnost kojom se direktno ili posredno ostvaruje finansijska ili druga materijalna korist, ilegalnim ulaskom osobe u zemlju čiji nije državljanin ili u kojoj nema stalni boravak».

Razlikuje se od trgovine ljudima, jer uključuje saglasnost migranata i završava dolaskom migranata na dogovoreno odredište.

*Trgovina ljudima*²⁴ podrazumijeva regrutovanje, transport, prebacivanje, smještaj ili prijem osoba, pod prijetnjom ili upotrebom sile ili ostalih oblika prinude, otmice, zastrašivanja, prevare, zloupotrebe moći ili zloupotrebe stanja ranjivosti osoba, davanje ili primanje novca ili drugih sredstava radi postizanja kontrole nad nekom osobom, sa ciljem iskorištavanja.

Iskorištavanje može imati različite oblike, među kojima su:

- Prostitucija i drugi vidovi seksualnog iskorištavanja
- Prinudni rad i pružanje usluga
- Ropstvo ili djelatnost slična ropstvu
- Uzimanje organa

Žrtve trgovine ljudima ili nikada ne pristaju na trgovinu ili njihov pristanak nema značaja, jer je dobijen korišćenjem prisile, obmane ili zlostavljanjem od strane trafikanata.

*Terorizam*²⁵ – organizirana i sistematska primjena nasilja sa namjerom da se , izazivanjem straha i lične nesigurnosti građana, naruši autoritet države ili ostvare neki od političkih ciljeva.

²² Krivični zakon Bosne i hercegovine (Sl.glasnik br. 3/2003, 32/2003- isp.,37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015 i 35/2018)

²³ Protokol o krijumčarenju migranata čl.3 (a), vidi <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32006D0616>

²⁴ Protokol o trgovini ljudima tzv. Palermo protokol, vidi <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ProtocolTraffickingInPersons.aspx>

²⁵ Beridan I.Tomić I. Kreso Muharem Leksikon Sigurnosti , (Sarajevo 2001:380)

1.4. Ciljevi istraživanja

1.4.1. Teorijske osnove istraživanja

Sigurnosni sistem države, kroz, „sigurnosnu politiku treba dati odgovore na pitanja zaštite interesa i prioriteta građana, konkretnog društva i države u cjelini od vanjskih i unutrašnjih prijetnji bilo koje vrste ,te predvidjeti političke, ekonomske i vojne mjere u tom smislu(Abazović, 2012, p. 34)”. Sigurnosni sistem je taj koji treba da odgovori svim sigurnosnim izazovima, pa prema tome i ilegalnim migracijama. Posljedice koje ostavljaju za sobom ilegalne migracije sve su teže i kompleksnije, tako da je pred sigurnosnim agencijama kontinuiran zadatak borbe, praćenja i procjenjivanja situacije, kako bi se u datom trenutku adekvatno odgovorilo svim izazovima. U analitičkom izvještaju Europske komisije od 2019 godine, se kaže da Bosna i Hercegovina treba da poboljša svoje tehničke kapacitete za brzu reakciju na trendove trgovine ljudima na osnovu analize rizika i prikupljenih obavještajnih podataka. Relevantne sigurnosne agencije moraju imati bolje definisane nadležnosti i moraju efikasnije saradivati. Tužioci i policijski službenici moraju biti bolje obučeni u prepoznavanju i krivičnom gonjenju počinitelja trgovine ljudima, kao i kroz efikasne istrage raditi na osiguravanju osuđujućih presuda. Međunarodna saradnja bi takođe trebala biti pojačana, posebno aktivnijim korištenjem zajedničkih istražnih timova i zajedničkih operacija. Takođe, u analitičkom izvještaju Europske komisije od 2020 godine kaže se da su se kroz reagovanje na povećane migracijske tokove pokazale značajne institucionalne i koordinacijske slabosti. Politička neaktivnost i negativna retorika podrivaju pravovremeno pružanje pomoći, prvenstveno u oblastima pristupa postupku azila, pružanja smještaja i osnovnih usluga u skladu sa međunarodnim standardima, kao i pristupa zdravstvenoj zaštiti”²⁶.

Granična policija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu GPBiH), kao dio sistema sigurnosti države Bosne i Hercegovine, iako ima jednu od glavnih uloga u prevenciji i borbi protiv ilegalnih migracija, nije u mogućnosti sama odgovoriti svim izazovima koji se javljaju kao primarna i propratna pojava (sigurnost granice,kontrola protoka migranata,krijumčarenje ljudi, trgovina ljudima, krivotvorenje dokumenata, itd.), pa je prisiljena tražiti ispomoć drugih

²⁶ <https://timeisup.online/grid/file/b-1-2-2-4-2> (pristupljeno 12.03.2021)

Izvještaj o Bosni i hercegovini za 2020 godinu;saopštenje o politici proširenja EU-a za 2020

organizacijskih jedinica u sklopu Ministarstva sigurnosti na državnom nivou, kao i svih ostalih učesnika u sigurnosnim strukturama na nižim nivoima vlasti.

Tu se u prvom redu misli na Službu za poslove sa strancima BiH, koja također, ima zakonsku obavezu borbe i prevencije ilegalnih migracija. Pored toga što je GP BiH stalno prisutna na terenu, ona nije kadrovski niti tehnički osposobljena da adekvatno reaguje na sve izazove koji se javljaju kao posljedica ilegalnih migracija. Za angažovanje njenih materijalnih i ljudskih resursa na nivou njenih operativnih obaveza i ovlaštenja, nisu potrebne specijalne dozvole i posebne procedure, ali su one davno premašile kapacitete i mogućnosti sadašnje sistematizacije GPBiH.

Iako su zakonskim i podzakonskim aktima državnih organa precizirani uloga, zadaci i ovlaštenja GPBiH u različitim situacijama, namjera ovog istraživanja je da se detaljno, korištenjem različitih metoda i tehnika, elaborira uloga GPBiH na konkretnim primjerima sa određenog područja i u određenom vremenskom intervalu.

1.4.2. Društveni cilj istraživanja

Društveni cilj se prvenstveno ogleda u potrebi za prikupljanjem, selektovanjem, prezentacijom i tumačenjem relevantnih činjenica o ulozi GPBiH u borbi i prevenciji ilegalnih migracija, sa konkretnim primjerima na određenom geografskom području.

Stoga smatram da će rezultati ovoga istraživanja značajno koristiti brojnim stručnjacima u bavljenju sigurnosnim pitanjima ilegalnih migracija.

1.5. Sistem hipoteza²⁷

*Generalna hipoteza:*²⁸ Granična policija Bosne i Hercegovine ima ključnu ulogu u borbi i prevenciji ilegalnih migracija na području Međunarodnog aerodroma Sarajevo.

²⁷ Hipoteze su osnovane organizovane pretpostavke o predmetu istraživanja, iskazane u obliku stavova-sudova(Termiz, 2009:226).

²⁸ Generalna hipoteza se odnosi na cjelinu predmeta istraživanja i izražava generalni stav o nepoznatim i naučno neverifikovanim odlikama i činocima predmeta istraživanja(Termiz,2009:228).

Razrađujuće hipoteze:

- Radeći kontinuirano u borbi i prevenciji ilegalnih migracija na području MAS-a, u saradnji sa drugim institucijama i građanima, GPBiH u mnogome doprinosi sigurnosti i kvalitetnijem životu građana Bosne i Hercegovine.
- Uloga Granične policije Bosne i Hercegovine u sprečavanju ilegalnih migracija determinirana je domaćim i međunarodnim normativima.
- Preventivno djelovanje GPBiH je važan sigurnosni faktor.

1.6. Metode istraživanja

Imajući u vidu da rad ima teorijsko-empirijski karakter, koristit ću se sa više metoda u dokazivanju generalne i izvedbenih hipoteza.

- Opšte naučne metode :

Statistička metoda - prikupljanje više vrsta podataka kao što su kvantitativni, kvalitativni, hronološki i geografski podaci koji će poslužiti u određivanju svojstva, osobina, karakteristika ilegalnih migracija u datoj situaciji kao predmet istraživanja.

Komparativna metoda - utvrđivanje sličnosti i razlike između određenih podataka o ilegalnim migracijama u različitom vremenskom periodu u kojima je GP uzela aktivno učešće.

Hipotetičko-deduktivna metoda – metoda kojom se dolazi do konkretnih zaključaka o predmetu istraživanja tj. ilegalnih migracija koji proizilaze iz podataka dobivenih statističkom i komparativnom metodom.

- Osnovne naučne metode :

Analitičko-sintetička metoda - poslužit će za analizu više vrsta dokumenata sa različitim podacima, kako bi se sintetizovali samo oni podaci koji se tiču zadane teme predmeta istraživanja.

- Metode prikupljanja podataka :

Metoda analize sadržaja - neophodna za analizu različitih vrsta dokumenata koji imaju vezu sa ilegalnim migracijama na Međunarodnom aerodromu Sarajevo.

1.7. Vremenski plan istraživanja

Vremensko određenje predmeta istraživanja dominantno obuhvata period od 2015 – 2019. godine, jer je to period u kojem se dešava veliki priliv ilegalnih migranata u Evropsku uniju, preko tzv. Balkanske rute, krakom koji ide preko teritorija države Bosne i Hercegovine. Gdje dolazi do internacionalizacije problema migracija i njenih popratnih sadržaja, koje se samim tim reflektuje i na sigurnosni sistem BiH. Zadano vremensko određenje predmeta istraživanja sadrži sve elemente neophodne za potvrđivanje glavne hipoteze u radu.

1.8. Prostorno određenje istraživanja

Prostorno određenje istraživanja će obuhvatiti područje Međunarodnog aerodroma Sarajevo, a koji se nalazi u općini Ilidža, Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

2. DRUGI DIO: ILEGALNE MIGRACIJE KAO SIGURNOSNI I HUMANITARNI IZAZOV U BIH

Suočavanje sa pitanjima koja se tiču prihvata i pružanja pomoći migrantima i upravljanje sa kriznim situacijama sigurno su veliki izazov za Bosnu i Hercegovinu. Posljednjih pet godina, tačnije, od 2015. godine, u BiH zabilježen je veliki porast ilegalnih migracija, migracija koje imaju sva obilježja i karakteristike organizovanog kriminala. Sve učestalije državljani trećih zemalja, preko teritorija BiH, pokušavaju ući u neke od država zapadne Evrope. Kako bi ostvarili svoj cilj, obraćaju se kriminalnim organizacijama ili pojedincima koji se bave krijumčarenjem ljudi da im pomognu. Krijumčarene osobe se ne zadržavaju dugo na području BiH, već neko kraće vrijeme, ali dovoljno dugo da stupe u kontakt s ljudima koji će im pomoći nezakonito preći državnu granicu.

Prema dostupnim analizama, migracijski valovi kretali su se kroz nekoliko glavnih pravaca, odnosno ruta prema zemljama Europske unije. Tu prije svega ubrajamo zapadno-mediteransku rutu (Maroko,Alžir), centralno-mediteransku rutu (Tunis, Libija), zapadnobalkansku rutu (Makedonija, Srbija, Hrvatska, Slovenija, Mađarska),istočno-mediteransku rutu (Turska-Grčka), istočnu rutu (Rumunjska,Bugarska, Češka Republika, Slovačka, Poljska) te rutu na sjevernom dijelu europskog kontinenta (Bjelorusija, Ukrajina, Latvija, Litva,Finska)²⁹.

Uhodane rute trebalo bi imati pod stalnim nadzorom. Posebna kategorija migranata su maloljetni migranti. Najlakši plijen trgovaca ljudima su djeca, stoga, maloljetna lica bez dokumenata i porodice, trebaju biti posebno tretirana. S tim u vezi valja istaći da... „djeca su najranjivija skupina migranata, a sve izraženiji fenomen zadnjih desetak godina jest pojava *djece bez pratnje*³⁰.

²⁹ Više o migracijskim rutama na:<http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>

³⁰ Pojam „djeca bez pratnje“ definišemo kao osobe koje su mlađe od 18 godina, državljani treće zemlje ili osobe bez državljanstva, a nalaze se izvan svoje zemlje porijekla na teritoriju druge države bez zakonskih uvjeta za ulazak i boravak, bez pratnje zakonskog skrbnika i odgovarajuće skrbi“ Definicija UN-ove Konvencije o pravima djeteta;Direktiva Vijeća 2001/55/EC, članak 2. (f). (Doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak. Doc. dr. sc. Radojka Kraljević. Hrvatski Crveni križ. Zagreb, 2014. Priručnik za edukatore zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata)

2.1. Gestrateški položaj Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina je zemlja koja leži u srcu jugoistočne Evrope. Nalazi se na Balkanskom poluotoku, koji je geografski smješten na Zapadni Balkan. Balkan je most između Evrope i male Azije, gdje se istočna i zapadna civilizacija susreću i prepliću od pamtivjeka, sa BiH koja leži u samom njegovom središtu. BiH ima površinu od 51.209 kvadratnih kilometara, te graniči s tri susjedne države: Crnom Gorom, Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom. Što se tiče demografskih podataka o broju stanovništva u Bosni i Hercegovini, prema rezultatima popisa³¹ koji je proveden 2013 godine u Bosni i Hercegovini živi 3.531.159 populacije.

Dužina državne granice Bosne i Hercegovine je oko 1.604 km i uglavnom je omeđena prirodnim granicama (riječni tokovi i planinski masivi). Od toga, kopnena dužina granice iznosi oko 828 km, dok vodena (more, rijeke, jezera) granica iznosi oko 777km. Najdužu granicu BiH ima s Hrvatskom, kojom je omeđena na sjeveru, jugu i sjeverozapadu i ona iznosi oko 1.001 km, na istoku i sjeveroistoku ima oko 335km granice sa Srbijom, a na istoku i jugoistoku oko 268 km dugu granicu s Crnom Gorom. Državna granica sa susjednim državama nije uređena međunarodnim pravom i definirana je bilateralnim sporazumima.

Naime, iako je Bosna i Hercegovina potpisala Ugovor o granicama sa Hrvatskom 30 jula 1999 godine, verificovala i usvojila u julu 2004 godine, dok je isto Hrvatska učinila u aprilu 2005 gđine, do ratifikacije još uvijek nije došlo (mada su R.Hrvatska i Bosna i Hercegovina potpisale ugovor o graničnim prelazima 19.06.2013 godine u Briselu)³², dok sa Srbijom još uvijek traju pregovori o ugovoru, a sa Crnom Gorom u augustu 2015 godine, Bosna i Hercegovina je potpisala sporazum o državnoj granici. Poznato je kako je Hrvatska 01.07.2013. godine pristupila u članstvo EU³³, što predstavlja veoma važan moment za Bosnu i Hercegovinu. Konkretno, kao rezultat ovih događaja, BiH je stekla granicu s Europskom unijom, kao i povećanu odgovornost za nadzor leganih i ilegalnih migracija.

³¹ <http://www.statistika.ba/> (pristupljeno 12.09.2020)

³² Ugovor između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o graničnim prijelazima <http://www.mvep.hr/files/file/2013/130620-UgovorGP1.pdf> (pristupljeno 21.06.2020)

³³ <http://www.mvep.hr/files/file/publikacije/Hrvatska-28-clanica-Europske-unije.pdf> (pristupljeno 21.06.2020)

Što se tiče migranata u regiji, situacija je delikatna, jer deseci hiljada migranata svakodnevno prelaze zapadnobalkansku rutu, nadajući se ulasku u zemlje EU. Humanitarna i sigurnosna situacija bi se mogla pogoršati, što je realna mogućnost.

2.2. Trendovi migracija u Bosni i Hercegovini

Praksa je pokazala da su institucije koje se bave migracijama u Bosni i Hercegovini prikupljale i obrađivale samo podatke koji se direktno odnose na njihov rad. Da bi se došlo do stvarne slike o migracionim trendovima u Bosni i Hercegovini, nakon što su sagledane potrebe za sveobuhvatnim prikupljanjem podataka o migracionim tokovima u Bosni i Hercegovini, došlo se do zaključka da se svi ovi podaci moraju objediniti na jednom mjestu, pravilno analizirati, procijeniti i uporediti s podacima iz prethodnog perioda³⁴. Prvi Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2008. godinu, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo 24.9.2009. godine³⁵.

Slika 1. *Migranti na Balkanu*³⁶

³⁴ Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020, Sarajevo, mart 2016. godine

³⁵http://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=9054&langTag=hr-HR (pristupljeno 11.03.2021)

³⁶ Izvor: <https://www.theatlantic.com/photo/2015/10/thousands-of-migrants-are-crossing-the-balkans-on-foot/412453/>

Opšta potreba da se uspostavi mehanizam za skupljanje statističkih podataka o migracijama, sistem obrade statističkih podataka o migracijama, kao i sistem kvalitetnog i redovnog izvještavanja o migracionim tokovima u BiH dovelo je do stvaranja Migracionog profila za Bosnu i Hercegovinu³⁷.

Cilj takvog dokumenta je da se osigura uvid u ključne trendove u oblasti migracija, omogućiti izrada kvalitetnih politika i usvajanje odgovarajućih propisa u oblasti migracija i azila. Mehanizam za redovno ažuriranje Migracionog profila Bosne i Hercegovine uspostavljen je Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Migracioni profil Bosne i Hercegovine se ažurira na godišnjem nivou i dostupan je na web stranici Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine³⁸.

U području migracije, potrebno je istaći kako je geografski položaj Bosne i Hercegovine na raskrsnici puteva od istoka prema zapadu, što je čini pogodnom za tranzit migranata na putu prema državama Zapadne Evrope. Jedan dio migranata, koji dolaze iz zemalja visokog migracionog rizika, a nastoje na ilegalan način napustiti Bosnu i Hercegovinu u pravcu Zapada, u Bosnu i Hercegovinu dolazi legalno. Podaci ukazuju da rute ilegalnih migracija preko BiH idu od istočne granice BiH, posebno sa R.Srbije i Crnom Gorom, prema zapadnoj i sjeverozapadnoj granici prema Hrvatskoj³⁹. Podaci iz 2019. godine o nezakonitim migracijama stranih državljana

³⁷ Izradom Migracionog profila BiH koji se godišnje ažurira ispunjena je obaveza iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima, koja je od strane Evropske komisije prezentovana vlastima BiH u junu 2008. godine, a odnosi se na „Upravljanje migracijom“ - „Uspostava i primjena mehanizama za praćenje migracionih tokova, definisanje migracionog profila BiH koji bi se redovno ažurirao, koji bi uključivao podatke o ilegalnoj i legalnoj migraciji, kao i uspostava tijela koje bi bilo odgovorno za praćenje i analizu podataka o migracionom stanju i tokovima. Prvi Migracioni profil BiH usvojen je na sjednici Vijeća ministara BiH 24.09.2009. godine, a njegovoj izradi prethodila je „Analiza mjera potrebnih za uspostavu mehanizama za praćenje migracionih tokova i definisanje migracionog profila Bosne i Hercegovine“ koja je obuhvatila pregled zakonodavnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prikupljanje migracionih statistika u BiH, te pregled evropskih i međunarodnih standarda i praksi u oblasti migracionih statistika (Vidi više na: <http://www.msb.gov.ba/dokumenti/strateski/?id=6054>)

³⁸ Po Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09), 2002 godine je uspostavljeno ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, za više o ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine vidi <http://www.msb.gov.ba/>

³⁹ http://www.msb.gov.ba/docs/strategija_u_oblasti_imigracije_i_azila.pdf

preko teritorije BiH prema zemljama Zapadne Evrope su ukazivali da je BiH postala tranzitni centar dobro organiziranog međunarodnog kriminala koji se bavi krijumčarenjem ljudi⁴⁰.

U prvim godinama svog djelovanja GP BiH je, kao ilegalne migrante preko teritorije BiH, u najvećem broju slučajeva registrovala državljane Irana, Turske i Kine, a kasnije Moldavije, Ukrajine, Rumunije i Bugarske⁴¹. Međutim, proširenjem Evropske unije i izmjenama viznog režima s pojedinim zemljama, te posljedicama arapskog proljeća, došlo je i do promjene strukture državljanstava ilegalnih migranata.

Tokom 2018. i 2019. godine (kada po službenim pokazateljima dolazi do povećanja svih mjernih parametara vezanih za ilegalne migracije) državljani Pakistana, Iraka, Afganistana, Sirije i Irana čine većinu u nedozvoljenim prelascima državne granice. Državljanima gore navedenih zemalja činili su 74% od ukupnog broja nezakonitih prelazaka⁴². Dakle, može se konstatovati kako je evidentiran povećan neregularan ulazak u Bosnu i Hercegovinu državljanima Afganistana, Palestine i Iraka koji su se, nakon nastanka ekonomske krize u Grčkoj, pokušali ilegalno prebaciti prema zemljama Zapadne Evrope.

Nakon što se 2017. i 2018. godine broj nezakonitih migranata otkrivenih na Zapadnobalkanskoj ruti prepolovio, u 2019. godini došlo je do porasta broja nezakonitih prelazaka granice u cijeloj regiji zapadnog Balkana. Od januara do augusta, zabilježeno je više od 66004 nezakonitih dolazaka u EU. Prevladavaju Afganistanci, koji čine više od polovine svih dolazaka. Posljednjih mjeseci sedmični dolasci dosegli su u Bosni i Hercegovini razinu od oko 900 osoba. Unatoč tom povećanju broja nezakonitih dolazaka zapadnobalkanskom rutom,

⁴⁰ Migracioni profil BiH za 2019, vidi <http://msb.gov.ba/PDF/220720201.pdf>

⁴¹ Strategija u oblasti imigracija i azila, akcioni plan 2008-2011 http://www.msb.gov.ba/docs/strategija_u_oblasti_imigracije_i_azila.pdf

⁴² U 2018. godini, ilegalni izlasci su činili 35,57% od ukupnog broja osoba otkrivenih u ilegalnom prelazaku državne granice (4.489), dok je ovaj procenat u 2019. godini iznosio 84,28% od ukupnog broja osoba otkrivenih u ilegalnom prelasku državne granice (5.859). Iz navedenih pokazatelja uočava se da je u 2019. godini daleko veći broj ilegalnih izlazaka iz BiH (84%) nego ulazaka (16%). Što se tiče kopnene granice, informacije Granične policije BiH govore da se veći broj ilegalnih prelazaka (ulazaka i izlazaka) registruje van samih graničnih prelaza, Migracioni profil BiH za 2019 (vidi: <http://msb.gov.ba/PDF/220720201.pdf>)

situacija je i dalje bitno bolja nego 2015. i 2016⁴³. Grčka je, također, u 2019. godini imala oko 90% otkrivenih nezakonitih prelazaka granice na vanjskim granicama EU, čemu je doprinijelo i premještanje nezakonitih migracija sa središnje na istočnu Mediteransku rutu. Navedeni globalni trendovi su nesumnjivo imali određeni uticaj i na BiH, koja se u zadnje vrijeme suočava upravo s nezakonitim migracijama koje su započele na spomenutoj Istočno-mediteranskoj ruti na teritoriji Grčke. Većina tih nezakonitih migranata dolazi iz država visokog migracionog rizika i ranije nisu bili u većoj mjeri prisutni na teritoriji Bosne i Hercegovine, što se odrazilo i na povećan broj njihovih zahtjeva za međunarodnom zaštitom.

Operativnim radom Službe za poslove sa strancima BiH postignuti su veoma zapaženi i značajni rezultati na otkrivanju nezakonitih imigranata. Postignuti rezultati su skup mnogih faktora, a prije svega pojačanih planskih aktivnosti akcija kontrole kretanja i boravka stranaca prema prikupljenim operativnim podacima. Služba je konstantno prikupljala operativne podatke o nezakonitim migracijama, načinu napuštanja zemalja porijekla, načinu ulaska nezakonitih migranata u BiH, njihovom tranzitu kroz zemlju i način njihovoga nezakonitog odlaska prema zapadnim zemljama, te je pojačanim aktivnostima nadzirala mjesta i osobe koje su interesantne sa stanovišta ove aktivnosti.

Poseban napredak je ostvaren u domenu sigurnog sistema udaljavanja stranaca iz zemlje kroz uspostavu Sektora za readmisiju⁴⁴, te prihvata i smještaj unutar smještajnih kapaciteta Službe za poslove sa strancima. Kada je riječ o trendovima u području imigracija evidentan je kontinuiran rast odobrenih privremenih i stalnih boravaka u BiH⁴⁵, posebno po osnovu privatnog preduzetništva, po osnovu posjedovanja nekretnine i braka s državljanima BiH, što govori u prilog tome da BiH postaje sve više zemlja odredišta stranih državljana. Najviše odobrenih

⁴³ Izvješće o napretku u provedbi Evropskog migracijskog programa, 2019, više na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0481&from=EN>

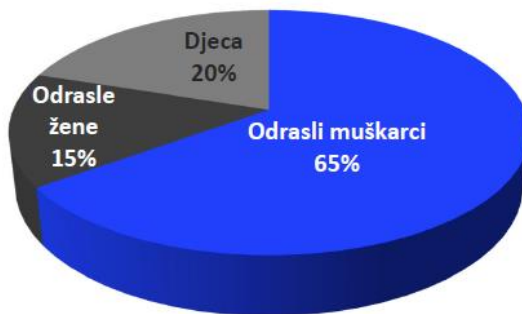
⁴⁴ Sporazum između BiH i Evropske zajednice o readmisiji osoba koje borave bez dozvola potpisan je u Briselu 18. septembra 2007. godine, a stupio je na snagu 1. januara 2008. godine i predstavlja osnovni pravni instrument kojim se uređuju pitanja readmisije u kontekstu odnosa sa EU („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 13/07)

⁴⁵ Strancima u BiH odobreno je 10.756 privremenih boravaka u 2018. godini što je za 5,42% manje nego u 2017. godini kada je odobreno 11.372 privremena boravka. Od 2009. uočava se stalni trend rasta broja odobrenih privremenih boravaka u BiH, osim u 2011., 2016., 2017. i 2018. godini kada je došlo do blagog pada. Stalnih boravaka strancima u BiH odobreno je u 815 slučajeva u 2018. Godini, što je povećanje od 8,67% u odnosu na 2017. godinu kada je odobreno 750 stalnih boravaka (Preuzeto sa <http://msb.gov.ba/PDF/010720191.pdf>)

privremenih boravaka odnosi se na državljane Srbije, Turske, Hrvatske, Crne Gore, Kine i Makedonije.

2.3. Humanitarno-sigurnosni aspekt migracija

Stanje globalne raseljenosti u svijetu pokazuje kako izbjeglištvo nije trenutačni fenomen, već dugotrajni, sve opsežniji, progresivan i u smislu porasta internih raseljenika i porasta broja tražitelja zaštite i izbjeglica usvijetu. Broj od 59,5 milijuna raseljenih u 2014. svakako je premašen u 2015. U 2014. zemlje porijekla najvećeg broja izbjeglica bile su Sirija (3,88 milijuna), Afganistan (2,59 milijuna) i Somalija (1,11 milijuna). Dotle je Turska prvi put primila veći broj izbjeglica nego Pakistan te postala najznačajnijom zemljom primitka. Iz Sirije je izbjeglo više od četiri milijuna ljudi, od toga najviše u Tursku (2,1 milijuna), Libanon (1,1 milijun), Jordan (633.000), Irak (250.000) i Egipat (132.000) – dakle okolne zemlje primile su 95% svih sirijskih izbjeglica. Samo na južnoj granici Turske, tj. u pograničnom području sa Sirijom, ukupno su 24 izbjeglička kampa, u kojima je u 2014. boravilo više od 217.000 sirijskih izbjeglica⁴⁶. Prema podacima Frontexa ukupan broj migranata koji su prešli EU vanjsku granicu u prvih devet mjeseci 2015. je veći od 710.000 neregularnih migranata, u odnosu na 282 00 u 2014 godini⁴⁷.

Slika 2. Demografska struktura migranata⁴⁸

⁴⁶ UNHCR (2015), Global Trends: Forced Displacement in 2014. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.

⁴⁷ <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/710-000-migrants-entered-eu-in-first-nine-months-of-2015-NUiBkk>

⁴⁸ UNHCR DATA (2015) <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>

Kao što se može vidjeti iz priložene demografske strukture migranata, značajan postotak odlazi na djecu. Dosta njih su djeca bez pratnje roditelja i skrbnika i pojava razdvajanja porodica je često prisutna u izbjegličkim tokovima⁴⁹.

Bez obzira na opasnost i nesigurnost putovanja evidentno je da se izbjeglički tokovi u Evropu, s obzirom na sadašnju dinamiku dolaska tzv. *Istočnomediteranskom* i *Balkanskom rutom*, neće tako skoro zaustaviti⁵⁰. Razloge skretanja tokova prisilnih migracija, koji su do sada uglavnom išli Srednjom mediteranskom rutom (iz Sjeverne Afrike preko Lampeduse do Malte i Italije), a u 2015. pojačali su se upravo Istočnomediteranskom i Balkanskom rutom, treba primarno tražiti u posljedicama politike Evropske unije, koja već niz godina radi na jačanju prije svega sigurnosnih aspekata zaštite vanjskih granica od neregularnih migracija⁵¹.

Mnogi su stručnjaci upozoravali na dominaciju sigurnosne dimenzije kojom se protežira eksternalizacija sistema zaštite čak i izvan evropskih granica.⁵² Evidentno je da se značajna financijska i logistička sredstva ulažu u zaštitu i kontrolu vanjskih granica EU, nego na primjer u mjere omogućivanja pristupa teritoriju, sistemu azila i mjerama integracije državljana trećih zemalja. Bez obzira na sve mjere osiguranja granica, broj migranata koji su pristizali u EU posljednjih je godina kontinuirano rastao.

Donošenjem „*Evropskoga migracijskog programa*“⁵³ (*Evropean Agenda on Migration*) u maju 2015. Evropska komisija upozorila je na važnost upravljanja migracijskim tokovima u Evropi, a posebno na problematiku neregularnih migracija. Glavne značajke na kojima se „Program“ temelji su usmjerene na povećani nadzor i zaštitu vanjskih granica EU-a, suzbijanje

⁴⁹ Prema podacima UNHCR-a, UNICEF-a i IOM-a, tokom 2016. godine 100.264 djece pristiglo je u Grčku, Italiju, Španjolsku i Bugarsku, od čega su 33.806 (34%) bila djeca bez pratnje. Prema podacima Europske komisije, tokom 2015. i 2016. godine, više od trećine tražitelja međunarodne zaštite u Europskoj uniji bila su djeca, a mnoga od njih bila su djeca bez pratnje roditelja ili zakonskog skrbnika. U vihoru rata, sukoba, nemira i proganjanja, te tijekom puta prema sigurnosti, mnoga djeca putuju bez članova svoje obitelji, ili se putem razdvoje od roditelja ili drugih osoba koje o njima brinu, (Vidi više u Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj, 2016, Zagreb)

⁵⁰ Institut za migracije i narodnosti(2015), »Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, preuzeto s: <http://imin.hr/strateska-polazista> (11.02.2021).

⁵¹ Isto

⁵² Isto

⁵³ Vidi više na https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/new-pact-on-migration-and-asylum_en

neregularnih migracija razbijanjem krijumčarskih mreža, te jačanje zajedničkoga evropskog sistema azila.

Slika 3. Migracione rute na Balkanu

Iako se u „Programu“ posebno naglašavaju važnost spašavanja života i solidarnost s osobama koje traže međunarodnu zaštitu, Evropska komisija ne predlaže nikakve mjere i/ili standarde kojima bi se izbjeglicama osigurali siguran dolazak i transfer (tzv. trajni humanitarni koridori) do željenih odredišta. Tajnim diplomatskim dogovorima humanitarni koridori u praksi ipak funkcioniraju (na primjer aktelni dogovor Hrvatske i Slovenije o daljnjem transferu izbjeglica u Austriju i Njemačku), međutim, s poteškoćama, zbog sve otežanijeg propusta i prihvata izbjeglica te njihovog relativno dugotrajnog zadržavanja na Balkanskoj ruti.

U „Strategiji u oblasti migracija i azila i akcijski plan za 2016- 2020“ , koje je izdalo Ministarstvo sigurnosti BiH 2016 godine, a koja je usvojena na 50. sjednici Vijeća ministara BiH 30.3.2016. godine, navodi se da se ključni dio Strategije u oblasti migracija i azila za razdoblje 2016-2020 odnosi na projekciju strateških ciljeva koji su postavljeni tako kako bi bili specifični, mjerljivi, ostvarivi, realni i vremenski ograničeni. Oni su po svome sadržaju različiti, uvjetno se mogu podijeliti na ciljeve kojima se nastoje potaknuti i olakšati zakonite migracije, uz istodobno ograničenje nezakonitih migracija i smanjenje sigurnosnih prijetnji koje mogu proisteći iz takvih

pojava, a posebice trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi.⁵⁴ U odnosu na mjesto realizacije postavljenih strateških ciljeva moguće je konstatovati kako se većina planiranih mjera i aktivnosti na njihovoj realizaciji odnosi na kontrolu migracija na državnoj granici i unutar teritorije Bosne i Hercegovine.

Jedna od mjera je i pružanje smještaja migrantima koji se iz bilo kog razloga zadržavaju na teritoriji BiH. Od početka 2018 godine, BiH postaje ključna migraciona ruta za migrante koji putuju iz Grčke u druge zemlje EU. U periodu od početka 2018 godine do danas, preko teritorije BiH prešlo je oko 60 000 migranata, a danas baratamo sa cifrom od oko 8000 migranata, koji se još uvijek nalaze zaglavljani u BiH, djelomično i zbog mjera za sprečavanje širenje virusa Covid19.

Pružanje adekvatnog smještaja, koji bi bio prilagođen i zimskim uslovima, predstavljalo je, a i dalje predstavlja glavni izazov u pružanju pomoći. Iako se broj migranata mijenja svakodnevno, procijenjeni broj populacije izvan zvaničnih smještajnih kapaciteta u decembru 2019 godine je iznosio 1800, dok je 5431 broj osoba kojima je pružena pomoć u formalnom smještaju (smještaji pod upravom IOMa. i nevladinih organizacija, te formalno-privatnih smještaja)⁵⁵.

Prema UNHCR, u BiH postoji nekoliko centara sa smještajnim kapacitetima⁵⁶. Svaki centar ima ograničeni prostor i vlasite kriterije prihvata u samom procesu smještaja. Konkretno, u BiH postoje dva prihvatna centra kojima upravlja država, prihvatni centar za izbjeglice Salakovac, blizu Mostara⁵⁷ i centar za azil Delijaš⁵⁸, općina Trnovo, Sarajevo.

Po započinjanju intenziviranog priliva⁵⁹, Azilantski centar u Općini Trnovo, Kanton Sarajevo, kojim upravlja Ministarstvo sigurnosti BiH, predstavljao je jedinu lokaciju koja je nudila smještaj tražiteljima azila. Azilantski centar posjeduje maksimalni kapacitet od 154 mjesta

⁵⁴Više o zaštiti žrtava trgovine ljudima vidi u Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, Ministarstvo sigurnosti, (Službeni glasnik BiH, broj 90/08)

⁵⁵ Bosnia and Herzegovina: United Nations Country Team Operational Update, Refugee and Migrant situation - December 2019, vidi više na <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/74293>

⁵⁶ Vidi više na <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/reception-centres/>

⁵⁷ Centrom upravlja ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

⁵⁸ Centrom upravlja sektor za azil pri ministarstvu sigurnosti BiH

⁵⁹ Azilantski centar Delijaš u Trnovu je operativan od 2014 godine. (INTER AGENCY OPERATIONAL UPDATE > Bosnia and Herzegovina / 1-31 December 2019, str.10)

i pruža osnovne usluge, besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku i primarnu zdravstvenu zaštitu, uz podršku UNHCR-a i njegovih partnera, tražiteljima azila smještenim u centru. Centar za prihvata izbjeglice u Salakovcu, u blizini Mostara, kojim upravlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, je na temelju sporazuma sa Ministarstvom sigurnosti počeo pružati smještaj tražiteljima azila u 2018 godini. Centar za prihvata izbjeglice u Salakovcu ima maksimalan kapacitet od 220 mjesta i pruža osnovne usluge, besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku i primarnu zdravstvenu zaštitu, uz podršku UNHCR-a i njegovih partnera, tražiteljima azila i izbjeglicama smještenim u centru, uz fokus na porodice sa djecom.

Pored ova dva stalna, državna, prihvatna centra, u BiH trenutno postoji još sedam trenutnih prihvatnih centara. Pet (četiri odlukom državnog organa i jedan odlukom lokalnih vlasti u USK) trenutnih prihvatnih centara se nalazi u Unsko-sanskom kantonu⁶⁰.

Uz finansijsku podršku Evropske komisije u Julu 2018 godine otvoren je i tranzitno/prihvatni centar Sedra u opštini Cazin, USK. Centar ima maksimalan kapacitet od 420 mjesta. Centar Sedra je primarno namijenjen za porodice sa djecom koje su utvrđene kao prioritet za dobrovoljno premještanje sa drugih lokacija u partnerstvu sa UNHCR, UNICEF i DRC. IOM osoblje, kao i zaštitarska agencija, UNICEF i Save the children prisutni su u kampu 24 sata dnevno, sedam dana u sedmici⁶¹.

Služba za poslove sa strancima participirala je u otvaranju tranzitno/prihvatnog centra Bira u Bihaću, Unsko-sanski kanton. Centar ima očekivani kapacitet za oko 1.500 ljudi. UNHCR i partneri pomogli su u identifikaciji i profiliranju osoba za dobrovoljni premještaj u TPC Bira po njegovom otvaranju⁶².

Takođe, u Unsko-Sanskom kantonu se nalazi i trenutni prihvatni centar Borići, Bihać, otvoren 2018, a potpuno renoviran u januaru 2019 godine od strane EU. Centar je namijenjen isključivo za porodice sa djecom i druge ranjive kategorije. IOM, zajedno sa zaštitarskim

⁶⁰Vijeće Ministara BiH je na prijedlog Ministarstva sigurnosti 11.03.2019 godine donijelo odluku o određivanju privremenih prihvatnih centara za smještaj migranata (Sl.glasnik broj 28/19)

⁶¹ IOM stalno radi na poboljšanju uslova u centru, kao što je popravka toaleta i podjela grijača (INTER AGENCY OPERATIONAL UPDATE > Bosnia and Herzegovina / 1-31 December 2019, str.12)

⁶² Ažurirani Međuagencijski Operativni Podaci > Bosna i Hercegovina / 1-31. oktobar 2018., str.3

osobljem i predstavnicima UNICEF i Save the children protection officers je 24 sata prisutan na terenu. Maksimalni kapacitet je za 430 osoba⁶³.

U Velikoj Kladaši se nalazi trenutni prihvatni centar Miral, isključivo za muškarce samce, otvoren u oktobru 2018. godine, uz IOM podršku i vođenje centra od novembra 2018. godine. Kapaciteta od 600 smještajnih jedinica, IOM kontinuirano nastoji da poboljša uslove života u centru (INTER AGENCY OPERATIONAL UPDATE > Bosnia and Herzegovina / 1-31 December 2019, str.11).

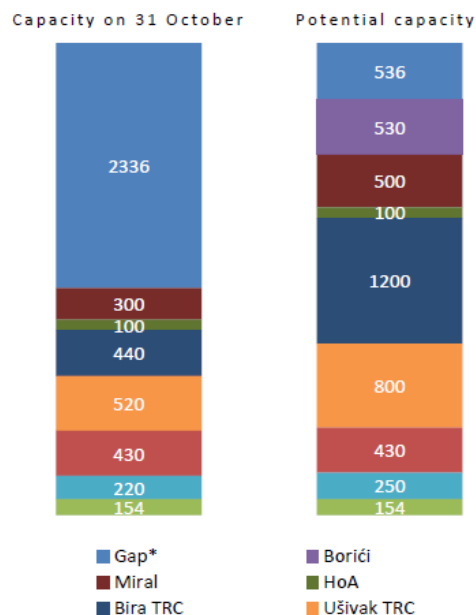
Takođe, šatorski kamp je otvoren 21.aprila 2020. godine u Unsko-Sanskom kantonu. Pruža utočište i osnovne humanitarne potrebe za oko 1000 muškaraca samaca, koji su prethodno spavali u različitim vrstama neformalnog smještaja na području cijelog USK.

Uz finansijsku podršku Razvojne banke Vijeća Evrope u julu 2018. godine, otvoren je tranzitno/prihvatni centar Ušivak u Općini Hadžići, Kanton Sarajevo. Centar ima kapacitet od 800 kreveta, međutim, do kraja decembra 2019. godine u centru su se nalazila 1327 tražioca azila⁶⁴.

Kasarna Blažuj, pored Sarajeva, je početkom 2020. godine pretvorena u trenutni prihvatni centar, uglavnom za muškarce samce. Centar vodi Služba za strance, uz podršku IOM, koja se nalazi na terenu 24 sata.

⁶³ IOM stalno radi na poboljšanju uslova u centru, kao što je popravka toaleta i podjela grijača (INTER AGENCY OPERATIONAL UPDATE > Bosnia and Herzegovina / 1-31 December 2019, str.10)

⁶⁴ Centar je kontinuirano pun, a više od pola tražioca azila i migranata u centru je iz zatvorenog prihvatnog centra Vučijak.

Slika 1. Smještajni kapaciteti za migrante u BiH⁶⁵

Dodatna lokacija u Sarajevu pod nazivom *House of All*, koju vode volonteri, pruža smještaj za 70 do 100 osoba u Sarajevu, uglavnom porodica, i ujedno pruža niz usluga svojim korisnicima. Kao posljedica limitiranih smještajnih kapaciteta na različitim lokacijama i zbog nepostojanja alternativa, ranije formirana neformalna naselja različite veličine i opsega i dalje su prisutna na različitim lokacijama u USK kao privremeno rješenje.

⁶⁵ Ažurirani međuagencijski operativni podaci > Bosna i Hercegovina / 1-31. oktobar 2018.str.3 [file:///C:/Users/hp/Downloads/Inter_agency_Refugee_Migrant_SituationReport_Oct2018_BCS%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/hp/Downloads/Inter_agency_Refugee_Migrant_SituationReport_Oct2018_BCS%20(6).pdf) (pristupljeno 11.04.2021)

3. TREĆI DIO: SISTEMI UNUTARNJE SIGURNOSTI BIH

Složena struktura države odražava se i na nadležnosti policijske strukture u BiH. U organizacionom pogledu, nadležnosti policijske strukture se jednim dijelom preklapaju ili je teško uspostaviti jasnu granicu između njih. Policijski sistem BiH je utemeljen na principu koordinacije⁶⁶ a ne subordinacije⁶⁷. Koordinacija kao koncept hijerarhijskog odnosa u rukovođenju podrazumjeva, čak i u slučaju zadržavanja organizacijske piramide, povratne veze i horizontalno povezivanje. Subordinacija je oblik hijerarhijskih odnosa koji se mogu označiti kao strogo piramidalno –linijski odnos gdje komunikacija uvijek počinje od vrha piramide i ide prema dolje. To znači da Ministarstvo sigurnosti BiH i agencije na državnom nivou nemaju naredbodavnu funkciju nad entitetskim MUP-ovima i agencijama, a Federalni MUP, odnosno FUP (Federalna uprava policije kada se radi o operativnim poslovima), nema naredbodavnu funkciju u odnosu na kantonalne MUP-ove. Ovo je, dijelom, odraz neusklađenosti zakonskog okvira, ali i decentralizovanosti policijskog ustrojstva i funkcionisanja policijskog sistema u BiH. Zbog tog se često dešava da različita policijska tijela u BiH obavljaju poslove, koji prema važećim zakonskim propisima spadaju u direktnu nadležnost druge agencije. Ovakvo stanje, koje karakteriše preklapanje nadležnosti, dodatno je usložnjeno nakon 2008. godine formiranjem više policijskih agencija na državnom nivou sa operativnom samostalnošću, odnosno upravnih organizacija Ministarstva sigurnosti. Do toga je došlo jer su mnogi zakoni na nižim nivoima ostali neusklađeni sa onim donesenim na državnom nivou ili nije određena jasna granica nadležnosti. Tako je jedan dio poslova koji je dodjeljen u nadležnosti državnim agencijama i dalje ostao u nadležnosti entiteta, odnosno kantona, ili je postalo vrlo teško odrediti jasnu granicu razliku u pogledu pojedinih nadležnosti policijskih poslova.

⁶⁶ Koordinacija je harmonično funkcioniranje dijelova cjeline koje daje efektivne rezultate. U organizaciono-menadžerskom smislu, koordinacija predstavlja aktivnost upravljanja pojedincima, međuzavisnim organizacijama ili delovima organizacije.

Izvor: <http://apik.ba/o-nama/default.aspx?id=43&langTag=bs-BA>

⁶⁷ Subordinacija (lat. Sub-ispod+ordinis-red) potčinjavanje, podređenost kao karakteristika službene discipline. U odbrani i oružanim snagama jedan je od principa rukovođenja i komandovanja koji osigurava odnose između donosilaca odluka, naređenja i drugih izvršilaca. (Beridan, 2001:363)

Nadležnosti policijskih organizacija regulisane su zakonima o radu konkretnih institucija, dok su ovlaštenja policijskih službenika, osim navedenim, regulisana i Zakonima o krivičnom postupku i Zakonima o policijskim službenicima koji su doneseni na državnom, entiteskom, nivou Brčko Distrikta i kantonalnom nivou.

3.1. Sistem upravljanja granicom

Položaj BiH na migracijskoj ruti, između Zapadne Evrope i Bliskog Istoka, sa sobom nosi visoki rizik od ilegalnih migracija, trgovine ljudima i drugih oblika prekograničnog organiziranog kriminala. Sistem upravljanja granicama je ključni kontrolni mehanizam za sveukupno upravljanje migracijama. Za sveukupno upravljanje migracijama, sustav upravljanja granicama je presudan kontrolni mehanizam. Učinkoviti sustavi upravljanja granicom razumiju da su olakšavanje i kontrola putovanja dva odvojena, ali jednako bitna prioriteta koja moraju biti uravnotežena.

Ovo naglašava važnost osposobljavanja, finansiranja i ciljane suradnje među zemljama, u razvoju operativnih i tehnoloških sposobnosti koje će biti od koristi svima, posebno u borbi protiv ilegalnih migracija. Sposobnost postizanja ravnoteže između olakšavanja putovanja i kontrole preduvjet je za uspješan sustav upravljanja granicom.

Dio ovog procesa uključuje korištenje tehnologije koja omogućava identifikaciju biometrijom – jedinstveni osobni podaci kao što su struktura lica, geometrija šake, otisci prstiju ili struktura ljudskog oka – kako bi se potvrdio identitet pojedinaca. U tom kontekstu Radmilović Ž. kaže da je biometrija znanost o automatiziranim postupcima za jedinstveno prepoznavanje ljudi na temelju jednog ili više urođenih tjelesnih obilježja, ili obilježja čovjekovog ponašanja (Želimir Radmilović (2008:163). Ovi pristupi se koriste da bi se olakšala putovanja, kao i za kontrolu ulaska i izlaska iz zemlje.

Efikasno upravljanje granicama uključuje i strateška partnerstva s avioprijevoznicima i drugim prijevoznicima kako bi se olakšao proces pregleda dokumenata i obrada podataka o putnicima unaprijed. Promatrajući prošla kretanja i poštivanje zahtjeva za vizama, može se utvrditi profil ljudi koji su ušli u zemlju, omogućavajući usmjeravanje pažnje na određene letove ili brodove, kao i na određene pojedince koji čekaju u redovima za inspekciju ili provjeru.

S tim u vezi, Vijeće ministara BiH, na prijedlog Ministarstva Sigurnosti BiH, usvojilo je Strategiju integrisanog upravljanja granicom Bosne i Hercegovine za period 2019-2023 godine i Akcioni plan za njeno provođenje⁶⁸. A sve u cilju daljeg usklađivanja BiH zakonodavstva sa EU pravnim legislativama, te konvencijama čija je BiH potpisnica. Što bi trebalo da doprinese jačanju saradnje i stabilnosti, kako u BiH, tako i u zemljama regije, kao i boljoj koordinaciji i saradnji između svih relevantnih službi i agencija koje su uključene u sistem nadzora i kontrole granice. Načelo integriranog upravljanja granicama presudno je za održavanje unutarnje sigurnosti BiH, posebno u smislu sprečavanja svih vrsta prekograničnog kriminala, s naglaskom na ilegalne migracije.

3.2. Operativne radnje

Godine 2018. Država Bosna i Hercegovina je učestvovala u godišnjem planiranju operativnih akcija u okviru prioriteta Evropske multidisciplinarne platforme protiv prijetnji kriminalnim aktivnostima (EMPACT⁶⁹) na olakšavanju situacije sa nezakonitom imigracijom. Zemlja se obavezala da će učestvovati u tri operativne akcije zajedno sa državama članicama EU u borbi protiv kriminalnih grupa za krijumčarenja migranata 2019. godine. Regionalne programe, poput zajedničkog operativnog ureda u Beču, koji djeluje kao regionalno operativno središte za međunarodne istrage organiziranih kriminalnih organizacija uključenih u krijumčarenje migranata, trebaju koristiti agencije za provođenje zakona.

Na snazi je radni aranžman sa Agencijom EU za obuku u provođenju zakona (CEPOL⁷⁰). Saradnja sa Interpolom⁷¹ odvija se preko Nacionalne centralne kancelarije u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela. BiH je potpisnica Konvencije o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi⁷².

⁶⁸ Strategija integrisanog upravljanja granicom u Bosni i Hercegovini za period 2019. – 2023. godina <http://www.msb.gov.ba/PDF/110220205.pdf>

⁶⁹ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation/empact_en

⁷⁰ <https://www.cepola.europa.eu/>

⁷¹ <https://www.interpol.int/en>

⁷² Konvencija o policijskoj suradnji za jugoistočnu evropu

S tim u vezi, poslovi graničnih provjera u BiH obavljaju se na 83 granična prelaza od kojih je 55 međunarodnih, te 28 pograničnih. Na granici sa susjednim zemljama nalazi se 76 graničnih prelaza, 4 međunarodna aerodroma, te 3 riječne luke. Na granici sa Republikom Hrvatskom je 30 međunarodnih graničnih prelaza sa različitim režimom prometa roba i 20 graničnih prelaza za pogranični saobraćaj. Na granici sa Republikom Srbijom je 12 međunarodnih graničnih prelaza sa različitim režimom prometa roba i 4 granična prelaza za pogranični saobraćaj. Na granici sa Crnom Gorom je 6 međunarodnih graničnih prelaza i 4 granična prelaza za pogranični saobraćaj.

Osnovna operativna radnja koja se sprovodi na granici je granična kontrola, koju čine granične provjere i nadzor granice. U skladu sa zakonom o Graničnoj kontroli BiH⁷³, graničnu kontrolu vrše policijski službenici GP BiH, uz saradnju sa ostalim državnim organima.

*Granične provjere*⁷⁴ su set mjera i radnji na označenom graničnom prelazu kojima se licima, uključujući stvari i vozilo u njihovom posjedu, može odobriti ulazak u Bosnu i Hercegovinu tj. izlazak iz Bosne i Hercegovine. Granične provjere se vrše na samoj granici (u izuzetnim slučajevima mogu se izvršiti i na drugom mjestu). Te provjere uključuju:

- Provjeru lica (utvrđivanje identiteta nosioca putne isprave, utvrđivanje validnosti putne isprave u smislu da nije istekla, da nije krivotvorena ili izmijenjena (naprimjer, zamjenom slike ili umetanjem stranice, provjera lica u potražnim evidencijama)
- Provjeru stvari (obuhvata pregled svih stvari i predmeta koja se nalaze uz lice u momentu provjera)
- Provjeru prijevoznog sredstva (obuhvata unutrašnji i vanjski vizuelni pregled prevoznog sredstva, provjera vozila u potražnim evidencijama)

*Nadzor granice*⁷⁵ čini skup mjera i radnji između utvrđenih graničnih prelaza i na graničnim prelazima izvan utvrđenog radnog vremena, a kojim se sprečava izbjegavanje graničnih provjera.

<http://www.msb.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/default.aspx?id=8806&langTag=bs-BA>

⁷³ Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14)

⁷⁴ Čl.3 st.i , Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14)

⁷⁵ isto

Slika 1. Pregled dokumenata putnika i vozila na graničnom prelazu

Učinkovit i jasan sustav granične kontrole omogućuje brzu obradu dobronamjernih putnika, istovremeno osiguravajući da putnicima koji ne ispunjavaju uvjete odbijaju ulazak u zemlju bez bespotrebnih problema ili odgađanja.

Međutim, na primjeru granice sa Srbijom, čija je dužina granice oko 335km i koju čini uglavnom vodeni tok, tj. rijeka Drina, vidimo da je konfiguracija terena, takođe, jedan od bitnih elemenata važnih za obavljanje operativnih radnji. Počev od granične kontrole, preko graničnog nadzora, pa sve do posebnih i specijalizovanih mjera zaštite granice.

Kao što se može zaključiti, operativne radnje kontrole za ulaz i izlaz na granicama zasnovana je na velikom broju faktora, uključujući :

- fizičke osobine granice,
- propusnost granice,
- odnose sa direktnim okolnim državama,
- predanost i sposobnost susjednih država da kontrolišu svoje granice i upravljaju neregularnim migracijama,
- proces planiranja presretanja nedokumentovanih putnika i je li izvodljiv u toku gužvi
- kakve provjere identiteta i namjera putnika se provode na granici ili na mjestima udaljenim od granice,
- mjesto gdje se donosi odluka o vizi,

- broj putnika.

Ključni izazovi operativnog okvira za upravljanje granicama su tehnologija, obučeno osoblje, infrastruktura, strateška partnerstva sa agencijama drugih država, pogotovo država u okruženju.

3.3. Obaveze i nadležnosti Granične policije BiH

Granična policija je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih zakonom⁷⁶. Prema Zakonu o Graničnoj policiji BiH, sjedište Granične policije je u Sarajevu, a ista se finansira iz budžeta institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH.

3.3.1. Nastanak i razvoj GP BiH

Na 66. sjednici, od 9. februara 2000. godine, Predsjedništvo BiH donijelo je Odluku o imenovanju prvog direktora Državne granične službe i njegovih zamjenika, a na 69. sjednici, održanoj 8. marta 2000. godine, Predsjedništvo BiH je donijelo i Odluku o osnovnim principima organizacije, funkcioniranja i nadležnosti Državne granične službe i Odluku o prijenosu dijela ovlaštenja za provođenje Zakona o državnoj graničnoj službi BiH⁷⁷.

Granična policija BiH uspostavljena je na osnovu Zakona o Državnoj graničnoj službi BiH koji je, u skladu sa svojim ovlaštenjima, 13. januara 2000. godine donio visoki predstavnik u BiH Wolfgang Petritsch⁷⁸. Granična policija BiH počela je operativno raditi 6. juna 2000. godine formiranjem prve jedinice Aerodrom Sarajevo. Stoga se na ovaj datum obilježava Dan Granične policije. Proces preuzimanja poslova nadzora i kontrole prelaska državne granice od entitetskih i kantonalnih MUP-ova tekao je etapno i završen je 30. septembra 2002. godine inauguracijom Jedinice državne granične službe Strmica, a 30. decembra 2002. godine Misija Ujedinjenih naroda u BiH na čelu sa specijalnim predstavnikom generalnog sekretara UN-a i šefom Misije UN-a u BiH Jacquesom Paulom Kleinom akreditovala je Državnu graničnu službu BiH da

⁷⁶ Zakon o Graničnoj policiji (Sl.glasnik BiH,broj: 50/2004,27/2007,59/09)

⁷⁷ Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/49?title=Historijat>

⁷⁸ Visoki predstavnik UN za Bosnu i Hercegovinu od 1999 do 2002

ispunjava osnovne standarde demokratskog provođenja zakona. Od tada kompletna granica BiH stavljena je pod kontrolu i nadzor, koji se obavljaju na znatno organizovaniji i funkcionalniji način.

Slika 7. Inauguracija jedinice Strmica⁷⁹

Treba napomenuti da je Državna granična služba formirana prije Ministarstva sigurnosti BiH, a donošenjem novog zakona o Državnoj graničnoj službi u oktobru 2004. godine, ova policijska agencija definirana je kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova u vezi sa nadzorom i kontrolom prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih zakonom.

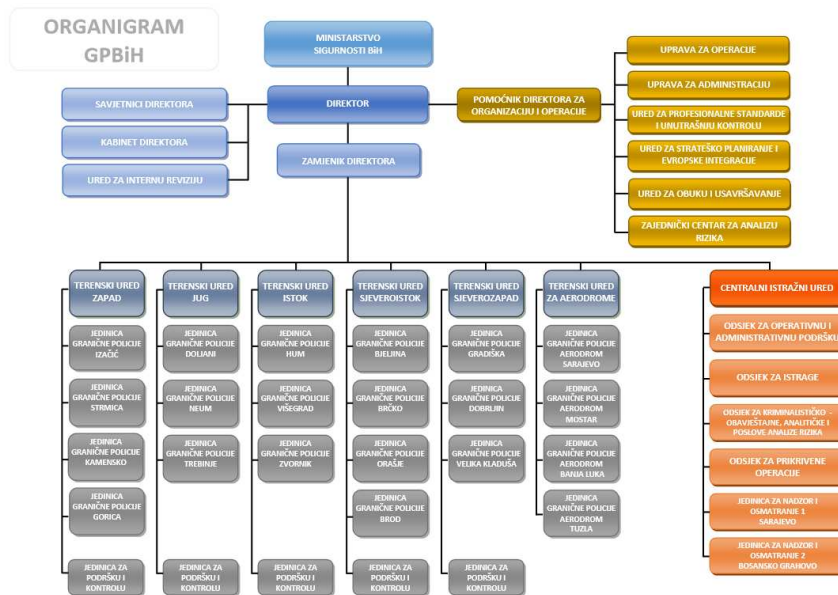
Izmjenama Zakona o Državnoj graničnoj službi BiH, koji je stupio na snagu 18. aprila 2007. godine, Državna granična služba BiH preimenovana je u Graničnu policiju Bosne i Hercegovine⁸⁰. Nadležnosti GP BiH⁸¹ propisane su zakonima i obuhvataju: provođenje Zakona o graničnoj kontroli, Zakona o kretanju i boravku stranaca, azilu, sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela propisanih krivičnim zakonima Bosne i Hercegovine kada su ta

⁷⁹ Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/49?title=Historijat>. 22.09.2020

⁸⁰ Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/49?title=Historijat>

⁸¹ Nadležnosti GP BiH se primjenjuju u *zaštitnom području* (pojas koji se prostire do 300 metara od granične linije u dubinu teritorije BiH) tj. u *graničnom pojasu* (područje do 10km od granične linije u dubinu teritorije BiH), Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14)čl.3 st. c i d

krivična djela usmjerena protiv bezbjednosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti Granične policije BiH.

Slika 2. Šematski prikaz organizacije GP BiH⁸²

3.3.2. Organizacija GP BiH⁸³

GPBIH je struktuisana s ciljem osiguranja koordinacije svih aktivnosti na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou, tako da pruži visokospecijalizirane usluge potrebne za izvršenje zadataka iz svoje nadležnosti, kao i da osigura dvosmjernu razmjenu informacija između centralnih, regionalnih i lokalnih nivoa organizacijskih jedinica.

Područje odgovornosti tj. nadležnost djelovanja GP BiH je 10km u dubinu teritorije od granice BiH. Ovo područje odgovornosti može se proširiti u unutrašnjost u slučajevima kontrole plovila, vozova i aviona. A u slučajevima organizovanog kriminala, trgovine ljudima, krijumčarenje, prijetnja sigurnosti ustavnom poretku i ostalih težih krivičnih djela, GP BiH može djelovati na području cijele teritorije BiH.

GPBIH se sastoji od sljedećih organizacijskih jedinica:

- Glavni ured,
- Terenski uredi,

⁸² Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/13?title=Organizacija>. (pristupljeno 22.01.2021)

⁸³ Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/13?title=Organizacija>

- Jedinice,
- Centralni istražni ured,
- Specijalizirane jedinice,
- Ostale organizacijske jedinice definirane Pravilnikom.

Glavni ured sastoji se od Uprave za operacije, Uprave za administraciju i Odjela za unutarnju kontrolu. Uprava za operacije osnovana je na centralnom nivou i osigurava zakonito, pravilno i pravovremeno provođenje zakonskih i drugih propisa koji se odnose na graničnu kontrolu i sigurnost aerodroma u cilju sprečavanja i otkrivanja nedozvoljenih radnji usmjerenih na povredu granice. U tom cilju Uprava za operacije koordinira rad odsjeka u okviru Uprave i preventivni rad terenskih ureda i jedinica, prati, nadzire i usmjerava aktivnosti u graničnim operacijama, te priprema i izrađuje metodiku i taktiku postupanja prema procedurama u obavljanju granične kontrole i kontrole saobraćaja na graničnim prijelazima i sigurnosti aerodroma, uspostavlja i održava telekomunikacijski i informatički sistem, objavljuje potrage za osobama, vodi statističke i operativne evidencije, kao i druge poslove koji su u nadležnosti Uprave. U sastavu Uprave za operacije su Odsjek za granične provjere, Odsjek za nadzor granice i sigurnost aerodroma, Odsjek za međunarodnu saradnju, Odsjek za informatiku, Odsjek za komunikacije, kao i Operativni centar koji je 24 sata dostupan građanima posredstvom info-linije, relevantnim institucijama kojima su potrebne informacije o stanju na graničnim prijelazima i ostalim pitanjima u vezi s našim aktivnostima. Operativni centar redovno razmjenjuje informacije sa Operativno-komunikacijskim centrom BiH - 112 koji djeluje u sklopu Ministarstva sigurnosti BiH⁸⁴.

Uprava za administraciju organizacijska je jedinica na centralnom nivou i sastoji se od četiri odsjeka: Odsjek za pravne poslove i pisarnicu, Odsjek za kadrovske poslove, Odsjek za finansijske poslove i Odsjek za poslove nabavke i logistike. Osim pripreme prijedloga budžeta i potrebnih finansijskih sredstava za rad GPBiH, obavljanja računovodstveno-finansijskih poslova uz provedbu zakonite isplate i naplate svih obaveza i potraživanja GPBiH, provodi sve zakonske procedure u vezi s nabavkom robe, usluga, radovima i zaključivanjem svih vrsta ugovora za potrebe GPBiH osiguravajući pri tome efikasnost, transparentnost, nepristrasnost i jednak odnos prema svim stranama u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, obavlja kadrovske i personalne

⁸⁴ <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/13?title=Organizacija> (pristupljeno 11.07.2020)

poslove, poslove pisarnice i arhive, pruža pomoć pri izradi zakona i drugih propisa iz nadležnosti GPBiH i daje stručna objašnjenja u cilju jedinstvenog provođenja i pravilne primjene zakonske legislative⁸⁵.

Ured za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu je zadužen za uspostavljanje profesionalnih standarda, praćenje primjene Etičkog kodeksa policijskih službenika Granične policije BiH, obavlja poslove unutrašnjih istraga, revizije i inspekcije rada u našim organizacijskim jedinicama, podnosi i zastupa disciplinske zahtjeve u postupcima pred Disciplinskom komisijom GPBiH, prati i provodi aktivnosti iz oblasti zaštite tajnih podataka i zaštite ličnih podataka. Također, među prioritetima su i razvijanje metoda i instrumenata u borbi protiv korupcije u vlastitim redovima. Među poslovima i zadacima Ureda za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu su i primanje predstavljanja i žalbi na rad i postupke pripadnika Granične policije. Ovaj Ured uspostavio je dobru saradnju sa Odborom za žalbe građana Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, tužilaštvima i sudovima, te drugim agencijama za provođenje zakona u BiH⁸⁶.

Ured za strateško planiranje i evropske integracije, u saradnji sa ostalim organizacijskim jedinicama GPBiH, izrađuje strateške planove razvoja i rada GPBiH na osnovu utvrđene politike i smjernica Ministarstva sigurnosti i GPBiH, izrađuje godišnji program rada, analizira, objedinjuje i povezuje izvještaje o radu organizacijskih jedinica u jedinstven izvještaj o radu GPBiH, prati izradu i realizaciju određenih operativnih i taktičkih planova i svakodnevnih aktivnosti u kontekstu usvojenih strateških planova i predlaže aktivnosti i mjere na njihovom usklađivanju, izrađuje i stalno unapređuje sistem planiranja i praćenja realizacije usvojenih planova GPBiH i u tom smjeru obučava zaposlene i nosioce planiranja.

Uz ovo, neposredno poduzima aktivnosti u oblasti efikasne unutrašnje koordinacije procesa evropskih integracija iz nadležnosti GPBiH, te neposredno poduzima i koordinira aktivnosti na usklađivanju propisa iz nadležnosti GPBiH sa *acquisom*⁸⁷.

Ured za obuku i usavršavanje poduzima aktivnosti na planiranju, organiziranju i realizaciji usavršavanja i obučavanja policijskih službenika GPBiH, realizuje programe obuke policijskih službenika koji su u okviru opisa radnog mjesta usmjereni na kvalitetnije i efikasnije izvršavanje

⁸⁵ Isto.

⁸⁶ Isto

⁸⁷ Isto

poslova i radnih zadataka, ostvaruje neposrednu saradnju sa Agencijom za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, prati stanje u oblasti obuke i stručnog usavršavanja i predlaže odgovarajuće aktivnosti u skladu sa utvrđenim programom obuke, pruža podršku psihologa, učestvuje u organiziranju i realiziranju kurseva, seminara i savjetovanja u kojima učestvuje GPBiH te vodi evidencije o obavljenim obukama i stručnim usavršavanjima⁸⁸.

Ured za internu reviziju, u skladu sa Zakonom o internoj reviziji institucija BiH i Odlukom o kriterijima za uspostavljanje jedinica interne revizije u institucijama BiH, radi internu reviziju Granične policije BiH, strateško (trogodišnje) i godišnje planiranje revizije; testiranje, ispitivanje i ocjenu podataka i informacija, izvještavanje o rezultatima provedenih postupaka interne revizije, sačinjavanje preporuka u cilju poboljšanja rada i aktivnosti, praćenje implementacije preporuka interne revizije od rukovodstva Granične policije BiH i druge poslove koji prema zakonima i drugim propisima spadaju u nadležnost ovog ureda⁸⁹.

Zajednički centar za analizu rizika obavlja poslove prikupljanja, obrade i analize informacija i podataka koji se odnose na zaštitu granice i kontrolu saobraćaja osoba, prevoznih sredstava i robe preko državne granice, prati i analizira stanje pojava oblika prekograničnog kriminala i ilegalnih migracija, te pravovremeno obavještava nadležne organizacijske jedinice ili nadležne službe o svim događajima i pojavama koje ugrožavaju ili mogu ugroziti sigurnost i zaštitu granice i predlaže mjere za poduzimanje aktivnosti na sprečavanju i suzbijanju istih⁹⁰.

GP BiH se sastoji od 6 terenskih ureda⁹¹ i 26 jedinica na lokalnom nivou koje kontroliraju i nadziru oko 1.600 kilometara državne granice, a to su:

Terenski ured za aerodrome sa sjedištem u Sarajevu - sastoji se od četiri jedinice: Jedinica granične policije Aerodrom Sarajevo, Jedinica granične policije Aerodrom Banja Luka, Jedinica granične policije Aerodrom Mostar i Jedinica granične policije Aerodrom Tuzla.

Terenski ured Sjeverozapad sa sjedištem u Gradišci - ima četiri jedinice: Jedinicu granične policije Gradiška, Jedinicu granične policije Dobrljin, Jedinicu granične policije Velika Kladuša, te Jedinicu za podršku i kontrolu. Područje djelovanja ovog Terenskog ureda određen je

⁸⁸ Isto

⁸⁹ Isto

⁹⁰ Isto

⁹¹ Preuzeto sa <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/55?title=Terenskiuredi>

širinom graničnog pojasa koji se proteže na području općina: Cazin, Velika Kladuša, Bužim, Bosanska Krupa, Novi Grad, Kozarska Dubica, Gradiška i Srbac.

Terenski ured Zapad sa sjedištem u Bosanskom Grahovu - sastoji se od pet jedinica: Jedinice granične policije Gorica, Jedinice granične policije Kamensko, Jedinice granične policije Strmica, Jedinice granične policije Izačić i Jedinice za podršku i kontrolu.

Područje djelovanja ovog ureda određeno je širinom graničnog pojasa koji se proteže na području općina: Grude, Posušje, Tomislav-Grad, Livno, Bosansko Grahovo, Drvar i Bihać.

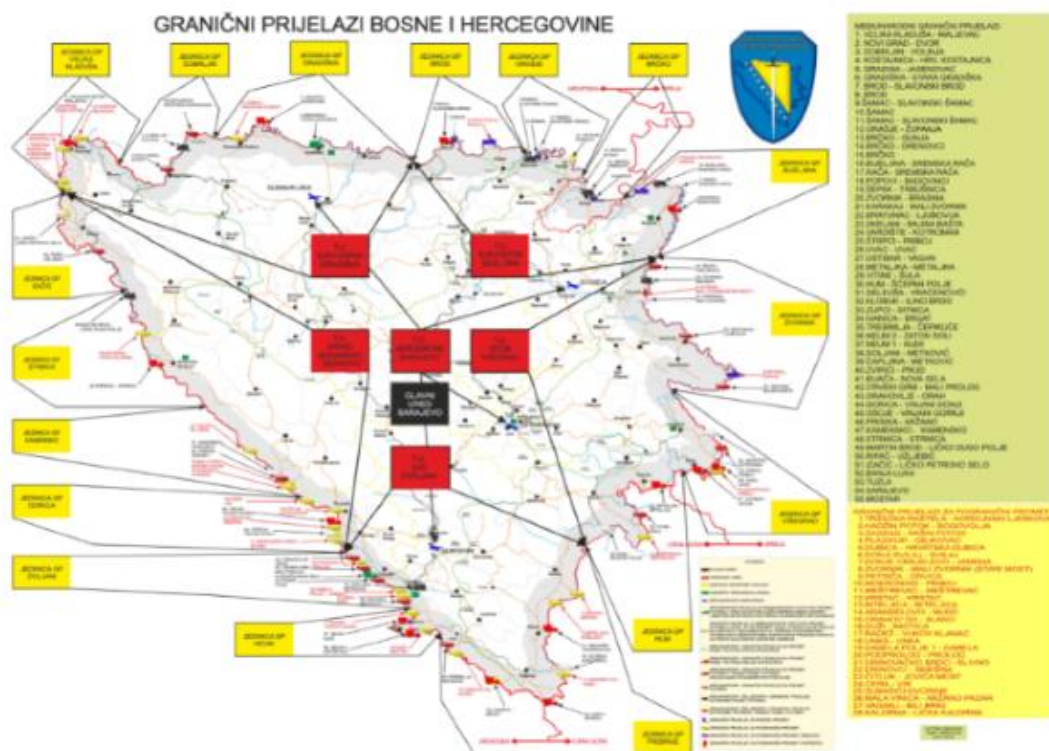
Terenski ured Sjeveroistok sa sjedištem u Bijeljini - u zoni odgovornosti ima pet jedinica: Jedinicu granične policije Bijeljina, Jedinicu granične policije Brod, Jedinicu granične policije Orašje, Jedinicu granične policije Brčko, te Jedinicu za podršku i kontrolu. Područje djelovanja ovog ureda određeno je širinom graničnog pojasa koji se proteže na području općina: Derventa, Brod, Odžak, Šamac, Orašje, Brčko i Bijeljina.

Terenski ured Istok sa sjedištem u Sjedište u Višegradu – sastoji se od četiri jedinice: Jedinice granične policije Višegrad, Jedinice granične policije Zvornik, Jedinice granične policije Hum i Jedinice za podršku i kontrolu. Područje njegovog djelovanja određeno je širinom graničnog pojasa koji se proteže na području općina: Zvornik, Bratunac, Srebrenica, Višegrad, Rudo, Čajniče i Foča.

Terenski ured Jug sa sjedištem u Čapljini – sastoji se od četiri jedinice: Jedinice granične policije Trebinje, Jedinice granične policije Doljani, Jedinice granične policije Neum i Jedinice za podršku i kontrolu. Područje djelovanja ovog ureda određeno je širinom graničnog pojasa koji se proteže na području općina: Gacko, Bileća, Trebinje, Ravno, Neum, Čapljina i Ljubuški. Uz pomenute organizacijske jedinice, postoje i specijalizirane jedinice: jedinica za osmatranje i nadzor i mobilna jedinica za podršku i kontrolu.

Centralni istražni ured radi na sprečavanju, otkrivanju i istraživanju krivičnih djela usmjerenih protiv sigurnosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti GPBiH. Ova organizacijska jedinica prikuplja i obrađuje obavještajne podatke u vezi s navedenim krivičnim djelima, prati i analizira stanje organiziranog kriminala i sačinjava strateške analize i procjenu rizika u vezi sa istim; prikuplja informacije, obavještenja i druge podatke u vezi sa organiziranim kriminalom, neposredno provodi složene policijske istrage i provodi posebne istražne radnje u skladu sa zakonom, forenziku kompjuterskih sistema,

telefonskih aparata, SIM kartica i ostalih digitalnih nosača podataka, uključujući i administrativne poslove te koordinira rad odsjeka i jedinica u okviru CIU-a.⁹²

Šema 4. Shematski prikaz graničnih prelaza Bosne i Hercegovine⁹³

3.3.3. Međunarodna i regionalna saradnja

Međunarodna saradnja je vrlo bitan segment u integrisanom upravljanju granicom. S obzirom na pojačani prekogranični kriminal, kao što je trgovina ljudima, krijumčarenje migranata, falsifikovanje dokumenata, trgovina oružjem, jako je bitna međunarodna saradnja sa eminentnim evropskim sigurnosnim agencijama. Na tom polju država Bosna i Hercegovina

⁹² <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/13?title=Organizacija> 11.07.2020

⁹³ <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/55?title=Terenskiuredi> (pristupljeno 22.09.2020)

najviše saraduje sa policijskim/sigurnosnim agencijama kao što su FRONTEX⁹⁴, EUROPOL⁹⁵ i INTERPOL⁹⁶.

Jedan od značajnijih partnera Granične policije je Frontex. 3. Aprila 2009. godine tadašnji Ministar Sigurnosti je potpisao operativnu saradnju između Frontex-a i Ministarstva Sigurnosti BiH, sa naglaskom na graničnu operativnu saradnju na polju ilegalnih migracija, razmjenu informacija, pružanja obuka, kao i zajedničke operacije na granici BiH sa EU. Međunarodna saradnja je proteklih godina intenzivirana kroz međunarodnu obavezu, ali i kroz razne zajedničke aktivnosti, kao što je razmjena podataka, donacije u opremi i obuci policijskih i državnih službenika, kao i zajedničko obavljanje poslova iz nadležnosti GP BiH⁹⁷.

Operativna i strategijska saradnja između Ministarstva Sigurnosti i EUROPOL-a je potpisana 31.08.2016. godine⁹⁸. U ovom dokumentu akcenat je stavljen na saradnju u oblasti organizovanog kriminala, terorizma i drugih oblika teškog kriminala, kao što je trgovina ljudima, krijumčarenje ilegalnih migranata i ostalih oblika KD. Saradnja uključuje razmjenu specijalističkog znanja, opšte izvještaje o sigurnosnoj situaciji, rezultate strateških analiza, informacije o postupcima kriminalističkih istraga, informacije o sprečavanju kriminala, metode, učešće u aktivnostima obuka, kao i pružanje savjeta i podrške u pojedinačne krivične istrage. Sektor za međunarodnu operativnu policijsku suradnju⁹⁹, koji je u sklopu direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, predstavlja jedinstvenu tačku za razmjenu informacija na strateškoj i operativnoj razini u sklopu provođenja međunarodnih istraga. Saradnja se ostvaruje s Interpolom, Europolom, kao i drugim tijelima sukladno potpisanim ugovorima.

⁹⁴Letizia Paoli i Cyrille Fijnaut, "General Introduction" u Organised crime in Europe: concepts, patterns and control policies in the European union and beyond, eds. Cyrille Fijnaut and Letizia Paoli (Dordrecht:Springer,2004): 1. Frontex je specijalizirano i nezavisno tijelo, smješteno u Varšavi, osnovano da omogući operacionalnu saradnju za pitanja graničnih problema, za više vidi <https://frontex.europa.eu/>

⁹⁵ <https://www.europol.europa.eu/>

⁹⁶ <https://www.interpol.int/en>

⁹⁷ Zakon o Graničnoj policiji ; član 20

⁹⁸Informacija o stanju sigurnosti u BiH u 2016. godini preuzetosafila:///C:/Users/hp/Downloads/Informacija%20o%20stanju%20sigurnosti%20za%202016.%20-%201%20-%20Copy%20(2).pdf

⁹⁹ Vidi više na http://www.dkpt.ba/Organizaciona_struktura/Interpol/default.aspx?id=103&langTag=hr-HR&template_id=136&pageIndex=1

Što se tiče međunarodne saradnje sa zemljama sa kojima BiH graniči, Bosna i Hercegovina ima niz sporazuma sa susjednim zemljama, uključujući zajedničke patrole, zajedničke centre za saradnju i pogranični promet. Zajednički centar za policijsku saradnju sa Srbijom i Crnom Gorom u Trebinju¹⁰⁰ je u funkciji, ali sa ograničenim kapacitetom. Postoji i Zajednički kontakt centar sa Hrvatskom¹⁰¹. Sporazumi o pograničnom saobraćaju funkcionišu sa Hrvatskom, Crnom Gorom i Srbijom. Lokacije pogodne za ilegalni prelazak granice sa Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom su uglavnom zatvorene. Sporazum o granici sa Crnom Gorom¹⁰² iz 2016 godine provodi se dobro.

U pogledu državnog nivoa, zakonski okvir je dao mogućnost svim organizacionim jedinicama Ministarstva sigurnosti BiH, bez obzira imaju li policijska ovlaštenja ili ne, da međusobno komuniciraju i saradjuju. Preciznije rečeno, skoro sve poslove koji se tiču međusobne saradnje policijskih organizacija i saradnje u borbi protiv kriminala na nivou BiH, kao i sa entitetima, Ministarstvo sigurnosti BiH i njegove upravne organizacije mogu samostalno obavljati. Saradnja se, prema zakonskom osnovu, zasniva na kontaktima, sporazumima, ugovorima, protokolima, razmjeni informacija od zajedničkog interesa, uspostavljanju, održavanju i razvijanju cjelovitog funkcionalnog sistema komunikacija i razvoju programa za zajedničke istražne radnje. Pri tome sve policijske organizacije imaju obavezu da, ukoliko u obavljanju svojih poslova i zadataka, otkriju djelo iz nadležnosti drugih policijskih tijela u BiH, preduzmu neophodne mjere na sprečavanju činjenja krivičnog djela ili pronalaska počinitelaca i da odmah obavijeste nadležnu policijsku organizaciju. Tako Zakon o Graničnoj policiji BiH¹⁰³ obavezuje sve organizacije i druge institucije BiH, entitetska i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, carinske i poreske vlasti, finansijsku policiju, nadležna tijela Brčko Distrikta BiH i druge odgovarajuće organizacije na saradnju i pružanje pomoći Graničnoj policiji BiH.

Pa tako npr. imamo međupolicijsku saradnju između GP BiH i pet kantonalnih MUPova potpisan 16.07.2019. godine kao sporazum o pružanju pomoći i operativnoj saradnji u nadzoru

¹⁰⁰ <http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/73>

¹⁰¹ <http://granpol.gov.ba/Publication/Read/935789?title=otvoren--zajednicki-kontakt-centar-bijaca-%E2%80%93-nova-sela&pageId=0>

¹⁰² <https://www.krug99.ba/potpisan-sporazum-o-granicama-bih-cg-tacka-na-sutorinu/>

¹⁰³ član18 i član19 ; Zakona o Graničnoj kontroli

granice u cilju efikasnije borbe protiv ilegalnih migracija¹⁰⁴. A godinu dana ranije, isti sporazum je potpisan sa policijom RS-a. Svi potpisani sporazumi predviđaju formiranje i angažman zajedničkih patrola na područjima u nadležnosti navedenih policijskih tijela, kojim će rukovoditi policijski službenici jedinica GPBiH na lokalnom nivou. Takođe, od 2018. i 2019. godine podršku angažmanom policijskih službenika na granici pružaju i Državna agencija za istrage i zaštitu i Direkcija za koordinaciju policijskih tijela¹⁰⁵.

3.4. Obaveze i nadležnosti Službe za strance BiH

Služba za poslove sa strancima osnovana je Zakonom o Službi za poslove sa strancima¹⁰⁶, kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, s operativnom samostalnošću radi obavljanja poslova iz nadležnosti koje su propisane pomenutim Zakonom. Služba se prvenstveno bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u Bosni i Hercegovini, kroz obavljanje administrativno – upravnih i inspekcijских poslova. Obavljanjem administrativno - upravnih poslova Služba odlučuje o statusu stranaca u BiH, dakle, kroz odobravanje ili odbijanje boravka stranaca u zemlji, kao i u odbijanju boravka, otkazu boravka i udaljenju stranaca iz zemlje.¹⁰⁷

Služba djeluje isključivo na profesionlanim osnovama, ne zastupajući, ne štiteći, ne podrivajući interese bilo koje političke stranke, organizacije ili udruženja, konstitutivnog ili drugog naroda u Bosni i Hercegovini. U okviru inspekcijске nadležnosti Služba operativnim putem kroz prikupljanje obavještenja i informacija prati i kontroliše zakonitosti boravka stranaca u Bosni i Hercegovini. Služba prikuplja podatke o ilegalnim migracijama i ilegalnim migrantima

¹⁰⁴ Potpisani međupolicijski sporazumi o pružanju pomoći i operativnoj saradnji u nadzoru granice u cilju efikasnijeg sprečavanja ilegalnih migracija

<http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/937608?title=Potpisani%20me%20C4%91upolicijski%20sporazumi%20o%20pru%20C5%BEanju%20pomo%20C4%87i%20i%20operativnoj%20saradnji%20u%20nadzoru%20granice%20u%20cilju%20efikasnijeg%20spre%20C4%8Davanja%20ilegalnih%20migracija&pageId=57>

¹⁰⁵ Isto

¹⁰⁶ Zakon o Službi za poslove sa strancima Sl. glasnik BiH, broj: 88/15

¹⁰⁷

Preuzeto

sa

http://www.sps.gov.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2&lang=ba, dana 18.06.2020. godine.

u Bosni i Hercegovini, zatim nadzire i kontroliše boravak stranaca kroz njihovu eventualnu nezakonitost u korištenju boravka, o ugrožavanju javne bezbjednosti ili ugrožavanja nacionalne sigurnosti zemlje od određenih kategorija stranaca, kao i drugih inkrimisanih radnji, nakon kojih Služba preduzima represivne mjere i primjenjuje druga zakonom propisana ovlaštenja.¹⁰⁸ Službu čine Uprava, u kojoj su direktor, zamjenik direktora i pomoćnik direktora za unutrašnju kontrolu, te sektori i odjeljenja. Služba ima i osnovne organizacione jedinice van sjedišta Službe, i to 16 terenskih centara i Imigracijskih centara širom Bosne i Hercegovine.

U cilju blagovremene prevencije kriminalnih djela na lokalnom, regionalnom, i globalnom planu Služba ostvaruje kontinuiranu saradnju sa Graničnom policijom BiH i SIPA-om, Obavještajno sigurnosnom agencijom BiH, entitetskim ministarstvima unutrašnjih poslova, Policijom Brčko Distrikta BiH i međunarodnim sigurnosnim agencijama.

Služba za poslove sa strancima ima sljedeće nadležnosti:¹⁰⁹

- upravni poslovi vezani za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini propisani Zakonom o strancima i Zakonom o azilu i to: poništavanje viza strancima, izdavanje ličnih i putnih isprava strancima, odnosno oduzimanje ličnih i putnih isprava, prijave boravka ili promjene boravka stranih državljana, ovjera garantnih pisama i poziva, izdavanje potvrda o boravku stranaca, u vezi sa podnesenim zahtjevima za azil u Bosni i Hercegovini,
- rješavanje u upravnim stvarima po zahtjevima za: odobrenje privremenog ili stalnog boravka u Bosni i Hercegovini, odnosno produženje privremenog boravka, otkaz privremenog ili stalnog boravka, stavljanje stranaca pod nadzor, protjerivanje stranaca iz zemlje, donošenje zaključaka o izvršavanju rješenja o protjerivanju stranaca iz zemlje. Rješenja u upravnim stvarima donosi direktor Službe.
- vođenje predmeta i evidencija propisanih Zakonom o strancima i evidencija iz djelokruga Službe,
- inspekcijски poslovi nad provođenjem Zakona o strancima, i to: kontrola boravka, kontrola svrhe boravka, kontrola korištenja boravka, prijave boravka ili promjene mjesta boravka, nadzor nad pravnim i fizičkim osobama u vezi s boravkom i zapošljavanjem stranih državljana, podnošenje prijava i zahtjeva za postupanje protiv pravnih i fizičkih osoba zbog

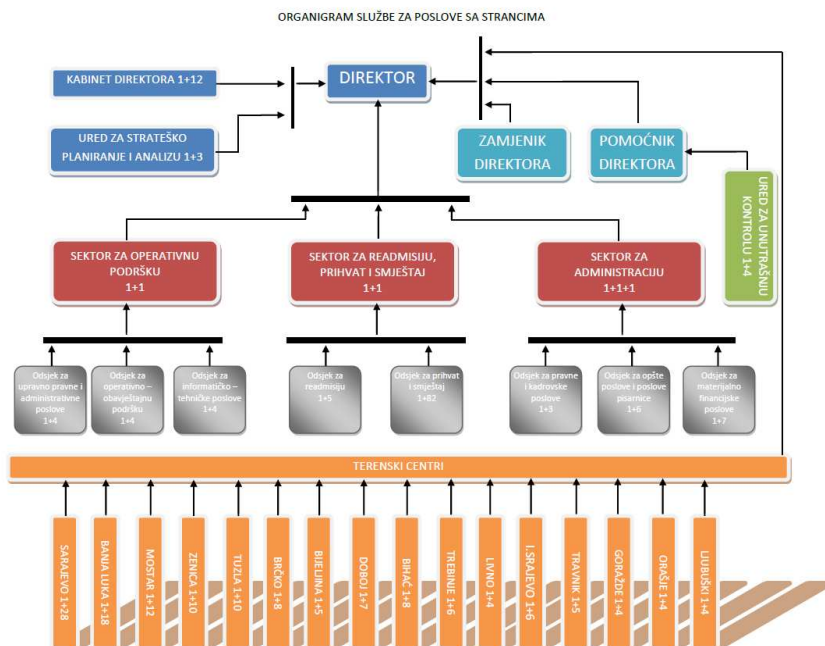
¹⁰⁸ Zakon o službi za poslove sa strancima BiH, Član 3. („Službeni glasnik BiH“ br. 54/05 i 36/08).

¹⁰⁹ Isto.

nepridržavanja propisa kojima se reguliraju pitanja kretanja, boravka i zapošljavanja stranaca, podnošenje zahtjeva za pokretanje postupka radi ukidanja odobrenog boravka, odnosno ukidanja boravka po osnovu podnesenog zahtjeva za azil ili odobrenog azila, kao i zahtjev za ukidanje viza, vođenje evidencije o inspekcijskim kontrolama i nalazima, redovni inspekcijski nadzor, te nadzor po nalogu ili zahtjevu, odnosno po dostavljenoj prijavi,

- podnošenje zahtjeva za raspisivanje potrage za osobama i stvarima,
- podnošenje zahtjeva za obavljanje pretresa osoba, stvari, vozila i objekata, te stavljanje stranaca pod nadzor,
- provjere po nalogu Ministarstva sigurnosti u vezi s ulaskom, kretanjem i boravkom stranih državljana koji su u postupku dobijanja bosanskohercegovačkog državljanstva,
- aktivnosti vezane za: praćenje, prikupljanje i obradu podataka i saznanja iz nadležnosti Službe, analizu stanja iz nadležnosti Službe, preduzimanje potrebnih mjera i radnji iz nadležnosti Službe, te predlaganje mjera radi unapređenja ukupne situacije u oblasti kretanja, boravka i zapošljavanja stranaca,
- Obradu podataka i vođenje evidencija u skladu sa Zakonom o strancima,
- Pokretanje postupaka radi potraživanja sredstava utrošenih za vraćanje stranaca,
- Ostali poslovi propisani Zakonom o strancima, te drugim zakonima i propisima kojima se regulišu prava, obaveze i druga pitanja u vezi s kretanjem, boravkom i zapošljavanjem stranaca.

Sjedište Službe za poslove sa strancima je u Sarajevu, a organizaciona struktura prikazana je na sljedećoj slici.

Slika 3. Šematski prikaz organizacije rada Službe za strance¹¹⁰

3.5. Obaveze i nadležnosti SIPA-e

Državna agencija za istrage i zaštitu je osnovana 2002. godine, usvajanjem Zakona o Agenciji za informacije i zaštitu, kojim je ova agencija definirana kao samostalna institucija BiH, odgovorna za prikupljanje i obradu podataka od interesa za provođenje međunarodnih i krivičnih zakona BiH, kao i za zaštitu vrlo važnih ličnosti, diplomatsko – konzularnih predstavništava i objekata institucija BiH, te diplomatskih misija¹¹¹.

Usvajanjem Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, u junu 2004. godine, Agencija za informacije i zaštitu je transformirana u Državnu agenciju za istrage i zaštitu, te je dobila policijska ovlaštenja i postala prva policijska agencija koja svoju nadležnost ostvaruje na cijeloj teritoriji BiH. Ovim zakonom SIPA je definirana kao upravna organizacija Ministarstva sigurnosti BiH sa operativnom samostalnošću, čije su nadležnosti sprečavanje, otkrivanje i

¹¹⁰ <http://sps.gov.ba/organizacija/> (pristupljeno 22.01.2021)

¹¹¹ Preuzeto sa <http://www.sipa.gov.ba/bs/o-nama/generalne-informacije> (22.01.2021)

istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud), a posebno: organiziranog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima i drugih krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teškog financijskog kriminala. b) prikupljanje obavještenja i podataka o krivičnim djelima iz tačke a) ovog stava, te praćenje i analiza sigurnosne situacije i pojava koje pogoduju nastanku i razvoju kriminaliteta; c) pružanje pomoći Sudu i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) u prikupljanju obavještenja, te izvršavanje naloga Suda i Glavnog tužioca BiH (u daljnjem tekstu: Tužilac); d) zaštita svjedoka; e) provođenje međunarodnih sporazuma o policijskoj suradnji i drugih međunarodnih instrumenata u njenoj nadležnosti; f) kriminalistička ekspertiza; g) ostali poslovi propisani zakonom i drugim propisom. (2) SIPA obrađuje podatke i vodi evidencije u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima BiH, Zakonom o zaštiti ličnih podataka BiH i drugim propisima BiH¹¹².

Agencijom rukovodi direktor koji ima najviše policijsko zvanje, a koji za svoj rad i rad Agencije odgovara ministru sigurnosti i Vijeću ministara BiH. Direktor ima zamjenika i pomoćnike koji za svoj rad odgovaraju direktoru.¹¹³ Nadležnosti Državne agencije za istrage i zaštitu su propisane Zakonom o državnoj agenciji za istrage i zaštitu i odnose se uglavnom na organizovani kriminal, terorizam, ratne zločine, trgovinu ljudima, druga krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teški finansijski kriminal. SIPA obrađuje podatke i vodi evidencije u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima BiH, Zakonom o zaštiti ličnih podataka BiH, Zakonom o zaštiti tajnih podataka i drugim propisima Bosne i Hercegovine. Vršenje poslova iz zakonom definiranih nadležnosti SIPA-e odvija se u okviru osnovnih organizacionih jedinica koje su osnovane zakonom i ostalih organizacionih jedinica koje su uspostavljene Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Državne agencije za istrage i zaštitu¹¹⁴.

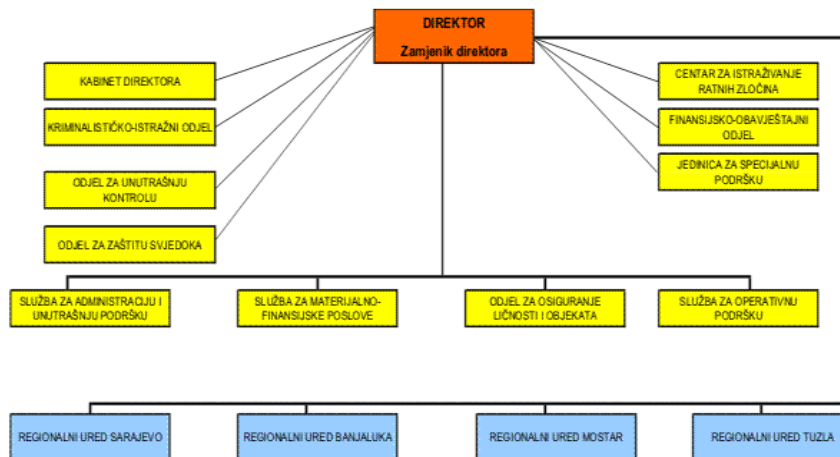
Organizacionu strukturu SIPA-e čini: Kabinet direktora, Kriminalističko – istražni odjel, Finansijsko – obavještajni odjel, Centar za istraživanje ratnih zločina, Odjel za zaštitu svjedoka,

¹¹² Zakon o državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Službeni glasnik BiH” br. 27/04, 35/05, 49/09.)

¹¹³ Pomoćnici direktora SIPA-e su: pomoćnika direktora za Kriminalističko – istražni odjel i pomoćnika direktora Odjela za unutarnju kontrolu.

¹¹⁴ Isto

Odjel za unutrašnju kontrolu, Jedinica za specijalnu podršku, Služba za operativnu podršku, Služba za administraciju i unutrašnju podršku i Služba za materijalno-finansijske poslove.

Shema 3. Organizaciona struktura Državne agencije za istrage i zaštitu ¹¹⁵

Sjedište Agencije je u Sarajevu, a teritorijalnu organizaciju Državne agencija za istrage i zaštitu (SIPA-e) čine četiri regionalne ureda i to: regionalni ured u Mostaru, regionalni ured u Banja Luci, regionalni ured u Sarajevu i regionalni ured u Tuzli.

3.6. Obaveze i nadležnosti OSA

Obavještajno – sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine je civilna obavještajno – sigurnosna nezavisna administrativno - upravna organizacija. Obavještajno - sigurnosna agencija BiH odgovorna je za prikupljanje, analiziranje, čuvanje i distribuciju obavještajnih podataka u svrhu zaštite sigurnosti, uključujući suverenitet, teritorijali integritet i ustavni poredak Bosne i Hercegovine. Agencija ima ovlasti na teritoriju cijele BiH. Agencija obavlja svoju djelatnost u skladu sa Ustavom BiH, odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola i međunarodnih ugovora i sporazuma koje je BiH potpisala ili im je pristupila¹¹⁶. U smislu Zakona o obavještajno - sigurnosnoj agenciji BiH, pod prijetnjama po sigurnosti BiH smatrat će se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku,

¹¹⁵ <http://www.sipa.gov.ba/en/about-us/structure/organisational-structure>. Pristupljeno 22.01.2021

¹¹⁶ Preuzeto sa <https://www.osa-oba.gov.ba/normb.html#0> 22.01.2021

osnovama ekonomske stabilnosti BiH, kao i prijetnje po globalnu sigurnost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući: terorizam, kao i međunarodni terorizam, špijunaža usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost BiH na bilo koji drugi način, sabotaža usmjerena protiv vitalne nacionalne infrastrukture BiH ili na drugi način usmjerena protiv Bosne i Hercegovine, organizirani kriminal usmjeren protiv BiH ili štetan po sigurnost BiH na bilo koji drugi način, trgovina drogom, oružjem i ljudima usmjerena protiv BiH ili štetna po sigurnost BiH na bilo koji drugi način, nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju, nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom, radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu, djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih skupina u BiH.

Agencijom rukovodi generalni direktor sa jednim zamjenikom generalnog direktora i glavni inspektor Agencije, koje postavlja i razrješava Vijeće ministara prema Pravilniku o unutarnjoj organizaciji i u skladu sa konsultacijama Obavještajno – sigurnosne komisije Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

3.7. Obaveze i nadležnosti FMUP-a, Policije RS i Policije Brčko distikta

Ovlasti i nadležnosti FMUP-a propisane su Zakonom o unutrašnjim poslovima FBiH.¹¹⁷ U okviru FMUP-a nalazi se i Federalna uprava policije (FUP). Prema Zakonu o unutrašnjim poslovima FBiH, nadležnosti FMUP BiH su sljedeće: sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala, te pronalaženje i hvatanje učinilaca tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim

¹¹⁷ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, Član 2. (Službene novine FBiH br.49/05.)

organima, osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije, školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje, državljanstvo Federacije.¹¹⁸

Kada Federalni MUP obavljanje svojih nadležnosti vrši na području nekog od kantona, prema Zakonu o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, dužno je da o tome obavjesti kantonalno ministarstvo na čijoj teritoriji vrši poslove iz svoje nadležnosti. Prema Zakonu o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, poslove Federalnog ministarstva obavljaju policijski službenici, državni službenici i namještenici. Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova rukovodi ministar. Federalni ministar unutrašnjih poslova u rukovođenju ministarstvom ima ovlaštenja utvrđena Ustavom Federacije BiH, Zakonom o unutrašnjim poslovima FBiH, kao i drugim federalnim zakonima i propisima.

Prema Zakonu o unutrašnjim poslovima FBiH, Federalna uprava policije ima sljedeće nadležnosti: neposredno preduzima mjere na sprečavanju i otkrivanju krivičnih djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga, organiziranog kriminala i drugih krivičnih djela iz nadležnosti Federacije, kao i na pronalaženju njihovih počinitelaca, vrši kriminalističko-tehnička vještačenja i na traženje drugih nadležnih organa, organizira i neposredno vrši osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije u skladu sa Članom 7. Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, priprema prijedlog ukupnog broja policijskih službenika u Upravi policije i kriterije za njeno popunjavanje, raspisuje i objavljuje INTERPOL-ove, međunarodne, federalne i međukantonalne potrage, izdaje o tome odgovarajuća glasila i vodi registre, saraduje sa nadležnim tužilaštvima u vezi sa obradom krivičnih slučajeva, obavlja druge poslove iz svoje nadležnosti utvrđene Zakonom o unutrašnjim poslovima Federacije BiH i drugim propisima.¹¹⁹

Pri obavljanju poslova iz svoje nadležnosti propisanih Zakonom, Federalna uprava policije dužna je primjenjivati sve propise koje donosi Federalni MUP. Federanom upravom policije rukovodi direktor koji ne može biti iz istog konstitutivnog naroda kao ministar. U rukovođenju Federalnom upravom policije direktor rukovodi svim organizacionim jedinicama u sastavu Uprave policije, koje su utvrđene Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Federalnog ministarstva. Direktor Federalne uprave policije ima jednog zamjenika koji mu pomaže u rukovođenju Federalnom upravom policije.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ Zakon o unutrašnjim poslovima FBiH, Član 18. (Službene novine FBiH br. 49/05).

Prema Zakonu o unutrašnjim poslovima Republike Srpske¹²⁰, MUP RS-a u okviru svoje nadležnosti obavlja poslove državne uprave koji se odnose na zaštitu od ugrožavanja Ustavom utvrđenog poretka i ugrožavanja bezbjednosti Republike Srpske, zaštitu života i lične bezbjednosti građana, kao i druge poslove utvrđene zakonom o republičkoj upravi.¹²¹ Prema Članu 4. Zakona o unutrašnjim poslovima RS-a policijski poslovi su operativno-stručni poslovi kojima se obezbjeđuju: zaštita usatvnog poretka od nasilnog ugrožavanja i promjena, te bezbjednost Republike u skladu sa zakonom, zaštita života i lična bezbjednost, ljudska prava i slobode, zaštita svih oblika svojine, sprečavanje kršenja krivičnih djela i prekršaja, otkrivanje krivičnih djela i prekršaja nadležnim organima, održavanje javnog reda i mira, zaštita ličnosti i objekata koji se posebno obezbjeđuju, identifikacija lica predmeta i tragova kriminalističko-tehničkim metodama, bezbjednost i kontrola saobraćaja na putevima, poslovi bezbjednosti u drugim oblastima saobraćaja, pružanje pomoći radi otklanjanja posljedica kojima se ugrožava bezbjednost lica ili imovina u većem obimu, pružanje pomoći drugim organima, pravo na javno okupljanje građana u skladu sa zakonom, kontrola prometa eksplozivnih materija i zapaljivih tečnosti i gasova, zaštita od požara, kontrola prevoza opasnih materija i kontrola kretanja naoružanja i vojne opreme.¹²²

Po teritorijalnom principu MUP Republike Srpske je organizovan putem pet centara javne bezbjednosti, koji se sastoji od stanica javne bezbjednosti i policijskih stanica na općinskom nivou. Centri javne bezbjednosti su dirktno podređeni Upravi policije i MUP-u Republike Srpske. Struktura MUP-a Republike Srpske je centralizovana sa jasnom koordinacijom i subordinacijom u postupanju.

Brčko Distikt BiH je jedinstvena administrativna jedinica loklane samouprave koja je pod suverenitetetom BiH. Policija Brčko Distrikta BiH obezbjeđuje sigurnu i bezbjednu sredinu svim licima u Distriktu, poštujući međunarodno priznata ljudska prava i osnovne slobode predviđene Ustavom Bosne i Hercegovine. Policija Brčko Distrikta obezbjeđuje neograničenu slobodu kretanja svih lica, vozila i roba kroz Distrikt.

¹²⁰ Preuzeto sa <https://mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=propisi&vrsta=rs>

¹²¹ Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske, Član 2. (Službeni glasnik Republike Srpske br. 4/12).

¹²² Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske, Član 4. (Službeni glasnik RS br. 4/12).

Prema Zakonu o Policiji Brčko Distrikta, Policija je institucija Distrikta i operativno je samostalna, ima status budžetskog korisnika i finansira se iz budžeta Distrikta.¹²³ Šef Policije Brčko Distrikta rukovodi Policijom Brčko Distrikta BiH, on ima jednog zamjenika. Nadležnosti Policije definisane su Članovima 12. i 13. Zakona o Policiji Brčko Distrikta.¹²⁴ Policija Brčko distrikta BiH se sastoji od sljedećih organizacionih jedinica: jedinica opće policije, jedinica saobraćajne policije, jedinica kriminalističke policije, jedinica za istraživanje ratnih zločina, jedinica za podršku, operativno-komunikacijski centar, jedinica za profesionalne standarde, jedinica za administrativnu podršku i logistiku.

¹²³ Zakon o Policiji Brčko Distrikta, Član 3. (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH broj: 31/09).

¹²⁴ Zakon o Policiji Brčko Distrikta, Član 12 i Član 13. (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH broj: 31/09).

4. ČETVRTI DIO: SISTEMI SIGURNOSTI MEĐUNARODNOG AERODROMA SARAJEVO

Provođenje mjera zaštite avio saobraćaja u BiH dužnost je i obaveza svih činioaca čiji su poslovi i radni zadaci povezani sa avio saobraćajem. Krovna organizacija koja se brine o civilnom zrakoplovstvu ICAO¹²⁵, propisuje obaveze i preporuke, s ciljem uspostavljanja većeg stepena zaštite i sigurnosti putnika koje svi aerodromi moraju poštovati. Tu se prije svega misli na sve zaposlene na aerodromu, bez obzira za koje pravno lice rade i na zaposlene čiji je posao povezan sa avio saobraćajem, a svoje radne zadatke obavljaju izvan aerodroma (npr. prodaja aviokarata i taxi služba). Svaki zaposlenik na svom radnom mjestu dužan je da se maksimalno potruži kako bi putnicima osigurao sigurno i udobno putovanje.

Međutim, na aerodromima egzistiraju i posebne službe čiji je glavni zadatak provođenje mjera i postupaka sa svrhom zaštite civilnog avio saobraćaja od činova nezakonitog ometanja¹²⁶. Te službe u redovnim okolnostima djeluju autonomno, preuzimaju mjere svaki iz svoje nadležnosti i odgovaraju svojim nadležnim rukovodiocima, da bi u slučaju izvanrednih događaja

¹²⁵ Organizacija za međunarodno civilno zrakoplovstvo (engl. *International Civil Aviation Organisation*, ICAO) specijalizirana je agencija Ujedinjenih naroda utemeljena Konvencijom o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu (poznatom i kao Čikaška konvencija), koja je potpisana 7 decembra 1944. i koja broji 191 zemlju potpisnicu. Organizacija prije svega utvrđuje „standarde i preporučene prakse” koje provode države ugovornice, no ne postoji obvezujući mehanizam kojim bi se jamčila njihova ispravna primjena.(def. preuzeta sa https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_3.4.7.pdf (12.04.2021)

¹²⁶ Djela nezakonitog ometanja su pokušaji koji ugrožavaju sigurnost zračnog prometa kao što su nezakonita otmica aviona, uništenje aviona, uzimanje talaca, nasilni upad u avion, zračnu luku ili službene prostorije, unošenje oružja, opasnih uređaja ili materijala, upotreba aviona sa namjerom uzrokovanja smrti, nanošenja teških povreda ili uzrokovanja ozbiljne štete imovini ili okolišu i prenošenje neistinitih informacija.

djelovali kao jedan jedinstven tim pod rukovodstvom – Komitet za sigurnost aerodrome u kriznim situacijama¹²⁷.

Komitet čine predstavnici aerodroma, GP BiH BiH (tj.ovlašteni predstavnik, u ovom slučaju predstavnik JGP BiH aerodrom sarajevo), predstavnici UIOBiH-carinske ispostave na MAS, Rukovodilac Spasilačko-vatrogasne službe, Ovlašteni predstavnik službe hitne medicinske pomoći i drugi subjekti shodno procjeni i potrebi.

Slika 5. Međunarodni aerodrom Sarajevo

¹²⁷ Pravilnik o opštim i posebnim uslovima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva čl.16 (Pravilnik usvojen od strane generalnog direktora Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine na osnovu člana člana 14. Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 39/09"), a u vezi sa Programom sigurnosti civilnog zrakoplovstva Bosne i Hercegovine).

4.1. Granična policija Bosne i Hercegovine

GP BiH svoje poslove i radne zadatke obavlja i na BiH aerodromima, (u ovom slučaju to je Međunarodni aerodrom Sarajevo) a to su: kontrola prelaska državne granice (na međunarodnim aerodromima), nadzor granice i osiguranje aerodroma¹²⁸.

U obavljanju poslova i zadataka policijski službenici GP BiH postupaju na osnovu zakonskih propisa i nadležnosti proistekle iz Zakona o Graničnoj policiji BiH član 7 (Sl.glasnik BiH,broj: 59/09)

GP BiH svoje poslove i radne zadatke na aerodromima vrši vrlo odgovorno, stručno i profesionalno. Pored redovnih poslova i zadataka policijski službenici Granične policije BiH uz rad se stručno obrazuju i usavršavaju za obavljanje visokostručnih zadataka koje nameće priroda posla tj.prijetnji ugrožavanja sigurnosti avio saobraćaja, prate dostignuća u tehnici i tehnologiji, te ih primjenjuje u svojim redovnim poslovima.

Značajno je napomenuti da se sredstva za troškove obrazovanja policije za obavljanje poslova kontrole i nadzora granice, te za nabavku, ugradnju i održavanju opreme za provođenje mjera izdvajaju iz državnog budžeta i nikakvim propisom nije posebno regulisano iz kojih će se sredstava izdvajati dio novca za sigurnost u zračnom prometu. Neosporna je činjenica da je obrazovanje kadrova, nabavka, servisiranje i održavanje uređaja i opreme vrlo veliki izdatak za GP BiH.

Činjenica je da Međunarodna zajednica svakodnevno sve veću pažnju posvećuje zaštiti civilnog zračnog prometa od svih oblika nezakonitog djelovanja. Ta zaštita se odnosi prije svega na sigurnost putnika, prtljage, robe, aviona, objekata i infrastrukture zračnog prometa, zbog čega se najnovija dostignuća u tehnici i tehnologiji primjenjuju kako bi se usavršili metode, uređaji i oprema kojima se provodi zaštita i prevencija bilo koje vrste nezakonitog djelovanja.

Pojavom migracija i ilegalnih migracija putem zračnog prometa, kao i odnos svih oblika ugrožavanja sigurnosti civilnog zračnog prometa, pred policijske službenike GP BiH postavlja nove specifične i vrlo odgovorne zadatke.

Pregled aviona, putnika, ručnog prtljaga i neidentifikovanog prtljaga tehničkom opremom vrše policijski službenici Granične policije. Pored navedenih poslova koji se poduzimaju s ciljem

¹²⁸ Zakon o Graničnoj policiji čl.7 st.7

da se onemogućiti unošenje u kabinu aviona bilo kakvih opasnih predmeta pogodnih za ugrožavanje sigurnosti putnika, posade i aviona, GP BiH u saradnji sa drugim činiocima sigurnosti civilnog zračnog prometa, posebno sa službom sigurnosti aerodroma, obezbjeđuje i nadzire objekte i uređaje na aerodromu, te svojim iskustvom i znanjem pruža stručnu pomoć u provođenju sigurnosnih mjera i postupaka.

GP BiH školuje i uvježbava posebne jedinice za poduzimanje konkretnih akcija u rješavanju izvanrednih događaja (sabotaža, napušteni prtljag, dojave). Zato, službenici Granične policije na aerodromima imaju zadatak permanentno pratiti sigurnost zračnog prometa u zemlji i svijetu, uočavati sve događaje koji utiču na zračni promet, vršiti povremenu sigurnosnu procjenu objekata i infrastrukture aerodroma, te u skladu s događajima na međunarodnom nivou vršiti procjenu potencijalne ugroženosti zračnog prometa u našoj državi. GP BiH svoje zadatke na MAS²⁸ obavlja preko Jedinice Granične policije Aerodrom Sarajevo koja u svom sastavu ima:

Odjeljenje pasoške kontrole koje vrši poslove i zadatke kontrole putnika putnih isprava na ulazu i izlazu, kao i tranzitu kroz BiH, evidenciju i provjeru lica kroz sistem AOP-a,²⁹ vrši prihvata i otpremu deportovanih lica, učestvuje u readmisijama, deportacijama i ekstradicijama lica po osnovu pozitivnih pravnih propisa, postupajući po Zakonu o strancima, Zakonu o putnim ispravama, Zakonu o graničnoj kontroli i obavlja sve druge policijske poslove u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima.

Slika 5. Pasoška kontrola

²⁸ MAS-Međunarodni Aerodrom Sarajevo

²⁹ AOP-Automatska Obrada Podataka.

Odjeljenje za KDZ vrši poslove i zadatke pregleda putnika ,ručnog prtljaga, odvojenog prtljaga, opasnih materija, kargo tereta, pregled trase kretanja kod obezbjeđenja VIP delegacija, pregled lica ,vozila i opreme koja ulaze u zone ograničenog pristupa, pregled prostora i objekata na MAS-u, i sve druge policijske poslove i zadatke u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima.

Slika 6. KDZ kontrola

Odjeljenje vodiči službenih pasa vrše poslove i zadatke pregleda prostora i objekata, prtljaga, vozila, opreme na MAS-u, a raspolažu sa dobro istreniranim i obučanim psima za detekciju droga i eksplozivnih materija. Pružaju asistencije drugim odjeljenjima kada je to potrebno prilikom obavljanja poslova i zadataka sigurnosti i vrše sve druge policijske poslove i zadatke u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima.

Odjeljenje bombnih tehničara vrši poslove i zadatke detekcije, uklanjanja i uništavanja eksplozivnih naprava, a raspolaže opremom i tehnikom čija vrijednost prelazi cifru od 5.000.000 KM, poslove i zadatke iz svoje nadležnosti obavlja na svim aerodromima u BiH zavisno o potrebi i zahtjevima situacije, a po potrebi pruža asistencije i drugim službama i agencijama.

Odjeljenje za fizičku zaštitu prostora i objekata MAS-a vrši fizičko osiguranje objekata, patrolnu djelatnost, kontrolu lica i vozila koja ulaze u krug MAS-a, provjeru lica i njihovih dozvola za kretanje unutar zona ograničenog i naročito ograničenog pristupa, osiguranje VIP delegacija i sve druge policijske poslove i zadatke u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima.

4.2. Služba sigurnosti Međunarodnog Aerodroma Sarajevo

Služba sigurnosti aerodroma uspostavljena je sa svrhom osiguranja objekata, opreme i uređaja na aerodromu, osiguranje službenih prolaza za lica i vozila, te provođenje KDZ²⁵ pregleda odvojenog prtljaga (prtljag koji se prevozi u prtljažniku aviona odvojeno od putnika). Ove poslove vrše radnici službe sigurnosti aerodroma upotrebom tehničke opreme, a u slučajevima kada je to potrebno, otvaranje prtljaga vrše pripadnici GP BiH kako bi se ručno i vizuelno pregledao. Služba sigurnosti aerodroma preuzima ostavljeni, izgubljeni ili nađeni prtljag. Službenici sigurnosti aerodroma za vrijeme obavljanja poslova zaštite nisu ovlašteni da nose vatreno oružje (izuzetno koriste lovačko naoružanje prilikom odstrela ptica i pasa lualica na zračnoj strani aerodroma koji ugrožavaju slijetanje i polijetanje aviona, za nošenje i korištenje lovačkog naoružanja određena je grupa radnika koji imaju položen lovački ispit i posjeduju dozvole, a svaka upotreba mora biti najavljena i odobrena od strane JGP-a Aerodrom Sarajevo). Ova služba odgovorna je direktoru aerodroma, koji je ujedno i predsjednik Savjeta za sigurnost aerodroma. Radnici službe sigurnosti aerodroma uz saradnju službenika GP BiH i drugih činilaca sigurnosti (na sarajevskom aerodromu prisutni su i pripadnici EUFOR-a), vrše patroliranje manevarskim površinama unutar zaštićene zone, nadziru stanje zaštitne ograde i ovakav nadzor provode u različitim vremenskim intervalima, različitim načinima (auto-patrola, pješice ili na biciklu, kombinovane patrole, videonadzor). Viši nivo zaštite i nadzora nad zaštićenim zonama aerodroma postiže se ugradnjom i povezivanjem u jedinstven centar zatvorenog video-sistema i indikatora presijecanja svjetlosnih zraka između fotoćelija, kojima će prisustvo neovlaštenih lica ili životinja u blizini tih zona biti trenutno otkriveno.²⁶

²⁵ KDZ-Kontra Diverzivna Zaštita.

²⁶ Preporuka ICAO-a

4.3. Službe sigurnosti avio prijevoznika

Zadatak službe sigurnosti avio-prijevoznika odnosi se na neposredno provođenje mjera sigurnosti prije ukrcavanja putnika u avion, a provodi se prema procjenama ove službe prije registracije putnika. Svoje zadatke služba sigurnosti avio-prijevoznika može provoditi samostalno ili u saradnji s drugim činiocima (služba sigurnosti aerodroma, GP BIH).

Mjere sigurnosti ova služba sprovodi na osnovu svojih propisa koji su nastali na osnovu preporuka i standarda iz ICAO-a i drugih međunarodnih organizacija koje se bave ovom problematikom.

Jedna od aktivnosti ove službe je intervju sa putnikom prije registracije za let, ispitujući putnika o okolnostima vlasništva ručnog i odvojenog prtljaga, koristeći se pitanjima koje je preporučio ICAO.

Na primjer, služba avio-prijevoznika iz SAD-a na svim linijama američkih prijevoznika i na linijama drugih prijevoznika s destinacijama u SAD-u, na aerodromu u Frankfurtu, Cirihu, Londonu provodi intervju putnika prije registracije za let. Tom prilikom se obavlja spajanje putnika i aviokarte, a kasnije i s prtljagom koju putnik prijavljuje kao odvojenu te provjerava se da li putnik ispunjava uslove za ulazak u SAD u pogledu pasoša, vize, novčanih sredstava, te drugih relevantnih informacija koje su od državnog interesa.

Služba sigurnosti avio-prijevoznika nadzire i mjere sigurnosti koje provode službenici drugih službi nad njihovim avionima i putnicima. Zadatak ove službe je i provođenje mjera sigurnosti putnika u avionu naročito u toku zaustavljanja aviona na tranzitnim aerodromima, pregled aviona prije polijetanja, odnosno prije ukrcavanja putnika, nakon iskrcavanja putnika i prije zatvaranja vrata aviona nakon završetka letenja, te u slučajevima kada se u avion u prevoze deportovana, retardirana ili lica pod policijskom pratnjom.

Nakon obavljenih pregleda potrebno je napisati izvještaj o obavljenom pregledu u kojem treba naznačiti koji su dijelovi aviona pregledani, je li pregled obavio jedan ili više članova posade (s ličnim podacima istih), šta je pregledom utvrđeno te je li tražena pomoć službenika GP BIH ili drugih stručnih službi. Tokom obavljanja poslova i zadataka na aerodromu, službenici GP su obavezni o svim nepravilnostima koje utvrde neposrednim zapažanjem ili za njih saznaju iz izvještaja drugih činioca, podnositi izvještaje nadležnim organima (Tužilaštvu, Sudu za prekršaje i sl.) sa svrhom pokretanja odgovarajućih zakonskih postupaka.

4.4. *Drugi činioci zaštite*

Pod drugim činiocima zaštite zračnog prometa podrazumjevaju se službe kontrole leta, carinske službe, pravno lice koje vrši opskrbu aviona gorivom, zakupci prostorija na aerodromu (Turističke agencije, RENT-A-CAR i sL).

Ovi činioci takođe u obavljanju svojih redovnih poslova i zadataka imaju obavezu u pogledu provođenja mjera i postupaka zaštite civilnog zračnog prometa, uslijed čega moraju imati interne planove mjera i postupaka u slučajevima izvanrednih događaja. Njihovi planovi moraju biti usklađeni s planovima drugih činioca, a u slučaju izvanrednog događaja postaju dio jedinstvenog tima pod stručnim vodstvom Kriznog štaba za izvanredne događaje u zračnom prometu, odnosno drugog tijela koje za tu svrhu bude imenovano.

4.5. *Sistemi zaštite Međunarodnog aerodroma Sarajevo*

4.5.1. *Zaštita objekata od nekontrolisanog pristupa*

U idealnoj situaciji unutrašnja strana aerodroma (air side ili zračna strana) trebala bi biti odvojena od vanjskog dijela (land side ili nadzirani dio) i potpuno ograđena zaštitnom metalnog ogradom, čija bi najmanja visina bila 2,44 m, te sa završetkom u obliku slova "Y", s tim što bi krakovi bili okrenuti prema unutrašnjoj odnosno vanjskoj strani. Krakovi trebaju biti povezani s najmanje tri reda bodljikave žice. Žica koja se koristi za ogradu trebala bi biti sa otvorima koji ne prelaze 5 cm, te bi trebala biti ugrađena tako da je mreža postavljena dijagonalno kako bi se otežalo penjanje uz istu¹²⁹. U BiH visina zaštitne ograde oko aerodroma ne smije biti niža od 1,80 m u zonama bez objekata, odnosno 2,20 m u zonama između objekata, dok visina ograde zavisno od konfiguracije zemljišta i u zonama bez objekata može biti 1,60 m, ako je postavljena duž kanala ili vrhom nasipa. Zaštitna ograda označava zaštićenu zonu koju štiti operativno osoblje i tehnički uređaji i na kojoj je strogo restriktivan režim kretanja i zadržavanja za sva lica osim za ona koja se po prirodi svog posla kreću i zadržavaju na zaštićenim zonama (radnici

¹²⁹ Međunarodna organizacija za civilnu avijaciju (ICAO-Internacional Civil Aviation Organization) Peto izdanje 1996. godine.

aerodroma, pripadnici Granične policije i sl.) za one koji povremeno dolaze u te zone (visoke strane i domaće ličnosti, radnici protokola za iste, počasne jedinice i sl.)važi restrikcija kao i za putnike¹³⁰.

Na vanjskoj strani zaštitne ograde obavezno moraju biti istaknuti natpisi kojima se skreće pažnja neovlaštenim licima da je pristup zabranjen. Upozorenje mora biti ispisano na bosanskom i tri svjetska jezika, posebno na aerodromima otvorenim za međunarodni saobraćaj, s naznakom da je postupanje suprotno upozorenju kažnjivo djelo. Na isti način moraju biti osigurani objekti s uređajima i opremom koji su smješteni izvan aerodroma (lokalajzeri, radio-far, prilazna svjetla i sl.) jer su to objekti od neposrednog značaja za avionsku navigaciju. Nadzirano područje aerodroma (land side) zavisno od konfiguracije zemljišta prostire se na udaljenosti od 100 do 1000 m od ograde, na kojem moraju biti izgrađene prilazne komunikacije zbog patroliranja motornim vozilima ili pješice.

Iz sigurnosnih razloga ispred pristanišne zgrade na aerodromu ne smije se dozvoliti parkiranje vozila. Zaustavljanje vozila smije se dozvoliti samo onoliko koliko je potrebno za iskrcavanje putnika i prtljaga ili ukrcavanje. Međutim, s obzirom da je površina ispred pristanišne zgrade javna površina u zavisnosti od toga da li postoji odgovarajući prostor i opravdan razlog, može se odobriti parkiranje vozila za određenu kategoriju korisnika (vozila sa najavom,taxi vozila, rent a car i sl.).Krovovi zgrada mogu se takođe koristiti za neovlašten ulaz u zaštićeni prostor, stoga treba preduzeti potrebne sigurnosne mjere kako bi se to spriječilo.

Mnogi aerodromi imaju razgranatu mrežu podzemnih kanala, tunela i kanalizacija, koji u nekim slučajevima prelaze granicu između zaštićenog i javnog prostora, što neovlaštena lica mogu iskoristiti za ulaz u zaštićeni prostor. U ovim slučajevima, potrebno je ovakve kanale i slične zaštititi zaključanim vratima, rešetkama i šahtovima čiju će kontrolu da vrše pripadnici policije povremenim obilascima ili će isti biti zaštićeni alarmnim uređajima¹³¹. Prirodne prepreke, kao što su voda, kanali i sl. mogu se ponekad uspješno koristiti u utvrđivanju granice između zaštićenog i prostora za javnost, uz uslov da pružaju isti stepen zaštite kao i ograda.¹³²

¹³⁰ Pravilnik o dozvolama za kretanje i zadržavanje vozila na međunarodnim aerodromima

¹³¹ Dr.se.Sanja 'Steiner; Elementi Sigurnosti Zračnog Prometa,Zagreb 1998.

¹³²Pavlin S., Končalović R. Zrakoplovna pristaništa i aerodromski promet, Zagreb 1982.godine VZŠ str. 37-38.

Dužina ograde na Sarajevskom aerodromu je 11.000 m. Obilazak ograde i patroliranje duž iste u smislu bezbjednosti vrše pripadnici Granične policije Bosne i Hercegovine, kao i pripadnici službe sigurnosti MAS-a. Svi prolazi na aerodromu (za lica, vozila ili opskrbu) kojima se može izaći na zaštićene zone, bilo da se njima koriste putnici, zaposleno osoblje ili lica koja povremeno zbog prirode posla dolaze na aerodrom i izlaze na te zone pješice ili motornim vozilima, trebaju biti neprekidno zaključani, a mora ih osiguravati radnik službe sigurnosti aerodroma. Upotreba tih prolaza može se omogućiti samo putnicima koji su uredno prijavljeni za let i nad kojima je izvršen KDZ pregled i pregled ručnog prtljaga. Omogućit će se upotreba službenih prolaza i drugim licima koji za ulazak u zaštićenu ili sigurnosnu zonu imaju odgovarajuću dozvolu.

4.5.2. Sigurnosne zone

U odnosu na graničnu liniju, aerodrom dijelimo u dvije sigurnosne zone¹³³ i to: Zona slobodnog pristupa, odnosno zona otvorena za javnost, (obuhvata prostor ispred aerodromske zgrade, ulaza u istu, sve do prostora gdje se nalazi carinska kontrola) i Zona ograničenog pristupa¹³⁴, obuhvata prostor od pasoške do carinske kontrole u dolasku i od pasoške, preko KDZ kontrole u odlasku, sve do do izlaska na platformu, uključujući i platformu, kontrolni toranj kao i prostor za smještaj odvojenog prtljaga i skladište carinske robe.

4.5.3. Ograničenje kretanja i zadržavanja lica u sigurnosnim zonama

U skladu sa pravilnikom o opštim i posebnim uslovima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva, pristup zračnoj strani je ograničen u cilju sprečavanja ulaska neovlaštenih lica i vozila u tu zonu. Da bi se vozilu dopustio pristup na zračnu stranu, na njemu se mora nalaziti dozvola za vozilo koju izdaje Granična policija BiH (u daljem tekstu “dozvola za vozila”) u

¹³³ Pravilnik o dozvolama kretanje i zadržavanje vozila na međunarodnim aerodromima (Sl. glasnik BiH, broj: 1/15)

¹³⁴ Na osnovu pravilnika o opštim i posebnim uslovima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva zona ograničenog pristupa je prostor zračne strane gdje se, osim ograničenog pristupa primjenjuju i drugi standardi sigurnosti zrakoplovstva (član 4, stav 33).

skladu sa Pravilnikom o dozvolama za kretanje i zadržavanje vozila na međunarodnim aerodromima.

Dozvola za kretanje i zadržavanje lica na aerodromu može biti: stalna (izdaje se licima stalno zaposlenim na aerodromu sa rokom važenja do jedne godine) i jednodnevna (izdaje se licima koja na aerodromu obavljaju jednodnevne poslove ili se nalaze u službenoj posjeti).

Razlika između stalnih i jednodnevnih dozvola je u roku važenja iste. Dozvole za kretanje i zadržavanje na aerodromu s obzirom na sigurnosne zone izdaju se u tri boje i to: za kretanje i zadržavanje u zoni naročito ograničenog pristupa izdaju se dozvole u crvenoj boji, za kretanje i zadržavanje u zoni ograničenog pristupa izdaju se dozvole u žutoj boji i za kretanje i zadržavanje u zoni slobodnog pristupa izdaju se dozvole u bijeloj boji.

Izdavanje dozvola za kretanje i zadržavanje vozila u sigurnosnim zonama na području međunarodnog aerodroma vrši nadležna jedinica GP BiH¹³⁵

Za kretanje i zadržavanje vozila na aerodromu (zračnoj strani - air side) izdaju se stalne i privremene dozvole.

Stalne dozvole izdaju se za sva vozila i sredstva MAS-a koja su potrebna za prihvat i otpremu aviona, putnika, robe i prtljaga, te ljetno i zimsko održavanje aerodroma. Vozila drugih organizacija ne mogu se kretati po platformi izuzev onih koja imaju polise osiguranja od odgovornosti za avio štetu.

Privremena dozvola se izdaje isključivo za građevinske mašine koje povremeno izlaze na područje zračne strane (air side), radi obavljanja radova građenja, održavanja ili drugih potreba neophodnih za obezbjeđenje operativnih manevarskih površina, platforme kao i infrastrukture.

Stalne dozvole za kretanje i zadržavanje vozila po zračnoj strani aerodroma izdaju se u: crvenoj boji (za vozila koja se kreću po zračnoj strani aerodroma i ista učestvuju u javnom prometu) i plavoj boji (za vozila koja se isključivo kreću po zračnoj strani).

Privremene dozvole za vozila izdaju se u žutoj boji. Dozvole za vozila izdaju se na propisanom obrascu veličine 15 x 11 cm.

Nad svim vozilima koja izlaze na štice područja aerodroma mora se obaviti KDZ pregled. Vozila i oprema MAS-a moraju "nositi" odgovarajuće natpise "Međunarodni aerodrom

¹³⁵ Pravilnik o dozvolama za kretanje i zadržavanje vozila na međunarodnim aerodromima čl.2 i o tome se vodi evidencija.

Sarajevo". Vozila drugih organizacija takođe moraju imati propisane oznake kompanije čije su vlasništvo.

5. PETI DIO: ULOGA GRANIČNE POLICIJE BOSNE I HERCEGOVINE U SPREČAVANJU I PREVENTIVNOM DJELOVANJU ILEGALNIH MIGRACIJA NA MEĐUNARODNOM AERODROMU SARAJEVO PERIOD 2015-2019 GODINA

Na osnovu Zakona o Graničnoj policiji (Sl.glasnik BiH, broj: 50/2004,27/2007,59/09) članom 7. propisane su ovlasti GP BiH za postupanje u borbi i prevenciji ilegalnih migracija, kao što su: sprovođenje odredbi Zakona o graničnoj kontroli kako je propisano tim zakonom; sprovođenje odredbi Zakona o strancima kako je propisano tim zakonom; sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela koja su propisana krivičnim zakonima u BiH a „koja su u vezi sa državnom granicom“ (krivična djela usmjerena protiv sigurnosti državne granice ili koja su usmjerena oprotiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti Granične Policije, krivična djela u vezi zloupotrebe javnih i putnih isprava prilikom prelaska granice ili su direktno vezana za prelazak državne granice, krivična djela u vezi prevoza roba preko državne granice čiji promet nije dopušten, robe bez službenog odobrenja ili kršenja važeće zabrane ukoliko je Graničnoj policiji dodjeljena dužnost nadzora takvog odobrenja ili zabrane); sprečavanje, otkrivanje i istraživanje drugih krivičnih djela na zahtjev nadležnog organa; sprečavanje, otkrivanje i istraživanje prekršaja koji su propisani Zakonom graničnoj kontroli, Zakonom o strancima i drugim zakonima ili na zahtjev nadležnog organa; pružanje policijske podrške organizacionim jedinicama u sklopu Ministarstva sigurnosti u sprovođenju zakona o strancima i zakona o azilu i drugih važećih propisa iz ove oblasti; preduzimanje mjera zaštite vazdušnog civilnog saobraćaja i bezbjednosti prostorija međunarodnih aerodroma u BiH; izvršavanje i drugih poslova propisanih zakonom i drugim propisima.

Pored nabrojanih zakona, za rad GP BiH važno je navesti i slijedeće zakone koji se primjenjuju : Zakon o krivičnom postupku, Zakon o prekršajima BiH, Zakon o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prevozu, Zakon o policijskim službenicima, Zakon o zaštiti tajnih podataka, Zakon o zaštiti ličnih podataka, Zakon o putnim ispravama BiH, Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga, Zakon o upravi i Zakon o upravnom postupku.

Za rad Granične policije BiH, pored navedenih zakona, takođe su važni ugovori, memorandumi, konvencije i sporazumi kojima je regulisana saradnja sa međunarodnim organizacijama, agencijama za provođenje zakona i drugim tijelima državne uprave u BiH, susjednim zemljama i šire.

Kontekst uloge GP BiH tj. suzbijanja ilegalnih migracija na području Međunarodnog aerodroma Sarajevo ćemo najbolje prikazati kroz statističke podatke, koji će nas egzaktno uvesti u brojke i činjenice.

Statistički podaci Jedinice aerodroma Sarajevo za period 2015 – 2019 godina kroz:

1. Promet lica preko međunarodnog aerodroma Sarajevo
2. Krijumčarenje i trgovina ljudima
3. Krivotvoreni dokumenti
4. Odbijeni ulasci licima u Bosnu i Hercegovinu
5. Tražioci azila na međunarodnom aerodromu Sarajevo

5.1. Promet lica preko međunarodnog aerodroma Sarajevo

Civilni avio saobraćaj u BiH odvija se preko 4 aerodroma: Sarajevo, Banja Luka, Mostar i Tuzla. Međunarodni aerodrom Sarajevo je u ovom trenutku aerodrom putem kojeg BiH ostvaruje većina međunarodnog avio saobraćaja, kako putničkog tako i teretnog, a ujedno je i model uzor za ostale aerodrome u BiH po pitanju sigurnosti. U daljem tekstu koristit ću podatke sa aerodroma Sarajevo, kao i podatke ICAO-a i drugih relevantnih organizacija i autora koji se bave problematikom sigurnosti koji će mi pomoći da što kvalitetnije obradim ovu temu . Usluge međunarodnog aerodroma Sarajevo koristi 15 (petnaest) redovnih avio kompanija u odnosu na prijeratnu situaciju kada su ovaj aerodrom koristile samo dvije avio kompanije (Jat i Adria Airways) i sada smo u situaciji da letovima navedenih kompanija Sarajevo povezujemo sa većinom evropskih metropola¹³⁶. Prema javno dostupnim statističkim podacima aerodroma Sarajevo¹³⁷, kroz Međunarodni aerodrom Sarajevo u 2019. godini prošlo je 1.143.680 putnika, što je za 9 posto više u odnosu na 2018. godinu. Broj realizovanih zračnih operacija bio je 13.671, dok je fizički obim carga 2.523.565 kg. Milioniti putnik/ca 2019. godine zabilježen je krajem mjeseca oktobra, čak mjesec i po ranije u odnosu na 2018. godinu, kada je na Međunarodnom aerodromu Sarajevo prvi put registrovan milionitiputnik. Također protekle godine, zaposlenici sarajevske zračne luke opslužili su prvi

¹³⁶<https://www.sarajevo-airport.ba/Page/Historijski-razvoj-aerodroma>
(pristupljeno 17.08.2020)

¹³⁷<https://www.sarajevoairport.ba/List/Saopstenja/Read/1580/%20Nastavljen%20rast%20prometa%20i%20u%202019%20godini>

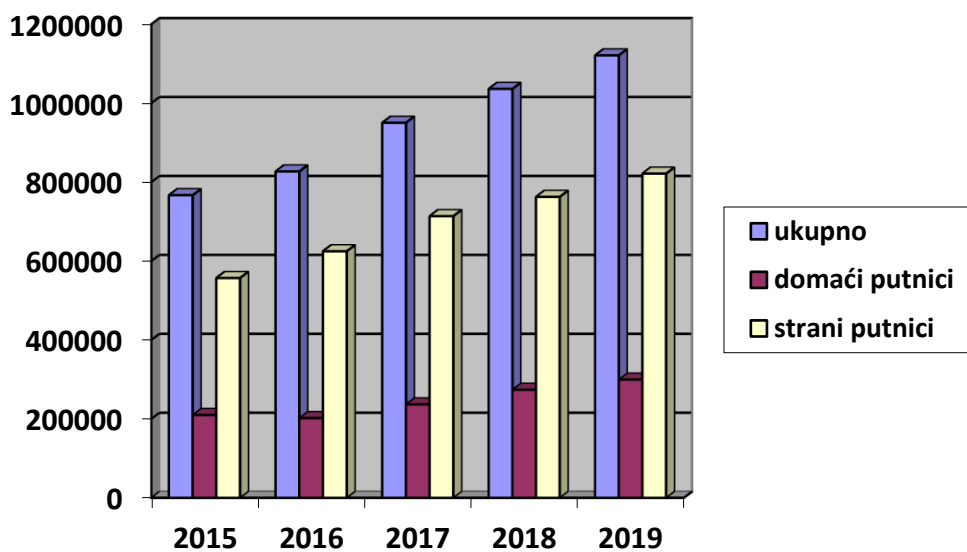
put, čak četiri mjeseca zaredom preko 100.000 putnika. Svi ovi pokazatelji ukazuju da će se rast prometa, koji Međunarodni aerodrom Sarajevo bilježi proteklih par godina, nastaviti i u narednom periodu. A samim tim i rast broja putnika iz visoko rizičnih zemalja.

Kada govorimo o statistici koja se odnosi na migracijska kretanja na Međunarodnom aerodromu Sarajevo, ona su dobijena stručnim pristupom, ali, s obzirom na to da ne postoje mehanizmi kojima bi se mogla jamčiti apsolutna točnost podataka, određena odstupanja među tim statistikama neizbježna su. U ovoj analizi korišteni su isključivo statistički podaci Granične policije Bosne i Hercegovine za određeni vremenski period, a sve tablice i dijagrame prikazane u ovom radu izradio je autor ovog rada.

GODINA	DOMAĆI PUTNICI	STRANI PUTNICI	UKUPNO
2015	209.911	556.879	766.790
2016	202.223	624.687	826.910
2017	236.756	713.588	950.344
2018	273.780	762.467	1,036,247
2019	299.559	821.468	1,121,027

Tabela br. 1: Promet lica preko MAS-a u periodu 2015-2019.godina¹³⁸

¹³⁸ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci broja putnika na MAS-u, za period 2015-2019 godina broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

Grafikon br. 1: Promet lica na MAS-u u periodu 2015-2019.godina¹³⁹

Kao što se može vidjeti iz priloženog grafikona, vidljivo je konstantno povećanje prometa putnika na MAS iz godine u godinu. Gdje je u promatranom periodu promet domaćih putnika u 2019god veći za 29.9% u odnosu na 2015god, dok je promet stranih putnika u 2019. povećan za 32.2% u odnosu na promatranu 2015godinu. Ukupni promet lica u 2019 godini je za 31.6% veći u odnosu na 2015god. Ukazani egzaktni podaci upućuju na konstantno povećanje svih profila putnika. Što indirektno upućuje na činjenicu da će GP BiH biti sve više izložena izazovima legalnih i ilegalnih migracija i pokušajima korištenja međunarodnog aerodroma Sarajevo i teritorije države Bosne i Hercegovine kao tranzitno područje za odlazak u treće zemlje, najčešće u zemlje EU i Šengen prostora. Više razloga leži u činjenici da je zadnjih par godina znatno povećan pokušaj korištenja aerodroma Sarajevo kao tranzitno područje za odlazak u zemlje EU. Neki od njih su: razvijena zračna komunikacija sa zemljama visokomigracionog rizika, tj. skoro svi pokušaji dolaska, boravka ili prolaska kroz BiH se odvijaju na način da državljani zemalja visokomigracionog rizika koriste Tursku, tačnije, aerodrome u Istanbulu da se domognu teritorije BiH. Zašto Turska? Turska, sa dva aerodroma u Istanbulu predstavlja glavno

¹³⁹ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

čvorište, glavnu poveznicu između zemalja istoka i zapada¹⁴⁰. Pa tako i aerodrom Sarajevo ima dobru zračnu komunikaciju sa Istanbulom, koja se ogleda u nekoliko letova sedmično, a nekim danima i po nekoliko letova dnevno. Razlog za to je, naravno, potražnja za tom linijom i povoljne avio karte. A iz vizure državljana zemalja visokomigracionog rizika, direktna povezanost njihovih matičnih zemalja sa Istanbulom, brz i efikasan dolazak na "prag Europe", relativno jeftinim aviokartama, te činjenici da država Bosna i Hercegovina nije članica EU, te kao takva nema rigorozne i obavezujuće mjere kao zemlje članice EU ili Šengena (vizni režim). U tom smislu treba pomenuti vizni režim, odnosno ,bevizni režim. Vizni režim predstavlja sistem dozvola ulaska, boravka, tranzita ili zadržavanja stranaca na teritoriji određene države. Svaka država na svijetu ima svoj lični, neovisni vizni režim naspram drugih država u skladu sa interesima te iste države. Viza predstavlja vrstu dozvole, kojom se omogućava da strancu ulazak, boravak ili tranzit za određenu zemlju¹⁴¹. Vizni režim kao sigurnosni sistem i viza kao vrsta dozvole, predstavlja zaštitni mehanizam svake države. Na taj način države vrše kontrolu nad putnicima koji ulaze na njen teritorij, a naročito se obraća pažnja na države (tj. državljanke), koje su u viznom režimu, s obzirom da su to uglavnom zemlje koje imaju lošu ekonomsku sliku, koje su u ratom zahvaćenom području, slabu sigurnosnu strukturu i općenito, zemlje, čiji državljani često koriste slabe ekonomske prilike u svojoj zemlji, kao izliku za boljim životom u bogatijim i sređenijim društvima.

Bosna i Hercegovina ima sporazume o readmisiji sa EU¹⁴² (na snazi od januara 2008. godine), kao i sa zemljama okruženja, sa Albanijom (10.06.2009 ratificirana odluka od strane

¹⁴⁰ Istanbul postaje glavno čvorište zračnog prometa čitave Europe, Azije i Afrike. Sa najvećom zračnom lukom na svijetu. Njen predviđen kapacitet je 150 milijuna putnika godišnje. To je više nego što prođe putnika zračnom lukom Frankfurt i glavnom londonskom zračnom lukom Heathro zajedno. (preuzeto 13.04.2021 sa <https://www.dw.com/hr/megaprojekt-u-istanbulu/a-17692236>) Otvoren je 29. oktobra 2018 a puni kapacitet je dosegao u 6 April 2019 (<https://www.istairport.com/en>) i nalazi se na Europskom kontinentu. Na azijskoj strani nalazi se drugi aerodrom, Sabiha Gokcen, skomnijeg kapaciteta, ali sa dosta jeftinijim aviokartama.

¹⁴¹ Viza je odobrenje za tranzit kroz međunarodni tranzitni prostor aerodroma ili teritoriju BiH ili odobrenje za namjeravani boravak na teritoriji BiH u roku određenom u vizi (Zakon o strancima ; Zakon o strancima Bosne i Hercegovine, čl.26 ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br.88/2015)

¹⁴² 30 novembra 2007 predsjedništvo BiH donijelo je odluku o ratifikaciji sporazuma između Bosne i Hercegovine i Evropske zajednice o readmisiji lica koja borave bez dozvola (

predsjedništva BiH), sa Crnom Gorom (na snazi od 01.12.2008 godine), sa Hrvatskom(19.03.2002 ratificirana odluka od strane predsjedništva BiH), sa Makedonijom (17.06.2008) i sa Srbijom(25.07.2007) R.Turskom. Ima implementacijske protokole sa 14 država članica EU. Pregovori o dodatnim sporazumima o readmisiji sa zemljama visokog migracionog rizika nisu počeli.

5.2. Krijumčarenje i Trgovina ljudima na međunarodnom aerodromu Sarajevo

Jedna od negativnih posljedica ilegalnih migracija je svakako i krijumčarenje i trgovina ljudima¹⁴³. Krijumčarenje ljudi kao oblik kriminala u svijesti ljudi, nažalost, rijetko se karakterizira kao teško krivično djelo, ponekad se čak smatra i pružanjem pomoći onima koji su u nevolji¹⁴⁴. Međutim, iako se krijumčarenje i trgovina ljudima definišu kao krivična djela, ipak postoje bitne razlike između ta dva pojma. Krijumčarenje se zasniva na kratkoročnom odnosu, gdje krijumčar, uz određenu finansisku dobit, pomaže da se lice prebaci preko jedne ili više granica do krajnjeg odredišta. Trgovina ljudima, s druge strane, ne podrazumijeva pristanak i uvijek je prisutna upotreba fizičke i/ili psihičke torture. Trgovina ljudima može se odvijati i unutar određenih granica. Znači, trgovina ljudima ne mora imati međunarodni karakter. S obzirom da većina ilegalnih migranata dolazi iz zemalja visoko rizičnog profila, to znači i veliku vjerovatnoću da oni neće uspjeti da dođu u željene zemlje odredišta legalnim putem. Zbog toga oni se više okreću nelegalnim sredstvima za nastavak puta, što u suštini znači uvezivanje sa kriminalnim pojedincima ili organizovanim grupama, u ovom slučaju krijumčarima ljudi. Mnogi ilegalni migranti su u stvari krijumčareni migranti, gdje oni koriste usluge pojedinaca i/ili grupe za pomoć i posredovanje prilikom ilegalnog kretanja u zamjenu za finansijsku dobit. Međutim, često budu izloženi raznim oblicima nasilja i ugrožavanja osnovnih ljudskih prava, što je rezultat

<http://sps.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/Sporazum%20o%20readmisiji%20BiH%20-%20EU.pdf>

¹⁴³ Krijumčarenje i trgovina ljudima postaju dvije najbrže rastuće transnacionalne kriminalne aktivnosti u svijetu. Vidi: L. Shelley (2014), Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective. Washington DC: Migration Policy Institute.

¹⁴⁴ Božić, Vanda; Lisičar, Hrvoje; Mudrić, Mišo, Kaznenopravni aspekti krijumčarenja ljudi u Republici Hrvatskoj s osvrtom na mediteransku krizu – analiza stanja i preporuke de lege ferenda // *Pravni život*, 64 (2015), 9; 283-301

zloupotrebe od strane pružaoca usluge, tj. krijumčara. To za posljedicu krijumčarenih migranata ima da prolaze kroz razne fizičke i emotivne traume i torture. I bez obzira što u početku daju pristanak, dobrovoljna osnova, to na kraju često završi sa eksploatacijom od strane krijumčara i oni postaju žrtve trgovine ljudima. Na žalost, uglavnom se otkrivaju slučajevi krijumčarenja, ali ne i slučajevi trgovine ljudima. Zbog teške detekcije, stopa identifikacije žrtava trgovine ljudima ostaje niska.

Tako, da što se tiče tih krivičnih djela, KD trgovina ljudima nije detektovana na Međunarodnom aerodromu Sarajevo, dok je krivično djelo Krijumčarenje ljudima otkriveno i procesuirano u 2018 i 2019 godini, što se može vidjeti iz priložene tabele.

godina	2015	2016	2017	2018	2019
broj osumnjičenih	0	0	0	4	2

Tabela br.2: počinjenih KD krijumčarenja i trgovina ljudi za period 2015-2019¹⁴⁵

- U toku 2015 godine, nije bilo podnesenih izvještaja nadležnim tužilaštvima, zbog počinjenog krivičnog djela (u nastavku KD) krijumčarenja ljudima.
- U toku 2016 godine, nije bilo podnesenih izvještaja nadležnim tužilaštvima, zbog počinjenog KD krijumčarenja ljudima.
- U toku 2017 godine, nije bilo podnesenih izvještaja nadležnim tužilaštvima, zbog počinjenog KD krijumčarenja ljudima
- U toku 2018 godine, nadležnim tužilaštvima, podnesena su četiri (4) izvještaja o počinjenom KD krijumčarenje ljudima. Za ova KD krijumčarenja ljudima osumnjičena su četiri (4) državljanina R.Turske.
- U toku 2019 godine, nadležnim tužilaštvima, podnesena su dva (2) izvještaja o počinjenom KD krijumčarenje ljudima ("Krijumčarenje ljudi" iz člana 189 KZ BiH). Za koju su optužene tri (3) osobe, jedan državljanin R.Turske, jedan državljanin Alžira i jedan državljanin Tunisa.

Kao što se može vidjeti iz priloženog, sa povećanjem prometa putnika, povećavaju se i izvještaji o počinjenom KD krijumčarenja i trgovina ljudima. Razlog za relativno manji broj KD

¹⁴⁵ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

krijumčarenja i trgovina ljudima na MAS u odnosu na ostali dio zemlje, tj. na zelenu i plavu granicu, je taj da je teško dokaziv.

Sigurno je da je taj broj vjerovatno i veći, ali usljed nedostatka dovoljnog broja policajaca, neadekvatne obuke u cilju prepoznavanja žrtava krijumčarenja, nesuradnje od strane samih žrtava krijumčarenja i trgovine ljudima, rad sudstva, te problemi sa identifikacijom (uništavanju dokumenata, jezičkoj barijeri) dovode do toga da se samo manji broj KD može dovesti u vezu sa KD krijumčarenje i trgovina ljudima.

5.3. Krivotvoreni dokumenti na Međunarodnom aerodromu Sarajevo

U zadnjih par godina, s povećanjem broja putnika, povećavaju se i slučajevi otkrivenih krivotvorenih putnih dokumenata tj. putnih isprava. Krivotvoreni putni dokumenti se u većini slučajeva otkrivaju na ulazu u BiH, gdje osobe pri pokušaju da se domognu teritorije BiH bilo za boravak, bilo za tranzit u treće zemlje, predočavaju dokumente koji su totalni falsifikati ili djelomični falsifikati, u cilju sticanja lažnog identiteta.

Putna isprava je važeći pasoš ili drugi identifikacioni dokument koji je izdao strani nadležni organ vlasti i koji BiH priznaje, te važeća lična karta ili drugi identifikacioni dokument s fotografijom koji se može koristiti za prelazak državne granice, a priznat je međunarodnim ugovorom čija je BiH ugovorna strana, kao i putna isprava izdata strancu u BiH u skladu sa ovim zakonom ili zakonom kojim se uređuje oblast azila u BiH¹⁴⁶. Putna isprava je osnovni dokument u zračnom prijevozu putnika (Abeyratne, R. 2012:178).

*Totalni falsifikat*¹⁴⁷ je putni dokument koji je u cijelosti falsifikovan, tj. izmijenjen u cijelosti, od korice do korice sa svim unutarnjim listovima. Djelomični falsifikat je putni dokument koji je djelomično falsifikovan, tj. samo su određeni dijelovi putnog dokumenta izmjenjeni/falsifikovani.

Najčešći su slučajevi djelomičnih falsifikata. Krijumčari često koriste ukradene dokumente, koji se kupuju na crnom tržištu radi manipulacije i dalje prodaje osobama koje ih koriste

¹⁴⁶ Zakon o Strancima ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 88/2015); čl.6, st. e

¹⁴⁷ Latinska riječ falsus – lažan (lat. falsus - lažan, falsifikat - nešto lažno; krivotvorina; patvorina, Klaić, 1962)

najčešće za prelazak granice. Falsifikovanje putne isprave falsifikatori vrše na način da mijenjaju sliku u pasošu umetanjem nove ili prekrivanjem originalne. Isto se radi i kod izmjena i/ili prepravki godišta rođenja, mjesta rođenja, ime i prezime, dakle, manipulacijom ličnih podataka. Ponekad nailazimo na istrgnute stranice u pasošu, najvjerojatnije stranice gdje su se nalazili pečati o zabrani ulaska u određene zemlje. Takođe, postoje falsifikati viza, šengen viza, radnih dozvola, dozvole boravka itd. Postoje i slučajevi falsifikovanja ulaznih i izlaznih pečata raznih zemalja. Svima im je zajedničko to da se zloupotrebljavaju za ulazak, tranzit i/ili boravak u određene zemlje. U svakom slučaju, policijski službenici koji rade na pasoškoj kontroli su ti koji već sa prvim dodirnom sa putnim dokumentom imaju predstavu da li je dokument originalan ili ne. Otkrivanje krivotvorenih dokumenata zahtijeva veliku pozornost službenika. To se postiže odgovarajućim specijalističkim obukama, kao i stečenim iskustvom kroz godine rada. Ako službenik posumnja na bilo kakvu neregularnost glede dokumenta ili čak samog putnika, pristupa se drugoj liniji kontrole¹⁴⁸. Druga linija kontrole služi da se detaljno ispita dokument, prtljag ili putnik. Za detaljnu provjeru dokumenata policijski službenici služe se specijalizovanom opremom za detekciju falsifikovanih dokumenata i/ili dijelova istih. To se zove vještačenje dokumenta, a što, opet, predstavlja jednu od kriminalističkih tehnika utvrđivanja originalnosti dokumenta. Naime, svaki javni dokumenat ima određene elemente zaštite. Neki više, neki manje, ali svi imaju određeni nivo zaštite u vidu zaštitnih elemenata. Većina zaštitnih elemenata koje se odnose na sve vrste pasoša, primjenjuju se i na sve vrste viza. Neki od osnovnih zaštitnih elemenata su: kvalitetan zaštitni papir¹⁴⁹, laserska gravura¹⁵⁰ i identigram¹⁵¹. Takođe, policijski službenici služe se i raznim bazama podataka koji im pomažu u identificiranju spornih dokumenata. Pomenućemo dvije javno dostupne baze, a radi se o bazi podataka EDISON¹⁵² i PRADO¹⁵³ baza podataka.

¹⁴⁸ Zakon o graničnoj kontroli čl.28, st.5 (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09 i 47/14)

¹⁴⁹ Napravljen od najkvalitetnijih pamučnih vlakana, koji ne postoji u slobodnoj prodaji i u koji se u postupku obrade, kao dodatni vid zaštite, integrišu dodatni zaštitni elementi, poput vodenog žiga i zaštitnih vlakana.

¹⁵⁰ Laserska graviranje na polikarbonatu (vrsta visokokvalitetne plastike)

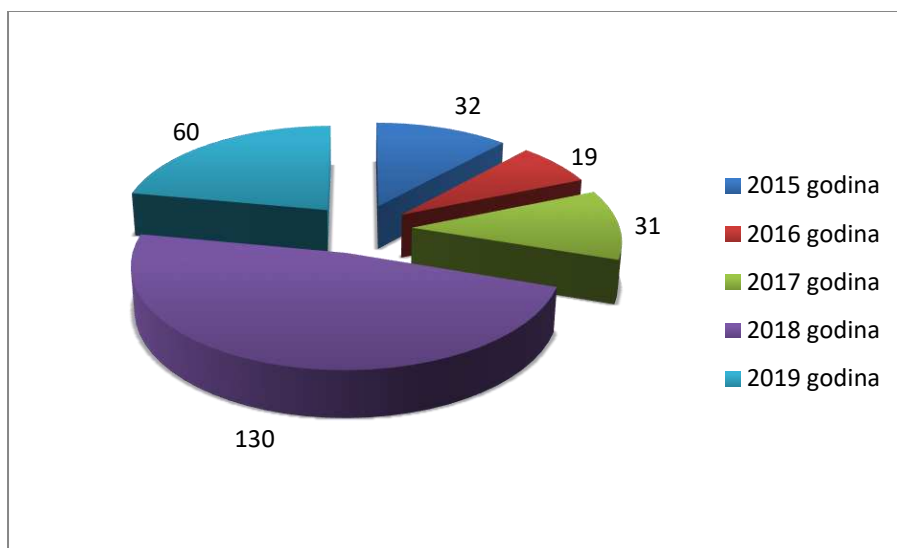
¹⁵¹ Hologramska tehnologija (u većini slučajeva predstavlja sekundarnu sliku na putnoj ispravi).

¹⁵² Edison (Electronic Documentation and information system on Investigation Networks) je baza podataka putnih isprava i ostalih putnih dokumenata iz većine zemalja svijeta. Bazu podataka je razvila Nizozemska vlada u saradnji sa vlastima Austrije, Kanade, SAD-a, UAE i

Najčešće se radi o zloupotrebi krivotvorenja dokumenata sa kojima se može bez posebnih dozvola ući u zemlje EU, kao što su lični i službeni pasoši zemalja EU ili Shengena, EU/Shengen vize, privremeni ili stalni boravci zemalja EU/Shengen zone, te lične karte EU/Shengen zone. Osobe koje se odluče na ovu vrstu zloupotrebe, uglavnom navedene dokumente nabavljaju/kupuju od kriminogenih lica, koja su ,opet, u uskoj sprezi sa organizovanim kriminalom, te krijumčarenjem i trgovinom ljudima. Na način da osobama koje se žele domoći zemalja EU/shengena prodaju i/ili ustupaju falsifikovane putne isprave sa uputama kako se ponašati na graničnim prelazima i šta reći ako ih zaustave policijski službenici. Jedan dio tih ljudi, najčešće (statistički podaci to pokazuju) državljani R.Turske, ulaze u državu BH regularnim putem, sa svojim originalnim pasošima (državljanima R.Turske za ulazak i boravak na teritoriji BiH nije potrebna viza, tj. potreban im je samo lični pasoš), te zatim falsifikovanim dokumentima(koje su ili prošvercovali u ličnim stvarima ili su nabavljeni na crnom tržištu,organizovanim kanalima u BiH) pokušavaju izaći iz BiH na međunarodnim letovima na neku od destinacija unutar EU/Shengen zajednice.Korisnici krivotvorenih dokumenata su, uglavnom, državljani zemalja visokomigracijskog rizika, što se može vidjeti iz priloženih tabela.

Interpola. Sadržaj je dostupan na engleskom, njemačkom, španskom, francuskom, nizozemskom i arapskom jeziku. Pristup Edisonu podijeljen je na više nivoa. Prvi nivo je besplatan i ne zahtijeva prijavu. Vidi više na <http://www.edisontd.net/>.

¹⁵³ PRADO (Public register of authentic Identity and travel documents online) je Javni internetski registar vjerodostojnih osobnih i putnih isprava.Oformilo ju je Vijeće EU i sadrži informacije o putnim i osobnim dokumentima i njihovim sigurnosnim osobinama. Bazu podataka vode stručnjaci zemalja EU. PRADO je javnodostupan. Vidi više na <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-start-page.html>

Grafikon br.2: Otkriveni krivotvoreni dokumenti u periodu 2015-2019¹⁵⁴

Iz Grafikona br.2 možemo vidjeti pokazatelje koji govore o povećanom otkrivanju krivotvorenih dokumenata u zadnjih par godina, a zbog pojačanog priliva ilegalnih migranata i osoba koje teritoriju BiH koriste kao tranzit za odlazak u zemlje EU.

U toku 2015 godine na MAS-u je izvršeno privremeno oduzimanje ukupno 32 dokumenta za koje postoje osnove sumnje da su krivotvoreni.

Država dokumenta	Turska	Bugarska	Kuvajt	Francuska	Pakistan	Rumunija	Belgija	Njemačka
Broj dokumenata	21	2	3	2	1	1	1	1
Tip dokumenta	pasoš	1 pasoš 1 LK	pasoš	dozvola boravka	pasoš	LK	Shengen viza	Shengen viza

Tabela br.3: Struktura po broju,tipu i državi krivotvorenog dokumenta¹⁵⁵

¹⁵⁴ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci o otkrivenim krivotvorenim dokumentima za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

¹⁵⁵ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci strukture po broju,tipu i državi krivotvorenog dokumenta za period 2015-2019 godina za JGP Sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

Državljanstvo korisnika krivotvorenih dokumenata	R.Turska	Irak	Pakistan	Afganistan
Broj korisnika krivotvorenih dokumenata	26	3	1	1

Tabela br.4: Državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata¹⁵⁶

Falsifikovani dokumenti su pronađeni prilikom kontrole lica na ulazu u BiH 28 dokumenata i 4 dokumenta na izlazu iz BiH.

U toku 2016 godine na MAS-u je izvršeno privremeno oduzimanje ukupno 19 dokumenata za koje postoje osnove sumnje da su krivotvoreni.

Država dokumenta	Turska	Pakistan	Bugarska	BiH	Španija	Francuska	Sirija	Italija	Maroko
Broj dokumenata	5	3	2	2	2	2	1	1	1
Tip dokumenta	pasoš	pasoš	Pasoš LK	BiH viza LK	Dozvola boravka	Dozvola boravka	pasoš	LK	Pasoš

Tabela br.5: Struktura po broju,tipu i državi krivotvorenih dokumenata 2016¹⁵⁷

Državljanstvo korisnika krivotvorenih dokumenata	Pakistan	R.Turska	Sirija	Palestina
Broj korisnika krivotvorenih dokumenata	9	8	1	1

Tabela br.6: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata 2016¹⁵⁸

Ukupno 19 falsifikovanih dokumenata je pronađeno prilikom kontrole lica na ulazu u BiH i 1 falsifikovani dokument na izlazu iz BiH¹⁵⁹.

¹⁵⁶ Isto

¹⁵⁷ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

¹⁵⁸ Isto

¹⁵⁹ Od strane službenika JGP AS, uz posredovanje službenih predstavnika aviokompanija Air Srbija i Air Arabija, spriječeno ukrcavanje putnika na letove prema Sarajevu za 15 lica, nosioci putnih isprava Pakistana, a u kojima su se nalazile falsifikovane BH vize.(uvidom u

U toku 2017 godine na MAS-u je izvršeno privremeno oduzimanje ukupno 31 dokumenta za koje postoje osnove sumnje da su krivotvoreni. Sva dokumenta su otkrivena na ulazu u BiH.

Država dokumenta	Slovenija	Pakistan	Bugarska	R.Turska	Kuvajt	Francuska	Njemačka
Broj dokumenata	8	7	6	3	3	3	1
Tip dokumenta	4 pasoša 4 LK	pasoš	4LK 1 VD 1 pasoš	pasoš	pasoš	2dozvole boravka 1 viza	Shengen viza

Tabela br.7: po broju,tipu i državi krivotvorenih dokumenta 2017

Državljanstvo korisnika krivotvorenih dokumenata	R.Turska	Kuvajt	Pakistan	?
Broj korisnika krivotvorenih dokumenata	21	3	1	6

Tabela br.8: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata 2017

U toku 2018 godine na MAS-u je izvršeno privremeno oduzimanje ukupno 130 dokumenata za koje postoje osnove sumnje da su krivotvoreni.

sistem je utvrđeno da BiH nije izdala vize sa određenim seriskim brojevima koji su se nalazili na spornim vizama u PI Pakistana).

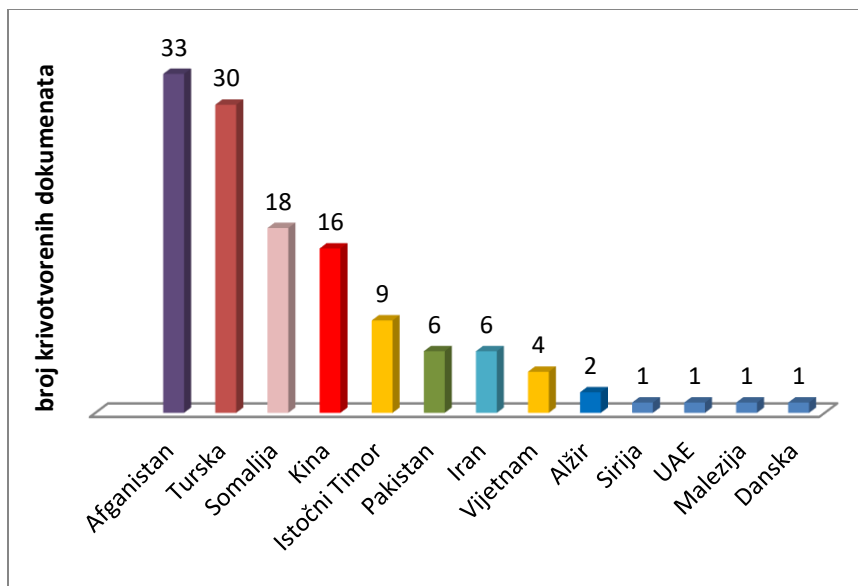

Tabela br.9: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata 2018¹⁶⁰

U toku 2019 godine na MAS-u je izvršeno privremeno oduzimanje ukupno 60 dokumenata za koje postoje osnove sumnje da su krivotvoreni.

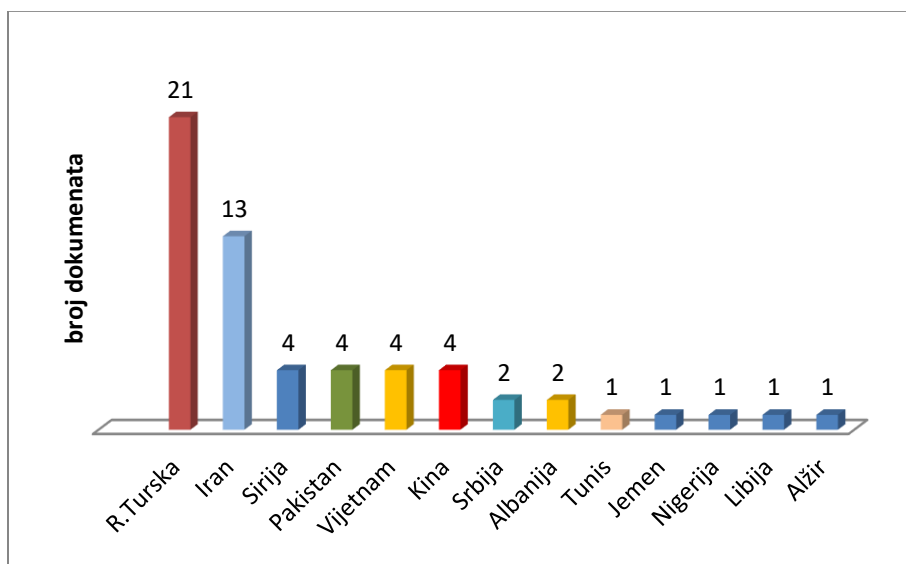

Tabela br.10: državljanstva korisnika krivotvorenih dokumenata za 2019¹⁶¹

¹⁶⁰ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

¹⁶¹ Isto

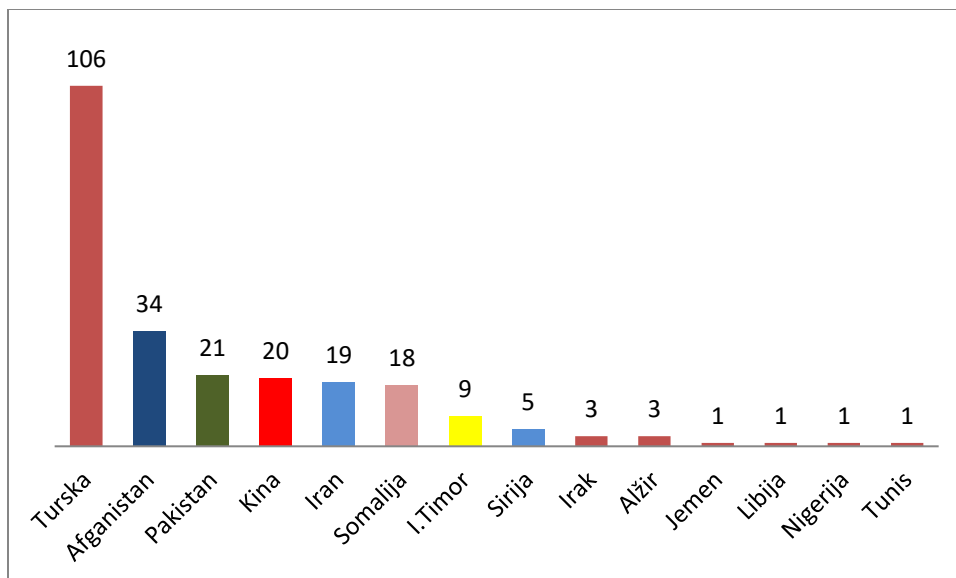

Tabela br. 11: državljanstva i ukupan broj korisnika krivotvorenih dokumenata za period 2015-2019 godine na MAS

Ukupan broj oduzetih dokumenata za koje se sumnja da su krivotvoreni na MAS u posmatranom vremenskom periodu je 242 dokumenta. Većinu tog broja 43.8% čine državljani R.Turske, prate ih državljani Afganistana sa 14.05%, državljani Pakistana 8.67%, državljani Kine 8.27%, Državljanima Irana 7.85%, te državljani Somalije sa 7.44% .Kao što se može vidjeti , dominantan je broj korisnika državljanina R.Turske i demografski gledano, najviše ih dolazi sa istoka zemlje, gdje je većinski Kurdski narod. Koji je u R.Turskoj narod drugog reda, koji živi na ivici bijede i koji svoju budućnost vidi u zemljama Zapadne Europe. Prate ih državljani zemalja visoko migracionog rizika, te državljani zemalja Subsaharskog afričkog područja.

GP BiH, tačnije jedinica Aerodrom Sarajevo, u pogledu otkrivanja falsifikovanih dokumenata, pokazuje izuzetne rezultate, gdje policijski službenici svojim znanjem, htijenjem i požrtvovanošću doprinose tome. Pripadnici GPBiH JGP aerodrom Sarajevo pronašli su najsavremenije softverske programe i hardversku opremu za izradu krivotvorenih dokumenata. Krajem oktobra 2019. godine, lišili su slobode državljanina Pakistana, nakon što su prilikom granične kontrole na drugoj liniji provjera kod istog pronašli najsavremenije softverske programe i hardversku opremu za izradu krivotvorenih dokumenata zemalja Evropske unije. Na Međunarodni aerodrom Sarajevo doputovao je letom iz Istanbula. U sklopu softverskih programa nalazili su se specimeni putnih isprava i dozvola boravka zemalja EU, kao i imitacije

najsloženijih zaštitnih elemenata koji se nalaze na sigurnosnim dokumentima spremni za štampanje. Predat je tužiocu Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo¹⁶².

Naravno, ne trebamo zaboraviti ni na probleme sa kojima se sureću policijski službenici u svom radu, a to su nedostatak kadra, sprovođenje redovitih usavršavanja i sticanja novih znanja i vještina, kao i potreba za modernijom specijalističkom opremom kako bi ostali u korak sa krivotvoriteljima.

5.4. Odbijeni ulasci u Bosnu i Hercegovinu na Međunarodnom aerodromu Sarajevo

Svi prekršaji i događaji koji nemaju obilježja krivičnog djela spadaju u kategoriju odbijeni ulasci u Bosnu i Hercegovinu. Odbijanje ulaska je mjera koju u skladu sa Zakonom realizuje GP BiH samo prema stranim državljanima i licima bez državljanstva koji pokušavaju legalno preći državnu granicu BiH i ući u BiH, a da pri tome ne ispunjavaju zakonom propisane uslove za ulazak. U navedenim slučajevima GP BiH odbija ulazak tim licima, a u skladu sa odredbama propisanim Zakonom donosi i rješenje o odbijanju ulaska¹⁶³. Stranac ili lice bez državljanstva može se na navedenu odluku žaliti Ministarstvu sigurnosti, ali podnošenje žalbe ne omogućava ulazak u BiH. Odbijanje ulaska su mjere koje se tiču opštih uslova za ulazak u BiH¹⁶⁴, kao što su neposjedovanje važeće putne isprave za prelazak državne granice, neposjedovanje vize ili odobrenja privremenog boravka, neposjedovanje dovoljno sredstava za izdržavanje, davanje lažnih podataka o svrsi ulaska i boravka u BiH i već ostvaren boravak u BiH u trajanju od 90 dana u periodu od 6 mjeseci. Tu imamo i slučajeve odbijanja ulaska maloljetnim licima, iz razloga što pratioci nisu mogli dokazati starateljstvo nad malodobnim djetetom, te se takva maloljetna lica vraćaju na polaznu destinaciju. Lica kojima je odbijen ulaz po bilo kom osnovu su dužna u najkraćem mogućem roku vratiti se na početnu destinaciju o trošku aviokompanije koja ih je dovezla. Iz priloženih statističkih podataka se vidi da na međunarodnom aerodromu Sarajevo imamo najviše slučajeva odbijanja ulaza državljanima Republike Turske. Razloga za to ima više, a najčešći su ekonomski, tj. ta lica se mogu tretirati kao ekonomski migranti koji

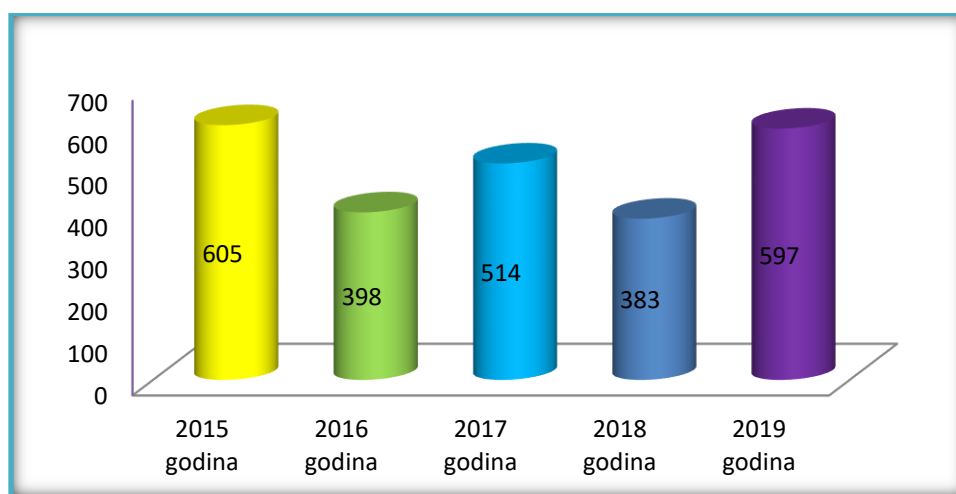
¹⁶² <https://www.bljesak.info/vijesti/crna-kronika/u-sarajevu-pao-pakistanac-s-opremom-za-izradu-eu-dokumenata/290552>. (pristupljeno 12.11.2020)

¹⁶³ Pravilnik o ulasku i boravku stranaca čl.8 (Sl.glasnik BiH br.25/2016)

¹⁶⁴ Zakon o strancima čl.19 (Sl. glasnik BiH, broj: 88/15)

pokušavaju iskoristiti teritoriju države Bosne i hercegovine kao tranzit, kako bi se domogli država EU i Šengen prostora. Mnogi od njih koriste činjenicu da između država Bosne i Hercegovine i Republike Turske postoji bezvizni režim, gdje im je za nesmetan ulazak u BiH potreban samo validan lični pasoš, a nosioci službenih i diplomatskih Turskih pasoša mogu nesmetano ulaziti i u zemlje EU, te su službeni pasoši R.Turske podložni falsificiranju. Međutim, za ulazak i boravak u BiH nije dovoljno imati lični pasoš. Moraju se zadovoljiti svi zakonski kriteriji kako bi se osobi dozvolio ulazak u zemlju. Kao što su npr. minimalan dnevni novčani iznos za uzdržavanje tokom boravka u zemlji ili hotelski vaučer tj. uplaćena hotelska rezervacija(vidi pod Zakon o strancima, Opšti uslovi za ulazak, čl.19 i čl.20).

U cilju definisanja aktuelnog stanja u ovoj oblasti prezentujem uporedne pokazatelje o broju odbijenih ulazaka za period 2015. - 2019. godine, sa kratkom statističkom analizom uočenih parametara.

Grafikon br.3: ukupan broj odbijenih ulazaka u BiH u periodu 2015-2019¹⁶⁵

¹⁶⁵ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

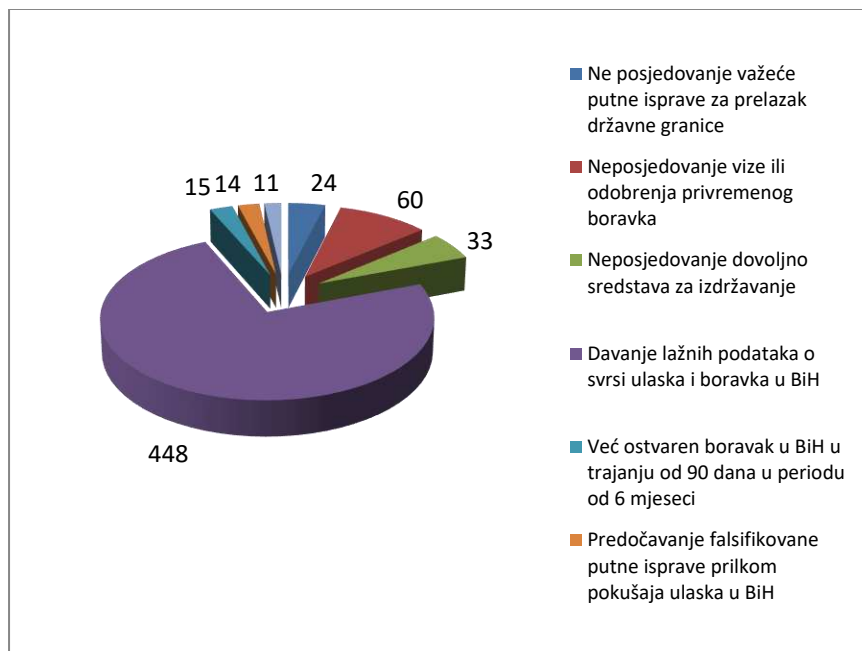

Tabela br.12: razlozi odbijenih ulazaka strancima u Bosnu i Hercegovinu 2015¹⁶⁶

Iz tabele br.12 vidljiva je struktura i broj razloga odbijenih ulazaka u BiH(ukupno 605). Najveći broj odbijenih ulazaka u BiH odnosi se na državljane zemalja visoko migracionog rizika i to:

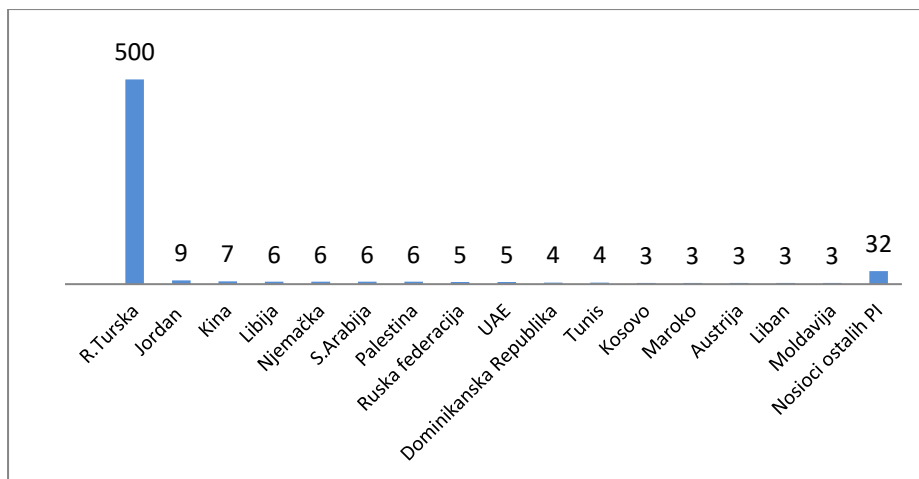

Tabela br.13: odbijeni ulasci u BiH po državljanstvu počinitelja za 2015.godini

¹⁶⁶ Posebno sačinjena informacija na osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Statistički podaci za period 2015-2019 godina za JGP sarajevo broj: UP 17-01-04-7-25-1/20

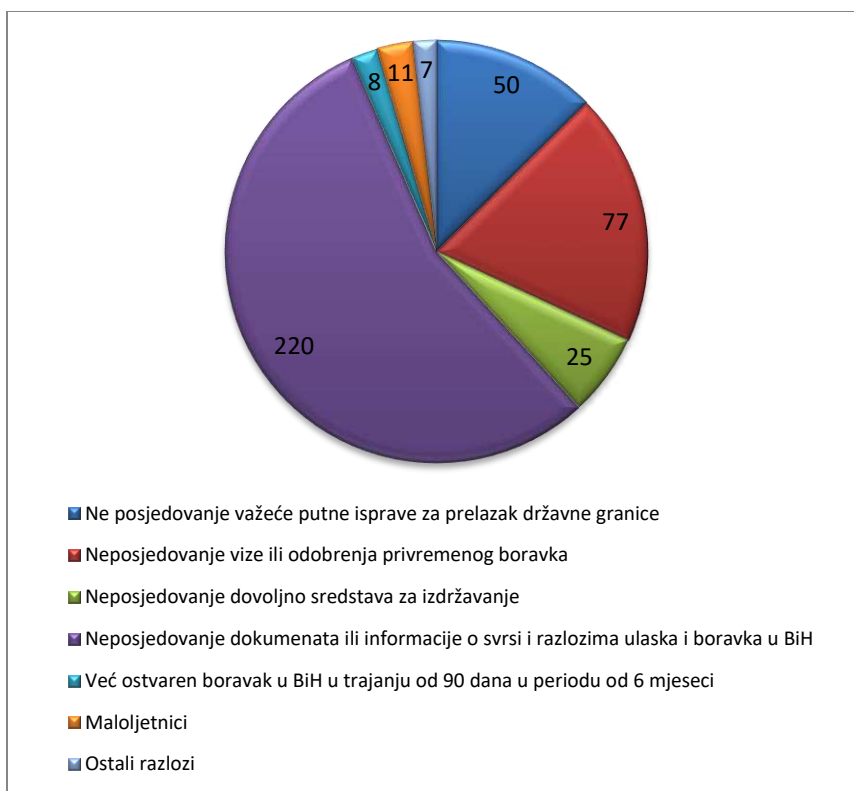

Tabela br.14: razlozi odbijenih ulazaka strancima u Bosnu i Hercegovinu za 2016

U 2016. godini odbijen je ulaz u BiH za ukupno 398 strana državljana, a iz gornje tabele vidljiva je struktura odbijenih ulaza u BiH¹⁶⁷. Takođe, vidljivo je da se nastavlja trend odbijenih ulazaka u BiH, a odnosi se na državljane zemalja visoko migracionog rizika i to:

¹⁶⁷ U 2016.godini odbijen je ulazak 21 državljaninu Saudijske Arabije zbog neposjedovanja vize za ulazak i boravak u Bosni i Hercegovini

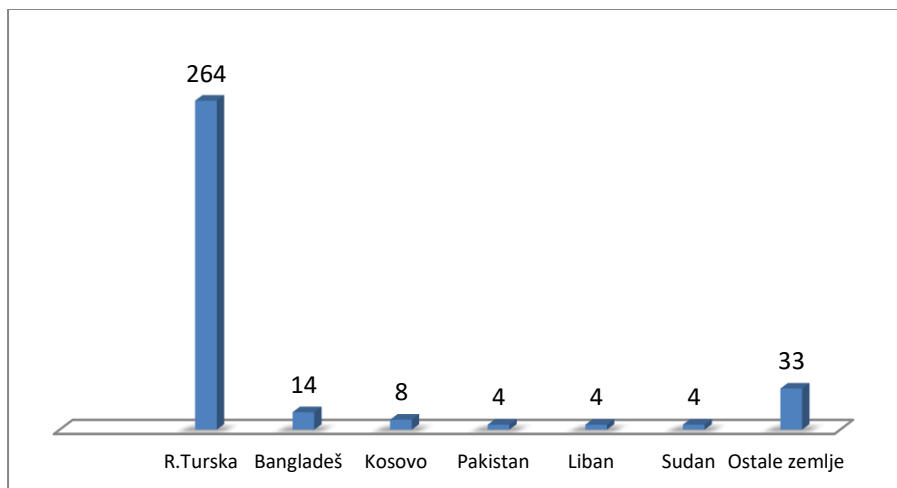

Tabela br.15: odbijeni ulasci u BiH po državljanstvu počinitelja za 2016

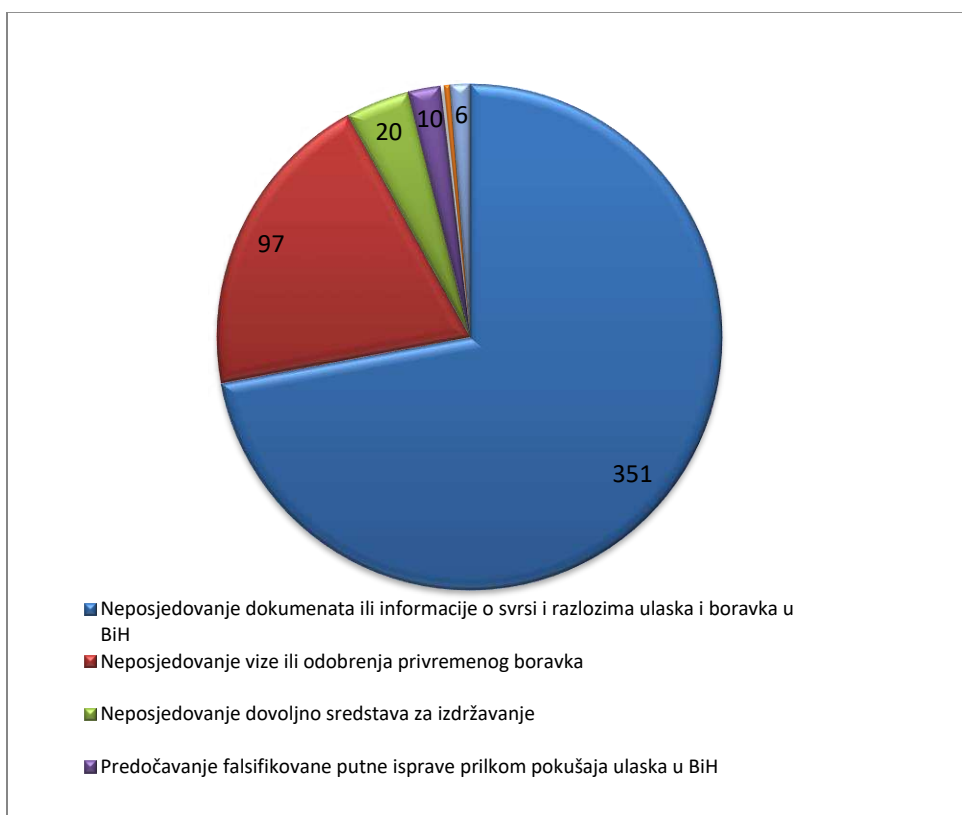

Tabela br.16: razlozi odbijenih ulazaka stranaca u Bosnu i Hercegovinu za 2017

U toku 2017 godine odbijen je ulaz za 514 stranih državljana. Iz ove analize vidljivo je da se nastavlja trend odbijanja ulaska strancima, većinom iz zemalja visokog migracionog rizika i to: Turska (368) slučajeva, Bangladeš (29), Afganistan (6), Filipini (5), Indija (5), Kina

(4),Kolumbija (3),Pakistan (3),Ruska Federacija (3),Liban (3),Gruzija (3),Kosovo (2),Egipat (2),Sirija (1),Alžir (1),Dominikanska Republika (1),Indonezija(1),Jemen (1),Kuvajt (1),Libija (1),Tajland (1),Tunis (1),Uzbekistan (1),Zibambve(1). 40 slučajeva odbijanja ulaska za državljane Saudijske Arabije zbog neposjedovanja BH vize za ulazak i boravak u BiH.

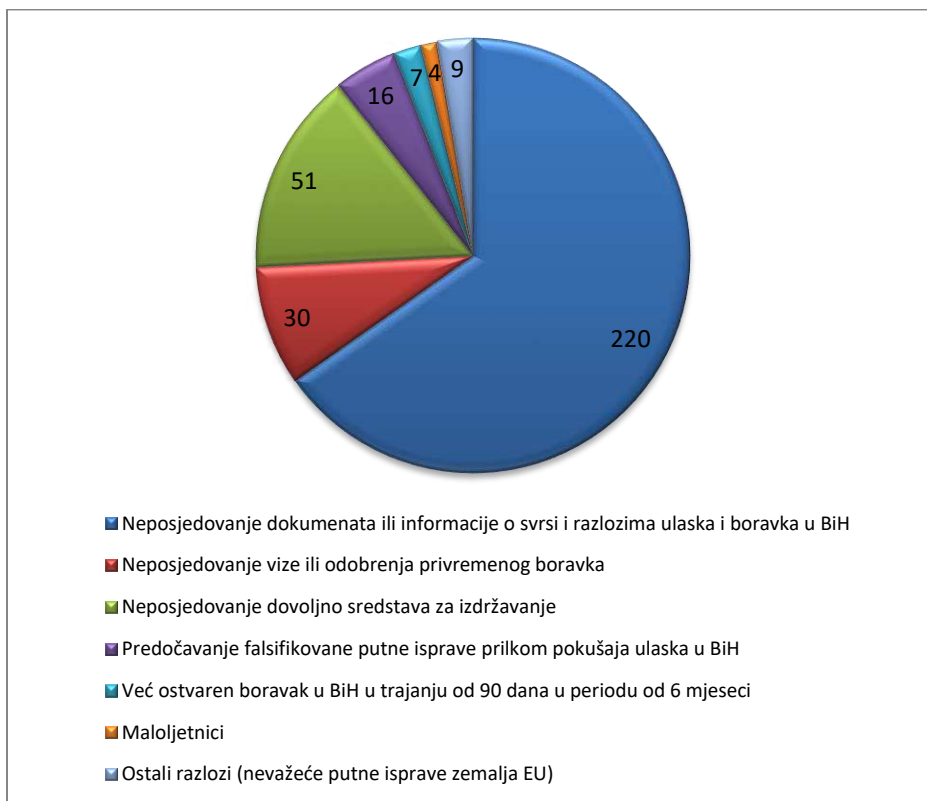

Tabela br.17: razlozi odbijenih ulazaka stranaca u Bosnu i Hercegovinu 2018

U toku 2018. godine, odbijen je ulazak za 383 strana državljana. I dalje najveći broj odbijenih ulazaka u BiH odnosi se na državljane zemalja visoko migracionog rizika i to:

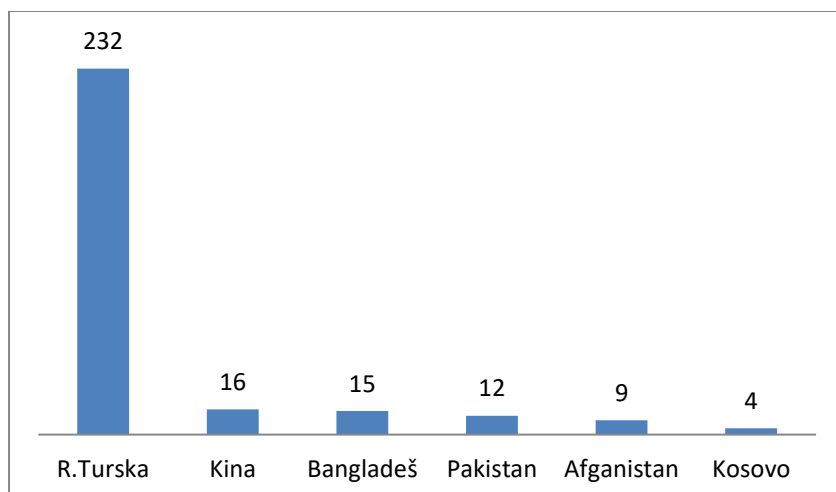

Tabela br.18: odbijeni ulasci u BiH po državljanstvu počinitelja za 2018

S.Arabija 11 slučajeva odbijanja ulaska u BiH zbog neposjedovanja BH vize, te neposjedovanje važeće putne isprave (Njemačka sa 13 odbijenih ulazaka), te ostalih zemalja u manjem broju, a zbog istog razloga¹⁶⁸.

¹⁶⁸ U pitanju su potrage po Interpolovoj bazi za izgubljene i ukradene dokumente, gdje se traženi dokument oduzima i šalje organu koji je propisao potragu (traženi dokument se proglašava ništavnim), a licu se (ako nema drugi dokumenat pogodan i priznat za prelazak državne granice) odbija ulaz i vraća se na polaznu destinaciju.

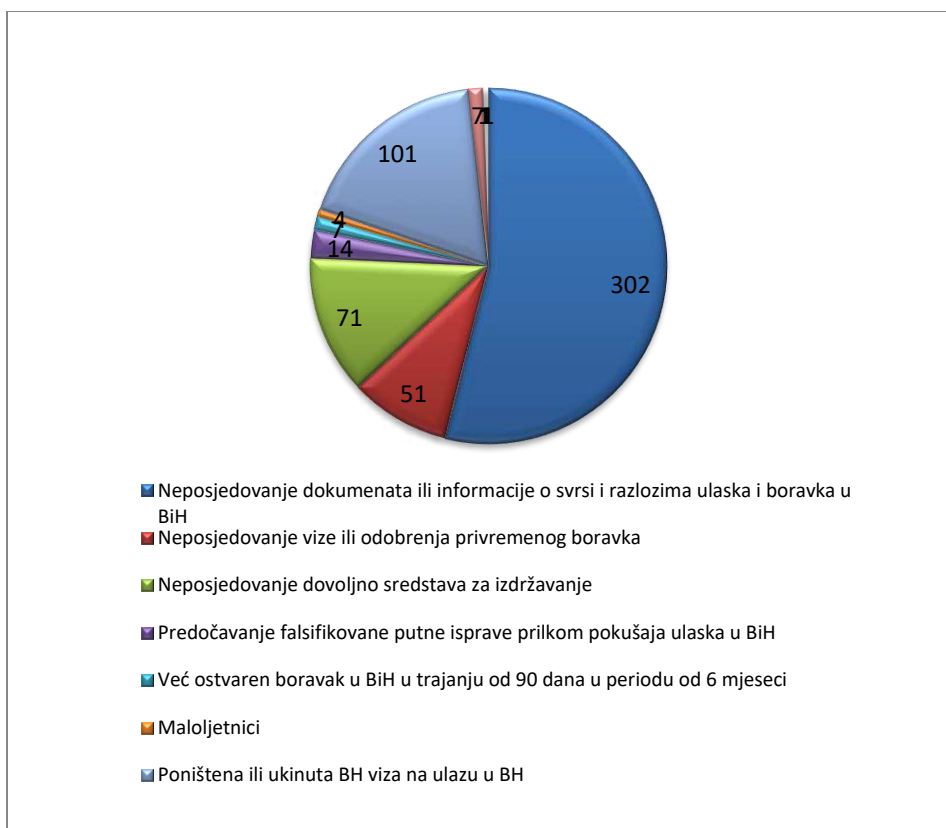

Tabela br.19: razlozi odbijenih ulazaka stranaca u Bosnu i Hercegovinu za 2019

U toku 2019 godine, odbijen je ulazak za 597 strana državljana. Ponovo je izražena problematika pokušaja zloupotrebe bezviznog režima sa određenim zemljama(tj.njenih državljana), koji pokušavaju iskoristiti teritoriju države BiH za odlazak u druge zemlje, a takođe je i dalje izražena pojava neposjedovanje viza i važećih ptnih isprava za ulazak u BiH. Razlozi povećanja u broju odbijenih ualazaka u odnosu na isti period prošle godine mogu biti u ponovnom migrantskom valu, gdje su glavni pravci većinom prebaćeni na našu državu, a zbog ratnih sukoba u zemljama bliskog Istoka.

Analizirajući podatke o broju odbijenih ulazaka na MAS-u prezentovanom periodu, dolazimo do brojke od 2497 odbijena ulaska licima u BiH. Gdje na stavku neposjedovanje dokumentata ili nemogućnost pružanja informacija na osnovu kojih bi se razumno moglo zaključiti o svrsi i uslovima namjeravanog boravka u BiH otpada čak 61.7% odbijenih ulazaka. Slijedi neposjedovanje vize ili odobrenja privremenog boravka od 12.6% odbijenih ulazaka, neposjedovanje dovoljno novčanih sredstava za ulazak i boravak u BiH od 8% odbijenih ulazaka , neposjedovanje važeće putne isprave od 7.4% odbijenih ulazaka, poništena ili ukinuta viza na

ulazu u BiH od 4.05% odbijenih ulazaka, predočavanje falsifikovanog dokumenta od 2.16% odbijenih ulazaka, ostvaren boravak u BiH u trajanju od 90 dana u periodu od 6mjeseci od 1.5% te ostali razlozi od 1.3%. Što se tiče odbijanja ulaska u BiH po odabranim godinama, uočava se manje više konstanta ovih parametara. U periodu nakon 2015 godine dolazi do smanjenja broja odbijenih ulazaka na granici, naročito 2016 i 2018 godine, da bi 2019. godine došlo do pojačanog broja odbijenih ulazaka. Kao što se može iz navedenih statističkih podataka, najviše odbijenih ulazaka se odnosi na neposjedovanje dokumenata i/ili informacije o svrsi i razlozima ulaska i boravka u BiH.

Pa ćemo to ukratko elaborirati. Naime, već smo pomenuli da su državljani R.Turske ti koji su najviše vraćani zbog ove stavke, ostali su, takođe, državljani zemalja visokomigracionog rizika. Uzroci su ekonomske prirode, gdje se znalo dešavati da se cijele porodice vraćaju. Da bi dobili jasniju sliku, probaću napraviti profil prosječnog ekonomskog migranta na MASu. Spol je u većini slučajeva muški, mlađe je životne dobi, jako lošeg imovinskog stanja(ako imaju novca kod sebe, to je par hiljada eura spremnih za "ulaganje u put prema zemljama EU)), bez prtljaga (eventualno, ako je zima, pripreme šalove,rukavice, džempere i vreće za spavanje), uglavnom imaju nekog ko ih već čeka("prijatelj ili rođak" koji dolazi iz neke Europske zemlje da se druže u BiH), te obavezno telefonske brojeve zemalja EU. Od dokumenata obično imaju lični pasoš, a nekad se na drugoj liniji provjera znaju pronaći i školske diplome, certifikati razne potvrde i priznanice, gdje se nedvojbeno dolazi do zaključka da su ponijeli sve važne dokumente nadajući se da će u nekoj EU zemlji pronaći posao. Takođe, na drugoj liniji provjera često se pronalaze falsifikovani dokumenti sakriveni u ličnim stvarima, kao i veća količina novca sakrivena ili zašivena u unutrašnjosti lične garderobe. Provjere se vrše u službenim prostorijama, u strogo kontrolisanim uslovima, uz asistenciju i prisustvo najmanje dva policijska službenika, kao i prisustvo službenog tumača jezika. Druga najčešća stavka zbog koje se vrši odbijanje ulaza u državu BiH je neposjedovanje dovoljno novčanih sredstava. To znači da u skladu sa Odlukom¹⁶⁹

¹⁶⁹ Na osnovu člana 40. stav (2) i člana 141. stav (2) Zakona o strancima ("Službeni glasnik BiH", broj 88/15) i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, nakon pribavljenog mišljenja Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, na 2. sjednici održanoj 23. Januara 2020. godine, donijelo je odluku o najmanjem iznosu sredstava potrebnom za izdržavanje stranca za vrijeme namjeravanog boravka u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj 16/20)

stranac mora posjedovati najmanje 150KM za svaki namjeravani provedeni dan u BiH. Često se dešava da lica porijeklom iz zemalja visokomigracionog profila neposjeduju dovoljnu količinu novca za namjeravani boravak, čak se i dešava da nemaju uopšte novčanih sredstava. Na drugoj liniji provjera, nakon razgovora sa licima se često dolazi do saznanja da im novac "neko čuva" ili "dijele" sa "rođacima, prijateljima ili poznanicima" sa kojima putuju. Uglavnom ti "rođaci, prijatelji ili poznanici" preuzimaju ulogu "vođe puta" te se pokušavaju nametnuti kao autritet sa kojim isključivo treba razgovarati kada dođe do intervjua. Što nas dovodi u razumnu sumnju da se u takvim slučajevima radi o krijumčarenju lica. Međutim, s obzirom da su lica često u strahu ili čak pod prijetnjom sile, do suradnje i/ili priznanja dolazi rijetko, te se takvi slučajevi često samo vrate na polazne destinacije. Razlog tomu, kao što sam pomenuo, leži u činjenici da krijumčarena lica neće da surađuju. Uglavnom se radi o strahu za svoj život, život bližnjih, te oni rezignirano prihvataju svoju sudbinu.

Da bi se to izbjeglo, tj. unaprijedilo, potrebne su temeljite i specijalizirane obuke nad policijskim službenicima, kako bi efikasnije prepoznale takve slučajeve, te vršile temeljan i stručan intervju sa potencijalnim žrtvama krijumčarenja kako bi im se pružila adekvatna pomoć, a sve u cilju poštivanja ljudskih prava.

5.5. Tražioci azila u BiH na Međunarodnom aerodromu Sarajevo

Pravo na azil spada u osnovna ljudska prava, a države potpisnice Ženevske konvencije iz 1951godine o statusu izbjeglica, među kojima su i države članice EU-a, imaju međunarodnu obavezu odobriti azil osobama koje ispunjavaju kriterije iz te konvencije.

Svaka osoba (u ovom slučaju misli se na stranca) kojoj je ugrožen život u svojoj zemlji ima pravo zatražiti međunarodnu zaštitu.

Stranci su, prema Zakonu o azilu¹⁷⁰, zaštićeni principom zabrane vraćanja "nonrefoulement" od povratka u zemlju gdje postoji stvarni rizik da će biti podvrgnuti smrtnoj kazni ili pogubljenju, mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

¹⁷⁰ Zakon o azilu (Sl. glasnik BiH, broj: 11/16 i 16/16)

Zahtjeve za azil u BiH, do 30.06.2004. godine, zaprimao je i rješavao UNHCR¹⁷¹ u skladu sa svojim mandatom i procedurama UNHCR-a. Vođenje postupka po zahtjevu zamedunarodnu zaštitu (azil) u BiH preuzele su institucije BiH od 01.07.2004. godine. Zaprimanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu (azil) u BiH provodi se u skladu sa zakonodavstvom i procedurama BiH.

Strancu koji iskaže namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, služba za strance izdaje potvrdu o iskazanoj namjeri, na osnovu koje odlazi u ministarstvo Sigurnosti radi ličnog podnošenja zahtjeva za azil. Potvrda sadrži lične podatke o licu koje je iskazalo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil. Potvrda se smatra pravom na ostanak u BiH, za vrijeme njenog trajanja. Ministarstvo odluku po zahtjevu za azil, donosi u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Broj tražioca	4	12	0	4	1

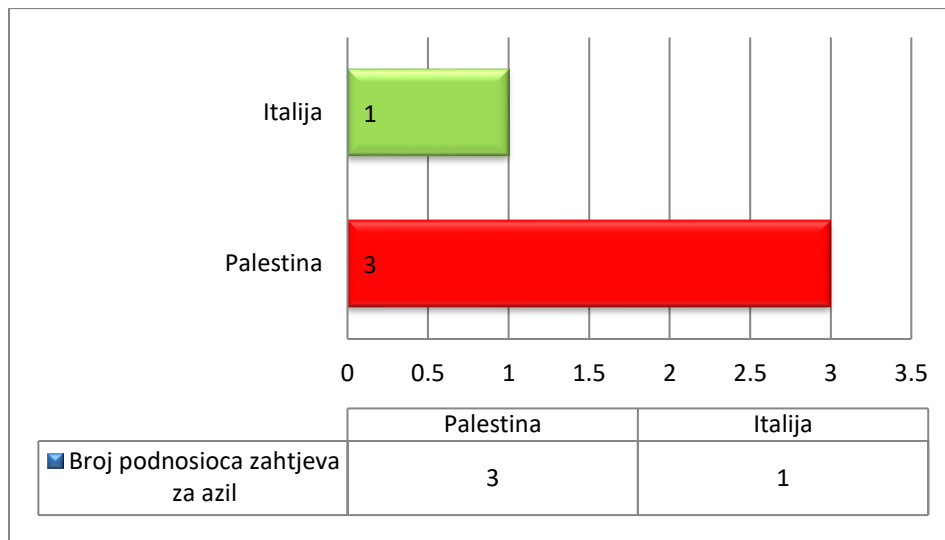
Tabela br.20: tražioci azila na MAS za period 2015-2019 godina

Što se tiče podnosioca azila kao dio mehanizma međunarodne zaštite na MAS-u, generalno nije bilo puno slučajeva zahtjeva za azil u Bosni i Hercegovini. Čak je i na području BiH prema podacima iz Migracionog profila za 2019 godinu iznesena činjenica da od 2010 godine do 2019 godine na području cijele BiH podneseno ukupno 3166 zahtjeva za azil. Naime, za većinu ilegalnih migranata, uključujući i tražioce azila, Bosna i Hercegovina je tranzitno područje. Većina njih pokušava što prije se domoći teritorije EU, međutim ima i onih koji ostanu na teritoriji BiH iz raznoraznih razloga, koji onda traže azil, u nadi da će na taj način poboljšati svoj status. Što se tiče zahtjeva za azil na MAS, procedura je ista kao i na terenu unutar zemlje. Naime, dovoljno je da tražilac azila zatraži međunarodnu zaštitu na graničnom prelazu tj. ulazu u BiH, gdje GP BiH odmah službenim putem obavještava Službu za strance, koja na teren šalje Inspektora za strance, koji dalje sprovodi zakonske procedure predviđene za tražioce azila, a Jedinica GP BiH sačinjava o tome službenu zabilješku.

¹⁷¹ UNHCR, UN-ova agencija za izbjeglice, je globalna organizacija posvećena spašavanju života, zaštiti prava i izgradnji bolje budućnosti za izbjeglice, prisilno raseljene zajednice i apatride. Osnovana 1950 godine odlukom Generalne skupštine UN, vidi <https://www.unhcr.org/>

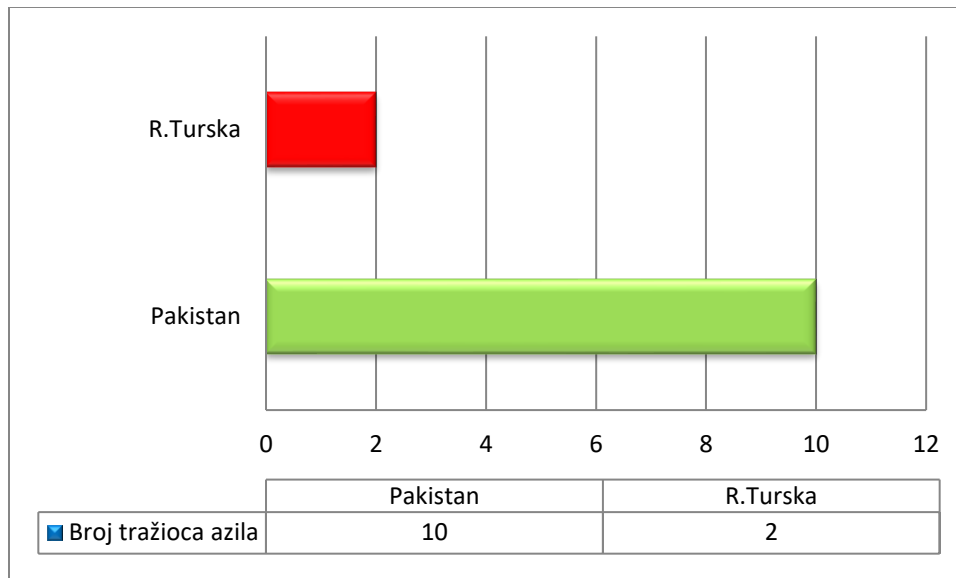
Granična policija BiH na međunarodnom aerodromu Sarajevo pruža asistenciju pri readmisiji i prisilnom udaljavanju od strane Službe za strance preko Imigracionog centra i/ili službenicima IOM-a. Termin readmisije, podrazumijeva dobrovoljni ili prisilan povratak u zemlju porijekla. Naravno, instrument readmisije se sprovodi samo sa zemljama sa kojima država Bosna i Hercegovina ima potpisan sporazum o readmisiji. Bosna i Hercegovina ima sporazum o readmisiji sa EU¹⁷² (na snazi od januara 2008. godine), kao i sa zemljama Zapadnog Balkana (osim Kosova) i sa Turskom. Ima implementacijske protokole sa 14 država članica EU. Pregovori o dodatnim sporazumima o readmisiji sa zemljama visokog migracionog rizika nisu počeli.

U cilju definisanja trenda u oblasti azila prezentujem podatke o podnešenim zahtjevima za azil na međunarodnom aerodromu Sarajevo u periodu od 2015. godine do 2019. godine.

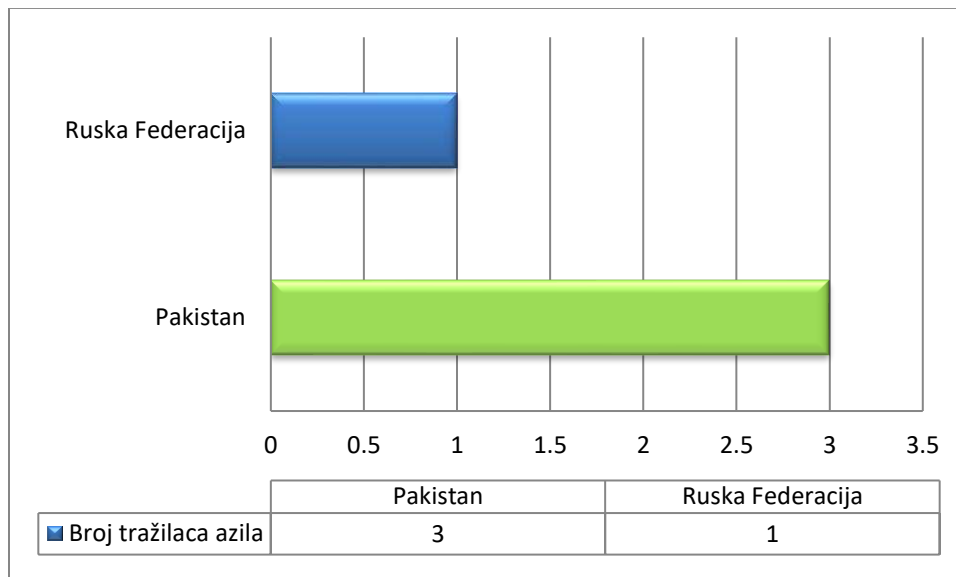

Grafikon br.4: broj i državljanstvo podnositelja azila na MAS za 2015 godinu

¹⁷² <http://sps.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/Sporazum%20o%20readmisiji%20BiH%20-%20EU.pdf>.

Grafikon br.5: broj i državljanstvo podnositelja azila na MAS za 2016 godinu

Grafikon br.6: broj i državljanstvo podnositelja azila na MAS za 2018 godinu

Za 2019 godinu, podnesen je jedan zahtjev za azil na MAS, od strane državljanina Pakistana. Dakle, za promatrani period od 2015god. do 2019god. na MAS-u, ukupno je podnesen 21 zahtjev za azil. Od tog broja, najviše je zahtjeva bilo državljana Pakistana, čak 66.6% od ukupnog broja.

Primjera radi, ukupan broj tražilaca azila u BiH za 2015 godinu je iznosio 46, za 2016 godinu 79, za 2017 godinu 381, a za 2018 godinu taj je broj iznosio 1568 zahtjeva za azil.

Dakle, da se zaključiti da tražioca međunarodne zaštite, odnosno, zahtjeva za azil, na MASu nije bilo u nekom značajnijem broju. Razlog leži u činjenici da većina tražioca azila, bili oni stvarni tražioci azila ili ne, uglavnom dolazi kopnenim putem, preko granice sa susjednim državama Srbijom i Crnom Gorom. To u svakom slučaju ne znači da se policijski službenici ne trebaju obučiti i obučavati kako bi na vrijeme uočili i reagovali shodno svim zakonskim regulativama u slučaju prepoznavanja tražioca međunarodne zaštite.

Politika azila spada u isključivu nadležnost državnog nivoa. Sektor za azil Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine rješava prvostepene odluke. Međuagencijsku saradnju treba dalje poboljšati kako bi se osigurala odgovarajuća koordinacija i saradnja. Potrebno je poboljšati provedbu zakonodavstva o azilu, posebno kako bi se osiguralo sistematsko poštovanje procesnih garancija za tražitelje azila. Uživanje prava tražilaca azila je neujednačeno u cijeloj zemlji, jer pristup uslugama varira u zavisnosti od lokacije centara. Potrebno je ojačati pristup procedurama i mehanizmima za azil kako bi se osigurala brža obrada zahtjeva i pružila međunarodna zaštita osobama kojima je to potrebno. Posebnu pažnju treba posvetiti ranjivim grupama migranata, kao što su djeca bez pratnje i razdvojena djeca, trudnice, samohrani roditelji, osobe sa invaliditetom, bolesne osobe i žrtve nasilja. Potrebno ih je identifikovati i uputiti nadležnim organima da dobiju pomoć i usluge u skladu sa međunarodnim standardima. Djeca bez pratnje moraju imati pristup zakonskom starateljstvu.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nakon detaljno iznesenih činjenica o migrantskoj krizi i sigurnosnim i humanitarnim izazovima koje sa sobom nosi, možemo vidjeti o kakvom kompleksnom internacionalnom problemu je riječ. Prema statističkim podacima EUROSTATa¹⁷³, ukupan broj putnika prevezenih u zračnom prometu u 2018. godini dosegnuo je gotovo 1 milijardu na nivou EU. Svaka se vlada suočava sa velikim izazovom kada je u pitanju trgovina ljudima. Samo 15% zemalja godišnje ima više od 50 presuda za taj zločin. Uprkos tome, Međunarodna organizacija rada procjenjuje da se svake godine trguje sa najmanje 25 miliona ljudi, što je ekvivalent stanovništvu Australije. To znači da je 50 ljudi, uglavnom žena i djece, svake minute žrtve trgovine ljudima. Prema Američkom State Department-u, ovaj zločinački pothvat je vrijedan više milijardi dolara i jedan je od najbrže rastućih na svijetu. U 2015. godini, kriminalne grupe uključene u krijumčarenje migranata su imale promet između 3 i 6 milijardi eura¹⁷⁴. U tom kontekstu Prof.dr.Smajić Mirza navodi “da su migrantska i izbjeglička kriza prouzrokovale ozbiljne političke, sigurnosne, ali i humanitarne probleme za samu Uniju, ali i zemlje na toj ruti” (Smajić, M. (2017). Mi možda jesmo mala zemlja, ali u zadnjih nekoliko godina, usljed fluktuacije ilegalnih migracija, kojima jedna od glavnih ruta vodi preko teritorije BiH, naša zemlja se susreće sa ovim fenomenom za koji nismo spremni. Stoga je važno imati efikasan sistem upravljanja granicom. Efikasan sistem upravljanja granicom ima dva cilja: olakšati putovanje putnicima (osiguravajući proces kojim će ulaz u državu biti efikasan), te zaustaviti i destimulisati ulazak onih koji pokušavaju da zaobiđu zakonske regulative graničnih provjera. Sustav upravljanja granicama mora uspostaviti ravnotežu između olakšavanja putovanja i nadzora. Iako se to obično radi na mjestu ulaska u zemlju, ovaj proces postaje sve rašireniji, a granica se pomiče do tačke ukrcavanja. Kao dio ovog procesa, koristi se tehnologija biometrijske identifikacije koja koristi određene osobne podatke kao što su struktura lica, geometrija ruke, otisci prstiju ili struktura ljudskog oka. Ove se metode koriste za olakšavanje putovanja, kao i za reguliranje ulaska u zemlju. Fokus granične kontrole mogao bi se prebaciti na mjesta ukrcaja. Ponekad se granične sigurnosne provjere provode na mjestu ukrcaja. Ponekad se granične sigurnosne provjere provode na mjestu ukrcaja, te se stručno nazivaju

¹⁷³ EUROSTAT je statistički ured Europske Unije. Vidi više na <https://ec.europa.eu/eurostat>

¹⁷⁴ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/facilitation-of-illegal-immigration>. (pristupljeno 14.03.2021)

presretanje. Te su provjere namijenjene identificiranju (presretanju) putnika koji nemaju valjanu vizu ili putnu ispravu, kao i ljudima koji imaju valjanu vizu, ali će vjerovatno prekršiti zahtjeve navedene u vizi. Prijevoznik i zemlja ukrcaja moraju zajedno raditi na postizanju ovih kontrola. Neke države angažiraju svoje službenike za vezu da rade sa zrakoplovnim kompanijama na otkrivanju krivotvorenih dokumenata, te obučavaju i educiraju zaposlenike zrakoplovnih kompanija o uvjetima ulaska. Povećana sigurnost na granicama uzrokuje kašnjenja u procesu kontrole putnika i logističke probleme na aerodromima. Da bi se to izbjeglo, mnoge zemlje imaju integrisan API sistem za obradu putnika na graničnim prelazima. Zakonodavne vlasti mnogih zemalja zahtijevaju od avio prevoznika sa kojima imaju saradnju, da pruže podatke o putnoj ispravi svakog putnika prije polaska bilo kojeg dolaznog ili odlaznog leta kako bi osigurali sigurnost. Svrha API sistema je da pruži vlastima tj. sigurnosnim agencijama (prvenstveno se misli na Graničnu policiju koja radi na poslovima pasoške kontrole) mogućnost uvida u osnovne informacije o putniku unaprijed, prije njihovog dolaska na željenu destinaciju. Sistem obrade podataka o putnicima unaprijed, tzv. API sistem¹⁷⁵, eliminiše ponovno unošenje podataka što je i skupo, a također ovaj sistem pomaže da se identificiraju putnici visokog rizika prije nego što stignu na odredište. Sistem obrade podataka o putnicima unaprijed (API) snima podatke iz mašinski čitljivih zona pasoša na šalterima za prijavu putovanja i vrši prijenos podataka graničnim službenicima koji provjeravaju baze podataka i liste za praćenje prije nego što avion sleti na odredište. Glavna prednost ovog sistema je mogućnost rada u realnom vremenu. To znači da se omogućuje sigurnosnim agencijama da provjeravaju svoje baze podataka i shodno tome, reaguju, tj. dopuštaju ili zabranjuju ukrcaj. Nažalost, Bosna i Hercegovina još uvijek nije uvezana u API sistem, iako je bilo nekih pokušaja. Svakako, kao i za mnoge druge stvari, trebaće politička volja, jer da bi API sistem postao operativan, prvo treba biti integrisan u domaće zakonodavstvo, poštujući sve preporuke ICAO standarda i internacionalno zakonodavstvo. Takođe, frezička podrška je fragmentirana, a država i entiteti razvijaju svoje vlastite pojedinačne resurse. Ne postoji operativna cjelodržavna baza podataka DNK i kapacitet profiliranja DNK je ograničen. Ne postoji brza razmjena forenzičkih podataka s drugim

¹⁷⁵ Advanced Passenger Information (API)

zemljama. Novi automatizovani informacijski sistem za otiske prstiju (AFIS)¹⁷⁶ treba da bude uspostavljen pošto je postojeći sistem zastario. Ne postoji efikasan, koordinisan i konzistentan pristup na nivou cijele zemlje u korištenju prikrivenih istražitelja.

Kako bi se unaprijedio postupak pregleda dokumentacije i unaprijed analizirali podaci o putnicima, učinkovita kontrola granica također uključuje stratešku saradnju s zrakoplovnim kompanijama i drugim prijevoznicima. Pregledom nedavnih kretanja i poštivanja uvjeta u prethodnim vizama, može se utvrditi profil ljudi koji su ušli u zemlju, omogućujući učinkovitije usmjeravanje pažnje na posebne letove i određene pojedince koji čekaju u redu za granične provjere.

Sastanci s predstavnicima zrakoplovne industrije trebali bi se održavati najmanje jednom godišnje kako bi se pregledao rad cjelokupnog zračnog prometa, raspravljalo o problematičnim pitanjima i davale naznake o budućim planovima koji bi mogli utjecati na zrakoplovnu industriju.

Na kraju ovog rada, odnosno istraživanja, može se reći da ciljevi koji su na početku bili zadati na kraju i postignuti. Kroz ovo istraživanje detaljno je elaboriran nastanak i razvoj GP BiH, tj. uloga GP BiH kao sigurnosnog faktora u borbi protiv ilegalnih migracija u Bosni i Hercegovini. Također detaljno je razmotren karakter policijskih i drugih agencija, kao i način njihovog ustrojstva i djelovanja u pojavnim slučajevima ilegalne migracije i njenih propratnih pojava.

Kroz ovaj rad imali smo priliku da vidimo koliko je zapravo važna uloga GP BiH u sprečavanju raznih pokušaja nezakonitih ulazaka u državu preko međunarodnog aerodroma Sarajevo, a naročito u sprečavanju ilegalnih migracija i svih propratnih pojava koja idu uz to, kao što je krijumčarenje ljudi, korištenje krivotvorenih dokumenata, lažni tražoci azila itd.

Kroz ovo istraživanje dokazana je i generalna hipoteza koja je na početku ovog istraživanja postavljena, a koja glasi „Granična policija Bosne i Hercegovine ima ključnu ulogu u borbi i prevenciji ilegalnih migracija na području Međunarodnog aerodroma Sarajevo“, što se odražava na efikasnost u ukupnom radu GP BiH kao dio sistema sigurnosti. Ova hipoteza se može posmatrati kroz svako poglavlje ovog istraživanja, i svako poglavlje ovog istraživanja

¹⁷⁶https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/automated-fingerprint-identification_en (pristupljeno 12.04.2021)

imalo je za cilj dokazati ovu hipotezu što je i učinjeno, a to je važnost dobro obučene, kadrovski popunjene i za moderne izazove spremne policijske agencije koja direktno radi na međunarodnoj granici, te je kao takva odgovorna kako državi, tako i društvu tj. građanima. Također, kroz istraživanje dokazane su i razrađujuće hipoteze koje tvrde je da je uloga GP BiH u sprečavanju ilegalnih migracija determinisana domaćim i međunarodnim normativima, jer bez efikasnog zakonodavstva, tj. pravnih normi koje će usmjeravati borbu protiv ilegalnih migracija, nema ni efikasnog operativnog djelovanja, kao i teza da je preventivno djelovanje važan sigurnosni faktor. Jer, bez preventivnog djelovanja, tj. bez kontinuiranog praćenja trendova, suradnje sa drugim sigurnosnim agencijama, razmjenom sigurnosno-interesantnih podataka, obuke i obučenosti kadra u brobi protiv ilegalnih migracija i njenih pojava, teško je, gotovo nemoguće, odgovoriti ovom velikom sigurnosnom izazovu novoga doba.

Kako bi učinkovito odgovorile na izazov, Graničnoj policiji, službi za strance i drugim organizacijama koje se bave ilegalnim migracijama, trebati će dodatno institucionalno, kadrovsko i tehnološko jačanje, kao i produktivniju suradnju i razmjenu znanja sa srodnim službama iz okruženja, kako bi se učinkovito odgovorilo na izazove koje postavljaju novi regionalni trendovi.

SPISAK LITERATURE:

Knjige i članci:

- Abazović, M. (2012). *Državna bezbjednost*. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije,
- Abeyratne, R., *Strategic Issues in Air Transport – Legal, Economic and Technical Aspects*, Springer, 2012,
- Anđelko Milardović, *Stranac i društvo*.
- Beridan I.Tomić I. Kreso Muharem *Leksikon Sigurnosti* , (Sarajevo 2001:348)
- Beridan Izet (2009): *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
- Božić, Vanda; Lisičar, Hrvoje; Mudrić, Mišo, *Kaznenopravni aspekti krijumčarenja ljudi u Republici Hrvatskoj s osvrtom na mediteransku krizu – analiza stanja i preporuke de lege ferenda // Pravni život*, 64 (2015),
- Cyrille Fijnaut, Letizia Paoli(2004) *Organised Crime in Europe Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, Published by Springer, The Netherlands
- Doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak. Doc. dr. sc. Radojka Kraljević. Hrvatski Crveni križ. Zagreb, 2014. ZAŠTITA IZBJEGLICA. I RANJIVIH SKUPINA MIGRANATA.*
- Doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak. Doc. dr. sc. Radojka Kraljević. Hrvatski Crveni križ. Zagreb, 2014. Priručnik za edukatore zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata*
- Dragović, F. (2012). *Kako čuvati europske granice?. Političke analize*, 3 (12), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/142016>
- Dragović, F. *Nezakonite migracije – sigurnosni fenomen kraja 20 stoljeća/ Međunarodne studije:časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju*. 3 (2003), 4, str. 61-88.
- Dujović, J. (2006) *Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti*. Sarajevo: FPN
- Fruto P. *Illegal migration and human smuggling in Central and Eastern Europe*
- Global Trends: Forced Displacement in 2014*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.
- Institut za migracije i narodnosti(2015), »Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, preuzeto s: <http://imin.hr/strateska-polazista> (datum preuzimanja).
- Ivanda S. *Migracije, granična policija, ilegalni prelasci i krijumčarenje ljudi preko državne granice*
- Krešić Ž. *Spriječavanje ilegalnih migracija (nepoželjne osobe i deportirci na graničnom prijelazu u zračnoj luci)*
- L. Shelley (2014), *Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective*. Washington DC: Migration Policy Institute.
- Mesić M. *Globalizacija migracija/ Migracijske i etničke teme* (2002)
- Mesić Milan, *Međunarodne migracije*
- Milardović, Anđelko,*Zapadni Balkon,PAN LIBER,Zagreb 2009*
- Mirsad D. Abazović, *Državna bezbjednost (2002)* Fakultet kriminalističkih nauka
- P. Collier (2013), *Exodus: How Migration Is Changing Our World*. Oxford: Oxford University Press
- Pavlin S., Končalović R. *Zrakoplovna pristaništa i aerodromski promet*, Zagreb 1982.godine VZŠ,

Smajić, M. (2017). Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih "umjetnih" manjina. *Forum za sigurnosne studije*, 1 (1), 153-167. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/198076>

Tatalović, S. (2006), *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Zagreb: Politička kultura

Termiz, Dž. (2003) Metodologija društvenih nauka. Sarajevo: Šahinpašić.

Termiz, Dž./ Milosavljević, S. (2000) Praktikum iz metodologije politikologije. Sarajevo: Šahinpašić.

UNHCR (2015)

Vuletić Vladimir(2002) , Globalizacija-Pro et contra, Beograd

Vurnek, D., Bengez, A. i Perkov, M. (2018). Sigurnosni aspekti migracija. *Acta Economica Et Turistica*, 4 (2),

Vurnek, Dragutin, Bengez, Andrea and Perkov, Matej. "Security Aspects of Migrations" *Acta Economica Et Turistica*

Želimir Radmilović: Biometrijska identifikacija (Zagreb) (2008), broj 3-4

Župarić-Iljić, Drago; Gregurović, Snježana; Kuti, Simona; Gregurović, Margareta; Podgorelec, Sonja; Klempić Bogadi, Sanja i Mlinarić, Dubravka (2015), »Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti

Izvori na internetu:

<http://sps.gov.ba/organizacija/>

<http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/49?title=Historijat>

<http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/13?title=Organizacija>

<http://www.granpol.gov.ba/Content/Read/55?title=Terenskiuredi>

[file:///C:/Users/hp/Downloads/Informacija%20o%20stanju%20sigurnosti%20za%202016.%20-%20I%20-%20Copy%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/hp/Downloads/Informacija%20o%20stanju%20sigurnosti%20za%202016.%20-%20I%20-%20Copy%20(2).pdf)

<http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/937608?title=Potpisani%20me%C4%91upolicijski%20sporazumi%20o%20pru%C5%BEanju%20pomo%C4%87i%20i%20operativnoj%20saradnji%20u%20nadzoru%20granice%20u%20cilju%20efikasnijeg%20spre%C4%8Davanja%20ilegalnih%20migracija&pageId=57>

http://www.sps.gov.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2&lang=ba

<http://www.sipa.gov.ba/bs/o-nama/generalne-informacije>

<http://www.sipa.gov.ba/en/about-us/structure/organisational-structure>

<https://www.osa-oba.gov.ba/normb.html#0>

<https://www.sarajevo-airport.ba/Page/Historijski-razvoj-aerodroma>

<http://www.statistika.ba/>

<http://www.msb.gov.ba/PDF/110220205.pdf>

<http://www.msb.gov.ba/dokumenti/strateski/?id=6054>

http://www.msb.gov.ba/docs/strategija_u_oblasti_imigracije_i_azila.pdf

<http://sps.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/Sporazum%20o%20readmisiji%20BiH%20-%20EU.pdf>

<http://www.msb.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/default.aspx?id=8806&langTag=bs-BA>

http://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=9054&langTag=hr-HR

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>
<https://www.krug99.ba/potpisan-sporazum-o-granicama-bih-cg-tacka-na-sutorinu>
<https://mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=propisi&vrsta=rs>
<https://www.iom.int/>
<https://www.cepol.europa.eu/>
<https://www.interpol.int/en>
https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_3.4.7.pdf
<https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/>
<http://www.mvep.hr/files/file/2013/130620-UgovorGP1.pdf>
<http://www.mvep.hr/files/file/publikacije/Hrvatska-28-clanica-Europske-unije.pdf>
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation/empact_en
<http://apik.ba/o-nama/default.aspx?id=43&langTag=bs-BA>
<https://www.dw.com/hr/megaprojekt-u-istanbulu/a-17692236>
<https://www.istairport.com/en>
<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/automated-fingerprint-identification_en
<http://www.mvep.hr/files/file/2013/130620-UgovorGP1.pdf>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0481&from=EN>
<https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/710-000-migrants-entered-eu-in-first-nine-months-of-2015-NUiBkk>
<http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/new-pact-on-migration-and-asylum_en
<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/74293>
[https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/reception-centres/file:///C:/Users/hp/Downloads/Inter-agency_Refugee_Migrant_SituationReport_Oct2018_BCS%20\(6\).pdf](https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/reception-centres/file:///C:/Users/hp/Downloads/Inter-agency_Refugee_Migrant_SituationReport_Oct2018_BCS%20(6).pdf)
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation/empact_en
http://www.dkpt.ba/Organizaciona_struktura/Interpol/default.aspx?id=103&langTag=hr-HR&template_id=136&pageIndex=1
https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_3.4.7.pdf
<https://www.sarajevoairport.ba/List/Saopstenja/Read/1580/%20Nastavljen%20rast%20prometa%20i%20u%202019%20godini>
<https://www.dw.com/hr/megaprojekt-u-istanbulu/a-17692236>
<https://www.istairport.com/en>
<http://www.edisontd.net/>
<https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-start-page.html>
<https://www.unhcr.org/>

<http://sps.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/Sporazum%20o%20readmisiji%20BiH%20-%20EU.pdf>

<https://ec.europa.eu/eurostat>

<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/facilitation-of-illegal-immigration>

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/automated-fingerprint-identification_en

Enciklopedije, leksikoni i rječnici:

Beridan, I./ Tomić, I./ Kreso, M. (2001) Leksikon sigurnosti. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

Husejnbashić Ć./ Kasumović A. (2000) Enciklopedijski rječnik odbrane Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Sejtarija.

Klaić, B. (1998) Rječnik stranih riječi. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.

Modly, D./ Korajlić, N. (2002) Kriminalistički rječnik. Tešanj: PrintCom.

Normativno-pravni dokumenti

Zakon o Graničnoj policiji (Sl.glasnik BiH,broj: 50/2004,27/2007,59/09)

Zakon o Graničnoj kontroli (Sl. glasnik BiH, broj: 53/09,47/14),

Zakon o putnim ispravama (Sl.glasnik br. 4/97, 1/99, 9/99, 27/00, 32/00, 19/01, 47/04, 53/07, 15/08, 33/08 I 39/08)

Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Sl.glasnik br. 3/2003, 32/2003- isp.,37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015 i 35/2018)

Zakon o strancima Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik br.88/2015)

Zakon o državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Sl. glasnik BiH” br. 27/04, 35/05, 49/09,)

Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH (Službene novine FBiH br.49/05.)

Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske, (Službeni glasnik Republike Srpske br. 4/12).

Zakon o Policiji Brčko Distrikta, (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH broj: 31/09

Pravilnik o dozvolama za kretanje i zadržavanje vozila na međunarodnim aerodromima(Sl.glasnik, broj:1/15)

Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (2006/616/EZ)

Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020

Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine(Službeni glasnik BiH br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09)

Migracioni profil Bosne i hercegovine za 2019 godinu

Izvješće o napretku u provedbi Europskog migracijskog programa, 2019

Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, Ministarstvo sigurnosti, (Službeni glasnik BiH, broj 90/08)

Odluka o određivanju privremenih prihvatnih centara za smještaj migranata (Sl.glasnik broj 28/19)

Strategija integrisanog upravljanja granicom u Bosni i Hercegovini za period 2019. – 2023. Godina

Pravilnik o opštim i posebnim uslovima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva (na osnovu člana člana 14. Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Bosne i Hercegovine 39/09)

Ratifikacija sporazuma između Bosne i Hercegovine i Evropske zajednice o readmisiji lica koja borave bez dozvola

Odluka o najmanjem iznosu sredstava potrebnom za izdržavanje stranca za vrijeme namjeravanog boravka u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH , broj 16/20)

Zakon o azilu (Sl. glasnik BiH, broj: 11/16 i 16/16)

Protokol o trgovini ljudima tzv. Palermo protokol (15 November 2000)

BIOGRAFIJA

Bajramović Edvin, rođen 02. juna 1976. godine u Zenici, općina Zenica, Bosna i Hercegovina. Osnovnu školu završio u Zenici, nakon čega sam završio srednju Elektrotehničku školu, također, u Zenici.

Fakultet političkih nauka u Sarajevu, Odsjek sigurnosnih i mirovnih studija upisao sam 2005. godine kao vanredan student. Ispite predviđene nastavnim planom i programom položio sam u roku do jula 2008. godine i stekao zvanje Bakaleurata sigurnosti. Nakon završenog dodiplomskog studija upisao sam II ciklus studija Fakulteta političkih nauka u Sarajevu na Odsjeku za sigurnosne i mirovne studije. Aprila mjeseca 2012. godine položio sam sve ispite predviđene nastavnim planom i programom.

U periodu od 2002-2004. godine bio sam polaznik kadeta Granične policije Bosne i Hercegovine.

Od 2004. godine do danas, zaposlen sam u Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine kao policijski službenik.

U periodu od februara 2017.godine, pa do augusta 2018.godine, učestvovao sam u Mirovnoj misiji u DR Congo kao pripadnik Policijske strukture UN-a, gdje sam za svoj doprinos nagrađen UN medaljom časti.